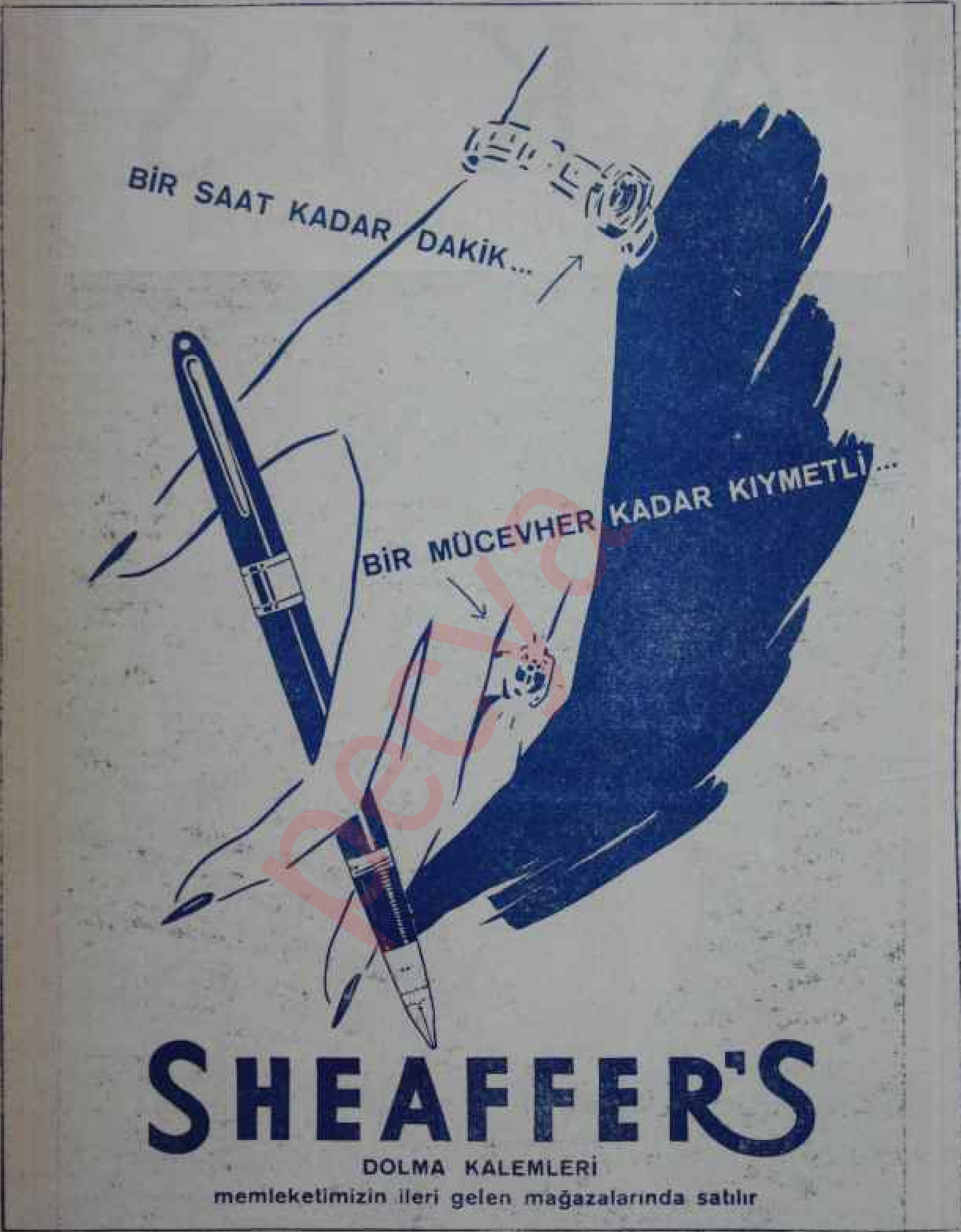
9 Şubat 1955 CİLT: III, SAYI:

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI




BİR SAAT KADAR DAKİK...
BİR MÜCEVHER KADAR KIYMETLİ...
SHEAFFER'S
DOLMA KALEMLERİ
memleketimizin ileri gelen mağazalarında satılır

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

B. M. M. ***arkası Ardıç Sok.***
Desen Matbaası — Ankara
P. K. 582 — Tel: 19992

Fiyatı : 60 kuruş

İmtiyaz sahibi :

Metin TOKER

Yazı işlerini fiilen idare eden :

Cüneyt ARCAYÜREK

Ressam :

İzzet ÇETİN

Karikatür:

TURHAN

Fotoğraf :

ASSOCIATED PRESS — ZÜHTÜ ÖVEN

Klişe :

Cemal YENAR

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

İlân Şartları :

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizldiği ve Basıldığı yer :

Yeni Desen Matbaası — Ankara

Kapak Resmimiz

Mario Scelba

Akdenizdeki dostumuz

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Karaköseden Şeref Tufan adlı bir okuyucumuz mecmua hakkındaki fikirlerini bildirini; bulunuyor. Yalnız okuyucumuzun, verilmiş bir peşin hükmü var. Diyor ki; «Elhasıl bu mektup da acı söyleyen, fakat haki» kati söyleyen bir dost mektubu olduğu cihetle okunurken veya okunduktan sonra çöp sepetini boylayacaktır.»

Şeref Tufanın bir dost olduğunda zerrece şüphe yok. Tenkitleri çok acı ve çok serttir ama, batıcı değildir. Zira iyi niyetle kaleme alınmış oldukları derhal anlaşılmaktadır. Okuyucumuz, mektubu sepete atılmayıp «Okuyuculardan Mektuplar» sütunumuzda neşredilse dahi fayda vermeyeceği kanaatindedir. Balanız bu hususta ne diyor t

«AKİS zaman zaman — belki isterse, veya beğenirse — Okuyucu Mektupları diye bir sayfa veya sütun açma zahmetine de katlanır, fakat bu sadece yapmış olmak için yapmak prensibinden dışarı çıkmaz. AKİS, makûl teklif ve mütalâları yanlız basar, o kadar. AKİS'in her teklifi desteklemesinin gülünçlüğünü kabul ettiğimiz kadar makûl bulduklarını da desteklemiş görmekle ancak ona karşı olan sempatimizin takviye edileceğini bildirmek isteriz.»

Şimdi, okuyucumuzu asıl üzen nedir? Mektubunu dinleyiniz:

«AKİS'i ilk sayılarından beri zevkle okuyanlardan, tekâmülünü memnuniyet, hatalarını üzüntü ve endişeyle takip eden okuyucularımızdan biri olarak şunu belirtmek isterim ki ilk sayısına kıyasen en son sayısındaki tekâmül inkâr götürmez bir hakikattir...

Yanlız bir hususu da peşinen kabul etmek gerekir: AKİS'in ilk sayısına nazaran son sayısında daha bencil olmağa başlaması biraz üzücüdür. Bir mecmua ve gazete için ilân ne kadar hayatî bir sebep olursa olsun, çok ilân ne kadar itibar, terakki ve tercih sebebi bulunursa bulunsun, ilk sayısında iki sayfa ilân alırken son sayısında ilâm yedi sayfaya çıkarıp basmak sadece AKİS'in kabullendiği gerçekle kabili telif değildir. Yanlız, menfâat duygusu ile bir çiçek demetinde yabani dikenli bir ot gibi gözleri tırmalayan ilânlara ne lüzum var?

Ya onları bir ilân sayfası tahsisi ile ayırmalı veya biraz fedakârlıkla sayfalarım çoğaltıp okuyucu hakkına da bir hürmet lütfetmeli ve bu denksizliği muvazeneye inkılâp etmelidir.

Gerçekler için yapılan mücadeleler menfâat hissinden azade olursa kıymetlenir; yoksa âleme telkin verip kendisi salkım yutanları biz iyi biliriz.»

İlanlarımızın artmış olduğu bir hakikattir. Başka bir hakikat, okuyucularımızın hakkına riayet etmek maksadile bu ilânlara tahdit bile koymuş olduğumuzdur. Daha ilk çıktığımız günlerde gene bu sütunlarda ilânın bir gazete için ne demek olduğunu izaha çalışmıştık. Gazeteler öyle bir ticaret metaıdır ki maliyetinden ucuza satılır. Aradaki farkı kapayan ise ilândır. Bu bakımdan, gazetelerin — eğer vicdanlarını satmak istemiyorlarsa — ilândan vaz geçmeleri mümkün değildir. İlânlar ise, okuyucumuzun da dediği gibi satışla beraber çoğalır. İlân sahipleri ilânlarını elbette ki okunan aranan, itibarı bulunan yani kendilerine fayda verecek gazetelerde, mecmualarda neşrettirirler. Buna rağmen biz, bir muayyen miktardan fazla ilânı koymuyor ve başka çare aramak yolunu tutmuş bulunuyoruz. Şeref Tufanın arzu ettiği gibi AKİS, ilk fırsatta sayfa adedini 40'a çıkarmak karar ve azmindedir. Bu suretle hususî ilân sahiplerini de — ilânlarımız «resmî ilân» değildir— daha rahat tatmin edebileceğiz.

AKİS, çok pahalıya malolan bir mecmuadır. Eğer okuyucumuzun dediği gibi AKİS'in son sayısında ilk sayısına nazaran inkâr götürmez bir tekâmül varsa bunun sebebi arkadaşlarımıza daha iyi çalışma imkânları sağlamış olmamızdır. Satışımız ve ilânlarımız arttıkça sizlerin karşınıza daha da mükemmele yalan şekilde çıkmaya gayret göstereceğiz. Fırsat bulduğumuz takdirde kâğıt ve baskımızı da cazip hale getireceğiz. Şeref Tufanın bir noktada haksız olduğunu ifade etmek lâzımdır. Bu nokta, yukardaki son cümlesidir. Aleme talkın verip salkım yutmak niyetinde değiliz. İlânlarımız, artan satışımızın ve mecmuamızın etrafında uyanan büyük bir alâkanın ticarî neticesidir. Dünyanın her tarafında en çok hususî ilân alan mecmualar en fazla satan mecmualardır. Biz de o tabii kanuna tabiyiz. Ancak bu bize, okuyucunun hakkına riayet mecburiyetini asla unutturmamaktadır. Sayfalarımızı arttırmak kararımız da bunun neticesidir. Şeref Tufan merak etmesin...

Merak bir yana, memnun olsun: Türkiye'de okuyucu, beğendiği mecmuayı hiç kimseye muhtaç etmeden yaşatacak kudrettedir. Biz buna, daha ilk sayımızdan itibaren inandık ve ona güvenerek çıktık.

Ah, bu hakikati kendilerini iki paralık menfaate satanlar da bir öğrenseler..

Saygılarımızla
AKİS

Demokrasi

Partiler arasında

Hürriyet gazetesi - aşağıdaki hadisenin cereyan ettiği gün 200.540 adet olarak basılmıştı - muharrirlerine ve muhabirlerine, bu arada bilhassa Ankaradaki muhabirlerine talimatı çok evvelden vermişti. Hürriyet her şeyden evvel tarafsız bir havadis gazetesiydi. Bu bakımdan hadiseleri objektif olarak verecek, haberlerde tefsire kaçmayacak, daha ziyade cazip tarafları bulacak ve vakıalar üzerinde duracaktı.

Pazar günü Hürriyet'in Ankaradaki politik muhabiri Emin Karakuş- düşündü. Ortada bir «Partilerarası yakınlaşma» lafı dolaşıyor, bazı gazeteler büyük başlıklarla yeni gelişmeler ilân ediyorlardı. Hürriyet okuyucuları elbette olup bitenlerden haberdar olanak isterlerdi. Patronların da bunu arzu edecekleri tabii idi. Ama, yukardaki talimat gereğince hareket edince vakıa neydi? Daha doğrusu bir vakıa var mıydı?

Pazartesi günkü Hürriyet'te üç sütun üzerine «Partilerarası yakınlaşma ne âlemde?» başlığı ile şu havadis çıktı:

Ankara, (Hususi) — **Son** *günlerde iktidar ve muhalefet partileri arasında birtakım yakınlaşmalar olduğu hakkında gazetelerde muhtelif haber ve makaleler intişar etmektedir. Hâdiselerin içyüzüne vâkıf kimselerin kanaatine göre ortada gerçek mânada yaklaşmayı ve memleket meselelerini karşılıklı itimat ve sevgi havan içinde mütalâa ettirmeyi gerektiren herhangi bir hadise vuku bulmamıştır. Vuku bulan tek hâdise C.H.P. li bir gazete bir muharririnin iktidar partisi liderile şahsi dostluk temin etmiş olman ve mahkûm olduğu 100 bin liraya yakın bir ağır papa cezasını affettirmiş bulunmasıdır. Bu C.H.P. li başmuharrir kendini affeden iktidarın bu hareketini överek göklere çıkarmakta bunu centilmence bir hareket» olarak göstermeğe gayret etmektedir.*

Hakikaten ortada, olup bitmiş bundan başka hadise yoktu. Çıplak hakikat - erbabı bunun üstüne de bir şal örtüvermiştir- bundan ibaretti

Dönenler.

Fakat bir manevranın cerayan ettiği de aşikârdı. Manevranın teşebbüsü Halkçı gazetesinin sahibi Nihat Erimden gelmişti. 2 Mayıstan beri *o* tarihte Nihat Erimin 1060-1954 arasında takip ettiği politika neticesini vermişti: *D.P.* : 490 mebusluk, C.H.P. 30 mebusluk- Halkçı gazetesinin bocaladığı ve birbirini tutmaz yazılar neşrettiği görülüyordu. Bazen Gandhi politikası diye anlaşılmaz bir politikanın havariliğini yapıyor, bazen bütün muhalefeti iktidarın zulmüne karşı birleşmeye ve cephe kurup mücadele etmeye çağırıyor, bazen Menderese Peron demekte inat gösteriyor, bazen de iktidarla muhalefet arasında işbirliği tavsiye ediyordu.



Adnan Menderes
Mütearızı dize getirdi!

2 Mayıstan sonra iktidar sert yüzünü ortaya çıkarınca ve Nihat Erim Hüseyin Cahidin gık demeden katlandığı ağır hapis cezasının yanında para cezasına mahkum olunca o da ağır bir para cezasıdır - Gandhi'liği filan bir kenara bıraktı. Yüz bin lirayı ödediği takdirde Ulus'un kapanmasından bu yana o kadar meşakkat, o kadar meharet ile sahip olduğu gazeteyi makinelerile birlikte kaybedecekti. Ulus Halk Partisinin elinden giderken aynı Nihat Erim bunun halkın nazarında «martyre» mevkiine düşmek neticesini vereceğini, onun için Halk Partisinin, bundan azami derecede istifade edeceğini, memnun olmak lâzım geleceğini söylemişti. Başkasının malı üzerinde fedakârlık kolaydır. Nitekim Nihad Erim, eğer Halkçı gazetesi elinden giderse bizzat kemlisinin «martyre» mevkiine geleceğini aklının köşesine dahi getirmedi. Geriye tek çare kalıyordu: Adnan Menderesin sahaveti.



Fuad Köprülü
Görüşmedeki üçüncü adam

Gidip Adnan Menderesten bu sahaveti istedi. Randevu talebi Nihat Erimden geliyordu. Görüşmede Fuad Köprülü de bulundu.

İnönü haberdardı

Nihad Erim bu projesini İsmet İnönüye açmamazlık edemezdi. O zaman oyun çok tehlikeli hal alır ve Nihad Erim her şeyi birden kaybedebilirdi, İsmet İnönüden beyaz kart alacağından emindi, zira ortada koz olarak kullanılacak Hüseyin Cahid Yalçın vardı. İnönü, Yalçının başına gelenlerden hakikaten mustaripti. Kendisine büyük bir sevgisi vardı. Nihad Erim, iktidarın niyetleri hakkında İnönüye başka malûmat da verdi. Muhakemeleri devam eden bir takım gazetecilerin daha ağır cezalara çarptırılacağını bildirdi. Muhalefetin yumuşaması lâzım geliyordu. Kendisi bu fedakârlığa katlanmaya hazırdı!

İnönü, Nihat Erimi serbest bırakmaktan başka şey yapamazda. Nihayet teması gayrı resmi olacaktı. İstediği gibi hareket edebilirdi. Yalnız bir dost tavsiyesinde bulundu, haysiyetine dikkat etmesini söyledi. Nihad Erimi bundan senelerce evvel elinden tutmuş, ona ümidler bağlamıştı. Ama Nihad Erim artık büyümüştü; olgunlaşmış olmalıydı.

Nihad Erim, başvekille mülakatından sonra da İnönüye malumat verdi. Görüşülenleri, hep kendi zaviyesinden anlattı. Başkalarile de konuştu ve kanaatini söyledi: Menderes Cumhuriyet Halk Partisini kapatabilirdi. Bu bir ihtimal olarak ortaya çıkınca Nihad Erim kendiliğinden bir kahraman haline gelecekti. Partisi uğrunda şahsiyetinden fedakârlık yapıyordu.

Adnan Menderes de memnun

Adnan Menderese gelince, Nihad Erimin randevu talebini kabul etmemesine hiç bir sebep yoktu. Memlekette mevcut havadan o da şikâyetçiydi. Doğrusu istenilirse 2 Mayıstan sonra Başvekilin etrafını saran bir zümre manzarayı kapkaranlık göstererek o sert tedbirlere kendisini zorla götürmüş, adeta sürüklemişti. Buna mukabil Adnan Menderes de hasımlarını iyi tanıyordu.

Muhaliflerin pek çoğu, sopanın ucu kendilerine gösterildiğinde tornistan edecek kırattaydı. O sıralarda asık çehresinden dolayı kendisine tarizde -oo, pek dikkatli, terbiyeli ve son derece ihtiyatla şekilde tarizde bulunan dostlarına alman tedbirlerin sonunda en azılıların masum birer kuzuya döneceğini, ondan sonra demokratik rejime avdet olunacağını söyleyerek politikasına müdafaa ediyordu.

Fakat sert politikanın neticesi, aksülame'li beklenilenden daha ağır olmuştu. En mühimi, Demokrat Partinin Meclis gurubunda kıpırdanma ve bir memnuniyetsizlik baş göstermişti. Memleketin üzerine kara bulutlar yığılmış, bunalma başlamıştı. Basın mevzuundaki tedbirler ve bilhassa Yalpının mahkûmiyeti hariçte de aleyhimizde bir hava yaratmış, bu hava Guruba da tesir etmeye başlamıştı. «Ne oluyoruz?» diye soranlar çıkıyordu.

Bundan başka sertlik, Adnan Menderesin hakikaten tabiatı aslisine aykırıydı ve girilen çıkmazdan çıkmayı o da samimi şekilde arzuluyordu. Nihad Erimin randevu talebi üzerine arkadaşlarile istişare etti. Zaten bu, evvelden hazırlanmıştı.

Başvekil, 1950-1954 arasında kendisine rahat huzur vermemiş zatı da hahiki çehresile hem partisine; hem de umumî efkâra takdimde fayda görüyordu. Sonra bu, kendisi için hakikaten muvaffakiyet olacak, Meclis gurubunun takdirlerine hak kazanacaktı. Adnan Menderesin siyasetteki meharetine bir defa daha ve haklı olarak- hayran kalınacaktı. En amansız düşmanı dize geliyordu. Demokrat Partinin Menderes gibi bir lidere sahip olmasının bir talih sayılması gerektiğine inanç -haklı olarak artacaktı.

Yumuşayan hava

İşte hava böylece ve bu şartlar altında yumuşadı. Nihad Erimin Söylediğine göre Adnan Menderes'in 2 Ma» yıs'tan sonra alınıp şikâyet mevzuu olan bütün tedbirlerin teker teker kaldırılacaktı, ama üstüne varılmamasını istiyordu.

Bu sırada Cumhuriyet Halk Partisi Meclisi, bu şikâyetlerin neler olduğunu bir tebliğde sıralıyordu. Başta gelen hâkim teminatının tamiri idi. Halbuki «yumuşak hava'nın ilk tecellisi Nihad Erimin cezasının affı oklu. Hürriyet gazetesinin işaret ettiği de bu idi. Bir de vekillerin C.H.P. balosuna gitmeleri...

Buna mukabil, kanuni teminat babında hükümet Meclise öyle bir tasarı sunuyordu ki vatandaşların her hangi bir anda tevkifleri mümkün hale geliyor, tevkif sebepleri tamamile sübjektif oluyordu.

Ana davalar halledilecek mi?

Ana davaların halledilmesi yolunda hakiki ümidler ancak bir Menderes İnönü mülakatı gerçekleştiği takdirde belirebilir. Şu anda bazı çevreler bunun hazırlıklarile meşguldür. Bizim öğrendiğimize göre davet Menderesten gelecektir, İnönü böyle bir görüşmede ana davaların hallinin, hâkim teminatından

Yumuşamaya dair

Metin TOKER

1950'den bu yana geçen beş sene İçinde, pek kısa bir zaman müstesna, memlekete muttasıl musallat kalmış olan sinirli hava dağılmış bulunuyor. İktidarla muhalefet arasında, demokratiği bir kenara bırakınız, medeni münasebetlerin yeniden kurulduğunu görmek herkese ancak memnuniyet verebilir. Parti mücadelesinin düşmanlık manasına gelmediğini eğer artık öğrenebildikse; iktidar için iktidarı muhafaza etmeye muhalefet için iktidarı ele geçirmeye çalışmanın mubah olduğunu nihayet kabul ettikse acı hatıralarla da dolu bulunsa şu son beş senenin arkasından yanmamıza sebep kalmaz.

Demokratik hayatımızın bu noktasında dönüp arkamıza bakarsak bütün ıstıraplarımızın sebebini bir tek hususta bulabiliriz: teminatsızlık! Cumhuriyet Halk Partisi 1945 de çok partili rejime geçme kararını verdiği zaman doğacak partiler için teminatın te'si mevcut değildi ve böyle bir ise cüret etmek, maceraya atılmak manasım taşıyabilirdi. Bu gibi kimselerin, değişecek bir hava neticesinde memleketten sürülmeyeceklerini veya zindanlara açılmayacaklarını temin etmek imkânsızdı. Hakikaten 1947'nin Temmuz ayına kadar muhalefet partileri iktidardan düşman muamelesi gördüler. O tarihlerde «Demokratım» diyebilmek için insanın pek, ama pek çok cesarete sahip olması gerekiyordu.

1947'den 1950'ye kadar ise teminat sadece ve sadece Devlet reisi idi. Partilere eşit muamele yapılmasını temin için yanma muhalefetten temsilci alarak memleketi bir baştan ötekine dolaşmış, görüştüğü konuştuğu kimselere bu fikri aşılamaya çalışmıştı. Ama söylediği, sözden ibaretti. Kanuni teminat gene gelmemişti. 1950'nin Nisan ayında Türkiye'de bir kanunla «Demokrasi tecrübesine görülen lüzum üzerine son verilmesi pek âlâ kabildi. Hattâ buna iktidar partisi içinde taraftar olanların mevcudiyeti de meçhul değildi. Bu yüzden Devlet reisinin sözlerini «siz bakmayın!» diye dinleyenler, idare âmirleri arasında mevcuttu. Bunlar biliklerini okumakta devam ediyorlardı. Hakîkaten ortada Devlet reisinin şahsen verdiği teminattan başka şey yoktu.

1950'den bu yana ise Demokratların o kadar arzuladıkları ve ihtiyacile beş sene kıvrandıkları teminatı, ama kanuni teminatı getirdiklerini hiç kimse iddia edemez. Bilâkis mevcut basa hürriyetler dahi kısılmış, sert tedbirlere başvurulmuş, zaman zaman tedhiş havan yaratılmıştır. Bugünkü vaziyetin 1947 Temmuzunun arefesindeki vaziyetten tek farla iş başındakilerin iktidara milletin serbest reyile gelmiş olmalarından ibarettir. «Halkçıyım» diyebilmek için insanın halen pek, ama pek çok cesarete sahip olması gerektiğini kim inkâr edebilir? Muhalif olmanın, hattâ iktidarı methetmemenin, onun her hareketini tasvip etmemenin, tarafsız kalıp tenkid hürriyetini elinde tutmanın vatandaşların başına tarifsiz dertler açtığını, bu gibi kimselerin ikinci eller tarafından çeşidi tazyiklere maruz bırakıldığını her gün görmüyor, duymuyormuyuz?

Sinirli havanın ortadan kalkması elbette ki memlekete faydalı olacaktır. Ama bu havanın kalkması, kanuni teminatın gelmesini temin için değilse ne işe yarar? iktidar bir gazeteciyle olan dâvasından vaz geçmiş.. Yumuşamanın tek neticesi bundan ibaret kalırsa, ancak o gazeteciye karşı gerektiği gibi hareket edildiğini görmekle seviniriz. Halk Partisi, başvekili balosuna davet etmiş.. Medeni şekilde davrandığı için Halk Partisini tebrik ederiz. Fakat hepsi o! İktidar bütün gazetecileri de affetse, bir gülümseyişe karşı affedilecek suçlar için basın mensuplarını mahkemelere sürükleyip oralarda en ağır cezalara çarptırmak imkânını elinde tuttuktan sonra bunun memlekete, millete, demokrasimize faydası neden ibaret kalır? İşini gördürünceye kadar başvekile kur yapan bir muhalefet işini gördükten sonra eski yoluna sapacak muhterislerin ve menfaatperestlerin elinde oyuncak olduktan sonra aynı memlekete, aynı millete, aynı demokrasimize onun faydası neden ibaret kalır? Bunlar, üzerinde durulup düşünülmesi gereken suallerdir.

Hakikî demokrasi, teminat rejimidir. Asapların veya midelerin idare ettiği rejim değil.. Teminatın yolu ise ikidir: Kanuni tedbirler ve umumi efkârın murakabesi - Eğer bugünkü yumuşama ilk başta kanuni teminatın alınmasına yol açacaksa bilhassa 2 Mayıstan sonra gelen hürriyet kısıcı kanunlar tâdil edilecekse, iktidar kızınca bu neviden kanunları tekrar çıkarabilmek yetkisini kati şekilde terkedecekse, onu takiben partiler gelişmeye son derece muhtaç umumî efkârımızı dostça bir bava içinde geliştirmeye çalışacaklarsa, birbirlerinin aksaklıklarını tâvizle değil, sert fakat asil tenkitlerle giderecekler ve ikisi de tenkide tahammül göstereceklerse millet olarak sevinebiliriz.

Bunlar ise yapılmayacak şeyler değildir!

başlamasını talep edecektir. Menderes bunu kabul ettiği takdirde yol açılmış olacaktır. Fakat Cumhuriyet Halk Partisi, vaziyet nasıl gelişirse gelişsin acı olmamakla beraber sert bir bütçe tenkidi hazırlamaktadır. Bu tenkidde iktisadi durumumuzun parlak olmadığı en az demokrat milletvekillerini Bütçe Komisyonundaki konuşmaları kadar ciddi şekilde belirtilecek, fakat Halk Partisinin bu durumun milletçe düzeltilmesi için çalışmalara hazır olduğu ifade edilecektir. Konuşmada hükümetin dış politikası üzerinde muhalefetin mutabakatı da bildirilecektir. Kısaca tenkid, münasebetleri bozacak mahiyette olmayacak, fakat millette C.H.P. nin muhalefet vazifesini yapmaya devam ettiğinin belirtilmesi gayesini taşıyacaktır.

Teşkilattan gelen sesler

Zira Nihad Erimin dize gelmesi, Halk Partisi teşkilâtında çatlaklar husule getirmiştir. O kadar ki Kandıradan hoşa gitmeyecek sesler yükselmektedir. Kandıralı halkçılardan bir kısma «Nihad Erim' böyle yaptıktan sonra biz ne uğraşıyoruz» demektedirler. Anadolunun başka yerlerinde de Demokrat partiler Halkçılara teklifller yapmakta ve Merkezin siyasetini -hakiki siyaseti izah içim organ olmadığından herkes vaziyeti Halkçıdan takip etmektedir- misal göstermektedirler. Parti Merkezi, bundan dolayı endişe duyarken Demokratlar Menderesin mahir politikasını alkışlamaktadırlar.

Zafer gazetesi ise Demokrat Partinin de yumuşadığı hususumda bir tek satır yazmamak yolunda talimat almıştır. Vaziyet, Cumhuriyet Halk Partisinin teslim olduğu sekimde gösterilmektedir. Mümtaz Faik Fenik sadece dış politikadan bahsetmekte, iç politikadaki gelişmeye dokunmamaya azami dikkat sarfetmektedir. Başvekilin C.H.P. li baloculara verdiği cevap yayınlanmadığı gibi bazı vekillerin bu baloda hazır bulundukları da D.P. organında yer almamıştır. DP. kendi teşkilâtını ayakta tutmaya gayret etmektedir.

Hakiki vaziyet bir kaç güne kadar anlaşılacaktır. İki tarafın mutedil ve insaflı unsurları partilerin dost bir hava içinde ana meseleleri ele almalarım yürekten istemektedirler. Memleketin menfaati bunu icap ettirmektedir. Memleketin menfaatinin icap ettirdiği başka bir şey iki partinin de kuvvetli kalmalarıdır. Partiler ve liderleri bir takım şahıslarını menfaatlerine göre sürüklenirse bumdan hepimiz zarar görürüz. 2 Mayıstan sonra Demokrat Partimin böyle bir yolda sertlik istikametinde olduğunu gördüğümüz için ikaz ettik. Bugün Halk Partisini aynı yolda - cıvıma istikametinde - görmekten milletçe duyulan endişeyi belirtmekle vazifemizi yapıyoruz.

Ama davalar ortada durduğu müddetçe hakiki demokrasiden, yumuşamadan sertleşmeden bahsetmek, partilerarası münasebetlerin durumundan neticeler çıkarmak beyhudedir. Nitekim Hürriyet de havadisini söyle bitiriyordu:

«Bütün bu havası ile partiler arasında yakınlaşmayı mümkün kılacak bir hava şimdilik sadece bir iki gazetenin sayfalarında kendini göstermekte, vatandaşları huzura götürecek faaliyetin bir an evvel tahakkuku beklenmektedir.

Adliye

Başlanmayan müzakere

Adliye encümeninin Demokrat Partili bir azası —zaten bu encümende Halk Partisinin bir tek temsilcisi vardır: Mehmet Kartal— gülümseyerek:

«— Boşuna telâşlanıyorsunuz» dedi.

Muhatabı, hükümet tarafından Meclise getirilmiş, olan Ceza usulü muhakemeleri kanununun tadil tasarısından bahsediyor ve bu tasarıda derpiş olunan iki yeni tevkif sebebi karşısındaki endişelerini anlatıyordu. Hakikaten vaziyet, endişe duyulmayacak gibi değildi. Eğer tasarı kanunlaşırsa, tevkif kararlarına itiraz imkânı ortadan kalkacaktı. Zira hâkim, «sanıkların tevkif olunmayacrak serbest bırakılmaları halinde bu vaziyeti kötüye kullanarak daha da suç işleyeceklerine kani oldum» dedi mi, bunun aksini ileriye sürmek, hatta ispat etmek kabil sayılamazdı. Fakat yeni sebep, bundan ibaret değildi. Tasarıda başka bir husus daha vardı: Sanığın işlediği suçun ağırlığının, kötülüğünün halkta husule getirdiği heyecan sebebiyle kendisinin serbest bırakılmasına halkın katlanamayacağının sezilmesi halinde hüküm giymemiş vatandaş tevkif olunabilecekti,. Sezilmesi ne demektir? insanlar ne ile sezerler ve sezişe itiraz olur mu? Görülüyor ki tevkif sebepleri tamamile sübjektifti. İşte, Demokrat partili mebusum karşısında oturan zatın endişesinin sebebi buydu.

Dedi ki:

—Tasarıda bir takım afakî sebepler ileri sürülecek yerde doğrudan doğruya sanıklarım tevkif olunabilecekleri söylenseydi daha iyi edilir, bu suretle 'herkes vaziyetini anlardı. Hem böylece, her suçum sanığınım tevkif olunabileceğini bilmek belki suç işlemeye niyetlilerin de sayısını azaltırdı..»

Mebus:

«—Merafk etme dedi.. Benim bildiğim Adliye encümeninden bu tasarı bu şekilde geçmez.. Reddedeceğiz..»

Fakat bahis mevzuu mebus ne derece selâhiyetle konuşuyordu, orası tamamile meçhuldür.

Uyanan tepki

Tasarı beklendiğinden geniş akisler uyandırmıştı. Bir çok gazete getirilen, teklifin tehlikesi üzerinde ısrar ve dikkatle duruyordu. Bunlar, daha ziyade tarafsız gazetelerdi. Bir de Dünya Fakat Halkçı, en ufak bir tefsirde bulunmayı kendi politikasına aykırı görmüş, havadisi «Ceza usulü muhakemeleri kanunu değişiyor» tertibi sudan bîr başlıkla vermiş, yeni tevkif sebeplerini satırlar arasında geçiştirmiş, üzerinde durmamıştı. Buna mukabil daha müstakil gazeteler —yani iktidara daha az bağlı gazeteler— tehlikeye işaret etmişler, bilhassa bu tasarı ile basın mensuplarının istihdaf olunduklarımı belirtmişlerdi. Hem Demokrat Partinin, hem Halk Partisinin Meclis guruplarında da tepkiler eksik olmamıştı. Nitekim Halk Partisinin Genel Sekreter Yardımcısı Turgut Göle şöyle dedi:

«—Adliye encümeninde ve tasarı oradan geçerse Mecliste mücadele edeceğiz. Bahis mevzuu tevkif sebeplerinin insan hak ve hürriyetlerine aykırı olduğunda zerrece şüphe yoktur. Yumuşak havadan bahsedildiği bu sırada o müzakereler vesilesiyle iktidarın hakikî ni-



Halkçı gazetesinin dış görünüşü

Soldan geri! Marş!..



D. P. gurubu toplantı halinde

Çiçekdağ teklifini desteklenecek mi?

vetleri ve istikâmeti ortaya çıkacaktır. Tasarının okluğu gibi kanunlaşmaması için elimizden geleni yapacağız».

Bu beyanatın, Demokrat Partili encümen azasının sözleri de hatırlanırsa insanı biraz ferahlandıracağından şüphe yoktur. Böylece Adliye Vekili Osman Şevki Çiçekdağ — eğer o zamana kadar tasarı geri alınmazsa— Adliye encümeninde ve Mecliste karşısında yalnız Muhalefeti değil, aynı zamanda kendi partisi içindeki itidal sahiplerini de bulacaktır. Osman Şevki Çiçekdağa karşı Meclisin hisleri malûm olduğundan tasarının redde uğraması kuvvetle muhtemeldir.

Fakat...

Meselenin mühim tarafı bu fakattadır. Müzakereler esnasında bizzat Adnan Menderes iki yeni tevkif sebebinin kanunlaşması lüzumunu belirtir, böyle bir arzu izhar ederse yukardaki ihtimal ortadan kalkar. Hem encümende kalkar, hem de Mecliste... Anayasa encümeninin 2 Mayısı takiben çıkan ve bugün şikâyet mevzuu olan kanunların birini evvela reddettiği, fakat başvekil encümene gidip de kanaatini açıkladığında müzakerenin yenilenip kararın ilk kararın aksi olarak çıktığı henüz hatırlardadır. Meclis Umumi Heyetine gelince, Demokrat Parti gurubunun liderinden ayrı rey kullanmayacağı aşikârdır.

(Bu bakımdan, her şey — bir çok diğer şey gibi — Adnan Menderese bağlı kalmaktadır. Başvekil, antidemokratik oldukları ortada bulunan bu yeni tevkif sebeplerini tasarıda belirtildiği şekilde kalınlaştırmak istiyorsa ne Muhalefet, ne de Demokrat Parti içindeki mutedil unsurlar buna mani olabileceklerdir. Yok Başvekil, itidal tarafını desteklemeyi bir kenara bırakımız, böyle bir istek izhar etmezse tasarı geldiği yere kolaylıkla gidecektir.

Netice, kendi başıa da elbette ki çok mühimdir. Vatandaşın ne zaman tevkif edilebileceğini bilmeksizin yaşaması ile bu tehlikeden azade hayat sürmesi arasında fark mevcuttur. Ama, belki bundan çok, Turgut Göle'nin de belirttiği gibi, tasarının akibeti Demokrat Partiye Başvekil Adnan Menderese hâkim zihniyeti göstermesi bakımından alaka uyandırıcıdır.

Bu zihniyet nedir? AKİS, Başvekil Adnan Menderesin, tabına uygun bulun mayan aşırı sertlik politikasına bir takım zorlamalar altında saptığından ve tedbirlerin muvakkat bulunduğundan ümidini asla ve asla kesmek istememiştir.

Ama, yirminci asrın ortasında ümidler o kadar kolaylıkla yıkılıyor ki... İşte, endişemiz buradan ileri geliyor.

Meclis

Bütçe müzakerelerine doğru

Şubat ayının ikinci yarısının başında, yani ya 14 Şubat Pazartesi, ya 16 Şubat Çarşamba, ya da 18 Şubat Cuma günü -en geç- 1955 yılı bütçesine ait müzakereler Türkiye Büyük Millet Meclisinde açıldığı zaman pek çok kimse sürprizlerle karşılaşacakdır. Doğrusu istenilirse Bütçe etrafında Bütçe Encümeninde şimdiye kadar hiç bir iktidar sırasında rastlanılmayan tartışmalar cereyan etmiştir ve bu tartışmalarda Muhalefete değil, bizzat Demokrat Partiye mensup mebuslar baş rolü oynamıştır. Hele İktisad ve Ticaret Vekâletinin bütçesi hakkında dört raportörün — birisi Refik Koraltanın damadıdır, öteki Adnan Menderesin yeğeni — hazırladıkları acı rapor vaziyetin üzerine tuz biber ekmiştir. Gerçi sonradan Kenan Akmanlar — Menderesin yeğeni — İktisad Vekillinin izahları karşısında tatmin olunduğunu bildirmiş, tatmin olunmayan Halûk Timurtaş — Koraltanın damadı — ise paylanmıştır ama İktisad ve Ticaret Vekâletinin değil Demokrat iktidarın topyekûn iktisadî politikasını •mahkûm eden bu rapor büyük tesirler uyandırılmıştır. Bütçe müzakerelerinde — eğer usul bakımından imkân bulunursa— o tesirlerin havaya zaman zaman hâkim olması kuvvetle muhtemeldir.

Bütçe Komisyonunda mebuslar sert tenkidler yapmaktan ve vekilleri alabildiğine hırpalamaktan zevk almışlardır. O kadar ki hükümeti daima tutan, ve istikbale inancım müteaddit defalar gürültülü şekilde izhar ermiş olan Hüseyin Balık bile son konuşmalarında istikbalin bazı noktalarından endişe duyduğunu saklamamıştır. Denilebilir ki bu yıl Bütçe Komisyonuna iki mebus hâkim olmuştur. Bunlardan Dr. Feridun Ergin tenkitlerini tamamile ilmi yoklan yapmış ve vaziyeti karamsar görmüştür, Kasım Küfrevi ise ince oklarla vekilleri ve dolayısile hükümeti yaralamıştır. Bu tenkidler teşrih mahiyetini taşımakla beraber mebusların da gözlerini açmıştır. Tenkid, komisyonda böylece moda haline gelmiş ve birikmiş dertler ortaya dökülmüştür. Meclis azaları ile temasta bulunanlar yakından bilirler ki kapalı kapılar arkasında mebuslardan pek çoğu kendi partilerinin gidişinden şikâyetçidirler. — Bunlardan Cumhuriyetçi Millet Partililer istisna edilebilirler zira o partinin şimdilik bir gidişi mevcut değildir —. Bütçe Komisyonunda Kasım Küfrevî ve Dr. Feridun Ergin cesaretle yol açınca komisyona âza olan ve olmayan demokrat mebuslar açık kapıların arkasında da tenkidlere girişmişlerdir. Fakat komisyon, nazarî balomdan da olsa, gizli celse akteder. Meclis umumî heyeti ve umumî efkâr önünde Demokrat mebuslar tarizlerine devam edecekler midir? Bu sualin cevabı, bazıları için evet'tir.

Rapor hazırlanıyor

Bütçe Komisyonunun raporu halen Hadi Hüsmen tarafından hazırlanmaktadır. Tahmin olunacağı veçhile rapor pembe gözlüklerle kaleme alınmakta dır. Zaten başka türlüsüne imkân olamazdı. Ancak cereyan eden müzakereler de kısmen nakledilmekte, «mutad» komisyon raporlarında olduğu gibi hükümet her satırda göklere çıkarılmamaktadır. Asal mühimi raporun şimdiye kadar hazırlanan kısımlarında meselâ İktisad ve Ticaret Vekâletinin bütçesile alâkalı tenkidler takbih edilmemekte, o tenkitleri yapanların fikirleri aksettirilmekte, fakat benimsenilmemektedir.

Mecliste müzakereler açıldığında Maliye Vekilinin nutkunu müteakip Cumhuriyet Halk Partisinin ve Cumhuriyetçi Millet Partisinin grupları adına yapılacak tenkitler okunacaktır. Bunlardan birincisini Nüvit Yetkin, ikincisini Osman Bölükbaşı okuyacaktır. Arkadan Demokrat Parti grubu adına konuşulacaktır. Bundan sonra sıra bir müstakil hatibe gelecektir. Nihayet mebuslar, şahısları namına kürsüye çıkacaklardır.

Bütçenin tümü üzerinde her iste-

Basın hâtıraları

Hamle!

Şinasi N. BERKER

Halk Partisi, Sivas'ta bir gazete çıkarmıya karar vermişti... Es» babı mucibe de şu:

— Bütün gazeteler, muhalefeti tutuyor, hiç olmazsa Sivas'ta bir gazete çıkarır, fikirlerimizi onlardan evvel Doğu'ya ulaştırmış oluruz...

Gazetenin adı da kondu: Ülke... Külliyetli miktarda para tahsis edildi... Başmuharrirliğine Kemal Zeki Gençosman getirildi... O da Yan İşleri müdürü olarak Nihat Subaşı'yı yanına aldı ve Ankara garında törenle uğurlandılar...

Ülke çıkmaya başladı... Günlerden, 23 Haziran... Kemal Zeki ile Nihat Subaşı kafa kafaya vermişler, gazetede bir hamle yapalım demişler... Düşünmüşler taşınmışlar, hemen akıllarına parlak bir fikir gelmiş.

— Aman, demişler, yarın Lozan'ın yıldönümü... Müthiş bir gazete çıkaralım...

Hemen Millî Şef'in büyük boy bir portresini klişeye vermişler... Lozan'a dair, başmakale, fıkra ve hâtıralar döşenmişler. Ertesi gün de gazete Lozan'm yıldönümünü kutlıyarak rengârenk çıkmış...

Çıkmasıyle de sağdan soldan telefonlar yağmış:

— Lozan'ın yıldönümü 24 Haziranda değil, 24 Temmuzdadır... Acele etmişsiniz!..

Nihat Subaşı'da heyecan, Kemal Zeki'de heyecan... Tine kafa kafaya vermişler, gafı nasıl tamir edeceklerini düşünmüşler ve bir çare bulmuşlar... Nitekim ertesi günkü Ülke'de ayrı ayrı iki havadis, ikisi de şöyle başlıyor:

— Samsun 24 (Başmuharririmiz Kemal Zekîi Gencosman bildiriyor).

— Konya 24 (Yaşı İşleri Müdürümüz Nihat Subaşı bildiriyor).

yen elbette iki söz alamayacaktır. Buna bir kısım mebusların kabiliyetleri mani olacaktır, bir kısmına ise kifayeti müzakere takrirleri set çekecektir. Kifayeti müzakereden sonra başvekilin konuşup konuşmayacağı henüz kararlaşmış değildir. İhtimal ki bu, hemen orada, görüşmelerin havasına göre ayarlanacaktır. Mamafih, tenkidleri Maliye Vekili cevaplandıracak, müteakiben vekâletlerin bütçelerine geçilecektir. Bunlar üzerinde de evvelâ gruplar namına, ondan sonra şahsi görüşler ifade olunacaktır. Alâkalı vekiller temenni ve tenkitleri kaynayacaklardır. Müzakereler, başvekilin büyük bir nutku ile Şubatın son gecesi kapanacaktır. Meclis, Bütçeyi zamanında çıkarabilmek için gece gündüz çalışacaktır ve her gün toplanacaktır.

Bütçe Encümeninde hükümetin iktisadi politikası üzerinde en ziyade duranlardan Dr. Feridun Erginin, Meclis-te de fikirlerini söyleyeceği anlaşılmaktadır. Öyle zannedilmektedir ki eğer Urfa mebusu istediği gibi konuşmak fırsatını bulursa müzakerelerin en heyecanlı tarafını onunla hükümet sözcüsü — kim olacağı henüz meçhul — arasındaki tartışma teşkil edecektir. Dr. Feridun Ergin, yalnız İktisad ve Ticaret Vekâletinin Bütçesinde raportör sıfatile her istediği zaman konuşabilecek ve dörtlü raporu arkadaşlarile — galiba sadece Halûk Timurtaş ve Ekrem Cenanı ile— müdafaa edecektir.

Kabine değişikliği söylentileri

Bir çok kimse bütçe müzakerelerinin sonunda kabinede bir tadile muhakkak nazarile bakmaktadırlar. Gerçi Meclisin yeni bir çalışma devresine başlaması, Kongreler ertesi veya Bütçenin kabulü hep bu neviden söylentilere yol açmaktadır ve bunlar bir nevi kehanet haline gelmiştir. Ancak değişikliklerin umumiyetle bu vesilelerle yapıldığı da inkâr olunamaz. O bakımdan, Adnan Menderesten başka hiç kimse kati bir şey bilmemekle beraber —belki bizzat başvekil bile kararını vermemiştir — bazı vekillerin kabineden uzaklaştırılacakları ısrarla iddia edilmektedir. Bunlarını başında, Mecliste en ziyade tenkide uğrayan Adliye Vekili Osman Şevki Çiçekdağ — onun şahsî hasımları da çoktur— ve Maarif Vekili Celâl Yardımcı gelmektedir. Müzakerelerin havası ve grubun göstereceği reaksiyon muhtemel değişikliğin istikametini çizecektir.

Başka bazı kimseler ise Adnan Menderesin hakiki demokrasiye doğru gidişi yepyeni bir kabineyle yapacağı kanaatindedirler. Bunlara göre Ethem Menderes gibi istikbalin başvekili olarak hazırlanan vekiller daha mühim mevkilere getirilecek, tutulması parti bakımından elzem zevat tutulacak, iyi çalışan teknik vekiller muhafaza olunacak fakat kabinenin ekseriyeti değişecektir. Bu, havanın kati şekilde düzelmeği manasına gelecektir. Fakat onu tayin edecek olan Muhalefetin ve Demokrat Parti grubunun tutumdandır. Eğer muhalefet tam manasile vakur ve özlenilen, sert ama yapıcı bir tenkidde bulunursa, eğer Demokrat Parti grubu aynı vekar içinde varlığım hissettirebilir ve murakabe vazifesini tam manasile müdrik olarak davranırsa başvekilin o yola seve seve sapmaması imkânsız değildir.

İnşallah bu son tahminler, İngilizlerin «wisbfull thinkings» dedikleri gerçekleşmesi arzu edilen niyetler değil, bir esası bulunan hakiki tahminlerdir.

D. P.

Ya kongre?

Tam kırk aydan beri bir siyasî teşekkül aynı Genel İdare Kurulu ile idam olunuyor. Bunun sebebi, kırk aydan beri kanuni kongrelerde aynı kurulun itimad alması ve yeniden iş başına getirilmesi değildir. Bunun sebebi, bahis mevzuu siyasî teşekkülün 1952 yılının Kasım ayından beri Büyük Kongresini yapmaya lüzum görmemiş olmasıdır. Bu teşekkül, Demokrat Partidir. Halbuki Demokrat partinin tüzüğünde aksinin lüzumu belirtilmiştir. Cemiyetler kanunu da iktidar partisini buna zorlar.

Demokrat Parti. «Büyük Kongresinin «yakında» yapılacağına dair bundan beş ay evvel gazetelerde bazı neşriyat olmuştu. Hatta gazetecilerimiz daha da ileri gütmüşler ve kati tarih tespit etmişlerdi: 20 Ekim. 20 Ekim gelip geçti 20 Kasım da öyle, 20 Aralık da, 20 Ocak da.. Fakat Büyük Kongre toplanmadı.

Haberler, her hangi bir asıl ve esastan âri değildi. Başvekille o sıralarda teması bulunan başmuharrirler —bilhassa Vatan başmuharriri— böyle bir intibaa vasıl olmuşlardı. Hakikaten yaz aylarında İstanbul'da bulunan Adnan Menderesin bu arzuda olduğu anlaşılıyordu. Hatta gazeteciler Büyük Kongreden sonra yapılacak kabine değişikliğinden bile bahsediyor, hangi vekillesin yarinde kalıp hangilerinin oynayacağını ilâve ediyorlardı. Bütün belirtiler bu kadarla kalsa, habere inanılmayabilirdi. Fakat Başvekile en yakın kimseler bile yeni Genel İdare Kuruluna seçilebilmek için hazırlıklara başlamışlardı, harıl harıl çalışıyorlardı. Bunların ön safında Dr. Mükerrem Sarol vardı. Buna mukabil Genel İdare Kurulundaki başka gruplar da — Emin Kalafat - Fethi Çelikbaş gurubu veya Atıf Benderlioğlu Osman Şevki Çiçekdağ gurubu gibi — tedbirler alıyorlar, müstakbel taraftarlarım toplamaya bakıyorlardı.

Gerçi Genel İdare Kurulunda bu hususta bir tek kelime görüşülmemişti ama burnum fazla bir ehemmiyeti yoktu. Zira Genel İdare Kurulu şu anda toplanmayı bile unutmuştur ve kurulun a-

D.P. İcraatı bu sefer de D.P. liler tarafından tenkid edilmeğe başlandı





Dr. Feridun Ergin

Konuşmakta devam edecek

zaları birbirlerini ya sokakta, ya da hususî toplantılarda görebilmektedir. Zaten, ufak tefek anlaşmazlıklar bir yana, Demokrat Partide parti faaliyeti diye bir şey bahis mevzuu değildir. Bu da pek tabiidir, zira ne Demokrat Parti ve ne de. Cumhuriyet Halk Partisi garplı manasile birer politik partidir.

Demek oluyor ki yaz aylarının ortasında Demokrat Partinin Büyük Kongresini sonbaharda toplamak fikri, temayülü vardı. Hatta hiziplerin çalışmaları da başlamıştı. O halde, Kongre ne den toplanmamıştır? İlgililerin ifadesine nazaran, zemin iyi hazırlanamamış, muvakkat sertlikte ileri gidilmiş, memnuniyetsizlik uyanmış ve itiraz emareleri görülmüştür. Hakikaten, seçimlerden hemen sonra Demokrat Partinin Büyük Kongresi toplanabilseydi partiyi zafere götüren Adnan Menderes kelimenin tam manas ile havaya hakim olabilirdi. Fakat vakit geçmiş, bu arada iktidarın ihtiyarından çıkan bazı hareketler, hadiseler vuku bulmuş, parti içindeki muhalefet artmıştı. Samet Ağaoğlu gibi — bir muayyen manada — rakipler kuvvetlenmişlerdi. Elbette ki Adnan Menderesin, hem de ittifakla veya ittifaka çok yakın ekseriyetle tekrar Genel Başkan seçilmemesi bahis mevzuu bile olamazdı. Fakat iş, orada bitmiyordu. Partiye hâkim olmanın manası, Genel Başkanlığı almaktan ibaret değildi.

İşte bu düşüncelerledir ki Demokrat Partinin Genel İdare Kurulu 40 inci ayına girmiştir. Önümüzdeki ay, biz de maşallah alacakdır.

Fakat Büyük Kongrenin tarihi gene de belli olmayacaktır.

Basın

En güzel teşebbüs

Statü şöyle başlıyordu:

«Gazeteciler Cemiyeti, mesleğin muhtelif şubelerinde çalışan meslekdaşlan ve bilhassa mesleğe yeni katılan genç elemanları teşvik maksadıyla bu başarı mükâfatı ihdas etmiştir.»

Mükâfat en muvaffak muhabir için, En iyi röportaj için, en iyi fotoğraf için, en iyi karikatür ve resim için yılda bir defa verilecekti.

Aslına bakarsanız, mükâfat öyle *ahım şahım* bir şey değildi:. Birinciler beşer yüz lira ile birer plak, ikinci ve üçüncüler birer mürekkepli kalem ile plak alacaklardı. Fakat bu gibi işlerde, elbette maddî menfaat de vardır ama bu maddi menfâat manevi yoklan geçer. Bununda ifade edilmek istenilen şudur: Mükâfatı kazananlar, Babıâli piyasasında daha fazla kazanç imkânı bulacaklardır, zira iyi muhabir, iyi fotoğrafçı, iyi ressam veya karikatürist; iyi röportajcı oldukları hususunda ellerinde resmî vesika bulunacaktır.

Gazetecilik mesleğinin bir zavallı meslek vaziyetinden senelerdir çıkamadığı hakikattir. Pek çok kimsenin hatırına hâlâ, gazeteci deyince, şerefi fazla olmayan bir insan gelir. Biz batıya yaklaştıkça, batının telâkkilerini öğrendikçe — sinema yoluyla dahi olsa — hâdiseleri, meslekleri ve insanları başka türlü görmeye başlıyorsak da değişikliğin bugünden yarına gerçekleşmesine imkân bulunmadığı aşikârdır. Bırakalım cemiyet gazetecilik mesleği hakkındaki yanlış telâkkilerini yavaş yavaş tadil etsin. Ama o sırada da biz, o kötü telâkkide gerçek olan tarafları ortadan kaldırmak için gayret sarfedelim, mesleği hakikaten sevilecek ve şeref duyulacak bir meslek haline getirelim. Meslekleri insanlar yaptığına göre, meslekteki insanların kalitesini yükseltek ilk iştir. İşte, İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin giriştiği yeni teşebbüs, her şeyden çok bundan dolayı takdire değer?

Dünyanın bir sürü memleketinde gazeteciler için mükâfatlar ihdas olunmuştur. Bunların bir kısmı, meşhur gazetecilerin isimlerine izafe edilmiştir, bir kısmı da vakıftır, İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin böyle bir vakfı beklediği, fakat gelmeyince bizzat harekete, geçtiği anlaşılıyor. Vakıf olarak, elle tutulup gözle görülen bir «Yunus Nadi Mükâfatı» vardır ki yalnız Cumhuriyet gazetesinde çıkacak yazıları kaale aldığından Türkiye çapında bir mükâfat sayılamaz.

İnsanlar takdire, teşvike muhtaçtır. Hele gazeteciler.. Zira bunların maaşının yansı para ise, öteki yansı şöhrettir ve pek çoğunu şöhret, paradan daha fazla alâkadar eder. Mükâfat iyi tertip edildiği takdirde genç gazetecilerin arasında bulunup amatör ruhunu kaybetmemiş olanlar — gazeteci, mesleğe intisabının üzerinden kaç sene geçerse geçsin eğer amatör ruhunu kaybetmediyse bir kıymettir — mutlaka bu şerefi kazanmak için bir gayret sarfedeceklerdir. Mükâfatı kazananların isimleri, resimleri bütün gazetelerde çıkacaktır. Bu bakımdan, asıl kazanan meslek olacaklar.

Yalnız, tesbit edilen jürinin, «temsil selâhiyeti» daha fazla bir jüri olmasını gönül arzu ederdi. Gazetelerin yazı işleri müdürlerinin arasında çok kıymetli kimselerin bulunduğundan şüphe edilemez. Ama meselâ bir Falih Rıfkı, bir Refik Halid, bir Burhan Felek, bir Doğan Nadi, bir Bedii Faik — hepsi-

Ama hakikaten komik oluyor...

Anadolu ajansı ve radyolarımız garip bir yol tuttular. Başvekil Adnan Menderesi Alman Führeri Hitler veya İtalyan Duçesi Mussolini yahut İspanyol Caudillo'su Franco zannediyor ve onun hakkında öyle lisan kullanıyorlar. Bunu faydasını anlamak — eğer Ajansın veya radyoların, yahut onların topunun başında bulunan zevata bir faydası varsa orasını tabii biz bilemeyiz — pek müşküldür.

Dünyada mevcudiyetleri bir mana ifade eden bütün devletlerin başvekilleri gibi hükümet reisimiz de sık sık seyahate çıkıyor ve hakikaten çok iyi ediyor. Diplomatik münasebetlerin sefirler veya hususî murahhaslar vasıtasile tedvir edildiği devri pek geride bırakmış bulunuyoruz. Adnan Menderesi bunu anlayan ilk başvekil olduğundan dolayı AKİS bir çok defa hararetle tebrik etmişti. Bu seyahatlerin memlekete temin ettiği fayda da ortadadır.

Fakat bu seyahatlere çıkış veya bu seyahatlerden dönüş haberlerini verirken Anadolu ajansı her yolcunun yapması son derece tabii teferruatı uzun uzun anlatmakla acaba başvekili methettiğini mi zannediyor, yoksa onu milletin nazarında yükselttiği kanaatinde midir?

İşte, Adnan Menderesin İtalya'ya hareketine dair hükümetin resmi ajansının verdiği bazı malûmat:

... Saat 11.45 de Park Otelden otomobille hareket eden Başvekilimiz Ayazpaşa, Taksim, İstiklâl Caddesi, Tünel, Şişhane, Atatürk köprüsü ve Bulvarı, Fatih, Edirnekapı, Topkapı ve Londra Asfaltını takiben saat 12,15 te hava meydanına muvassalat etmiştir...

... Başvekil Adnan Menderes ihtiram kıtasını teftişi müteakip kendisini uğurlamağa gelen diğer zevatın da ayrı ayrı «Merini sıkarak veda etti...

.... Başvekilimiz Adnan *Menderes uçak merdiveninden kendisini uğurlamağa gelenleri ve meydanı dolduran halkı şapkasını sallayarak selâmlamış ve veda etmiştir...*

Ah yarabbi, şunların faydasını bir anlayabilsek!..

nin isimlerini saymak uzun sürer — kısaca meslekte muvaffak olmuş gazetecilerin, reylerile mükâfat kazanmak daha parlak bir mükâfat olmaz mıydı?

Dış Politika

Yeni bağlar

Adnan Menderes refakatindeki zevatla Romaya giderken herkes biliyordu ki İtalyan başkentinde başlıca iki mesele bahis mevzuu edilecekti. Bunlandan biri İtalya'nın Balkan Paktına girmesi idi. Türkiye'nin buna uzun zamandan beri taraftar olduğu meçhul değildi. Bu yüzden Trieste ihtilafının halli Ankara'da mutadın üstünde memnunlukla karşılanmış ve Yugoslavya ile İtalya arasında başlayan yakınlık sevinç uyandırmıştı. Türk Devlet adamları bu yakınlığı teşvik için ellerinden geleni esirgememişlerdi.

İkinci mesele Türkiye'nin Batı Avrupa Birliğine dahil olmasıydı. Bu temenni hükümetimiz tarafından izhar olunmuştu. Türkiye'nin bu birliğe dahil olması hem birlik, hem de Türkiye için faydalıydı. Birlik için faydalıydı, zira memleketimizin askeri gücü malumdu. Türkiye için faydalıydı; hem beynelmilel siyaset sahasında ileri bir adım atmış olacaktık, hem de özlediğimiz bir camia içinde yer alacaktık.

Bu iki meselenin Roma'da derhal halledileceğini sananlar için, neşredilen tebliğ hayal sukutu olmuştur. Ama kabahat kendilerindedir, zira olmayacak hayaller kurmuşlardır. Adnan Menderes İtalya'da bu iki dâvanın gelişmesine yardım edecek kapıyı açacaktı. Yoksa İtalya'nın Balkan Birliğine, Türkiye'nin Batı Avrupa Birliğine girmeleri sadece İtalya ile Türkiye arasında cereyan edecek müzakerelerle hal olabilecek bir mesele sayılmaktan çok uzaktır. Seyahatin muvaffakiyeti, bu kapının açılmış bulunmasıdır. Hakikaten İtalya, Türkiye'nin Batı Birliğine alınmasını destekleyeceğini vaad etmiş, Balkan Birliğine dahil olmak için de uygun zamanı bekleyeceğini bildirmiştir.

Papayı ziyaret

Bu vesileyle tarihimizde ilk defa bir hâdise cereyan etmiş, Cumhuriyetimizin bir başvekili Vatikan'da Papayı ziyaret etmiştir. Bu ziyaret bir nezaket ziyareti mahiyetini taşımakla beraber Papalık ile Cumhuriyetimiz arasındaki münasebetlerin de kısaca gözden geçirilmesine vesile vermiştir.

İnönü konuştu

İnönü hükümetin dış politikasını tasvip mi etmişti, tenkit mi?

Çarşamba günkü gazeteleri gözden geçirenler, kendi kendilerine bu suali sordular. C.H.P. gurubunda Genel Başkan dış politika hakkında bir buçuk saatlik bir konuşma yapmış, hâdiseleri kendi zaviyesinden mütalâa ederek arkadaşlarını aydınlatmıştı. Ne demişti? Bir kısım gazetelere göre hükümetin yolunu beğenmediğini ifade etmişti. Bir kısmına göre ise beğendiğini söylemişti. Bunun üzerine İnönü, bir ajansa açıklamada bulunmayı faydalı gördü ve kendisine müracaat eden ajans muhabirine beyanat verdi. Politikanın prensibini, hattâ bunun gerçekleşmesi için tutulan yolu beğeniyordu. Irada öteki Arap devletlerinden ayırarak dahi olsa bir muahede ile bağlamak faydalıydı. Ancak, NATO'daki haklarımızı — İnönü vecibelerimizden de bahsediyordu ama mühim olan haklarımızdı — unutmamalıydık. Yani, iki pakt birbirine bağlanmalıydı. Iraka bir tecavüz olur da biz onu korumak için harbe girersek, NATO'daki ortaklarımızın da bizi yalnız bırakmamaları temin edilmeliydi. Yahut, otomatik bir maddeden sakınılmalıydı. İnönü, sarih maddeler üzerinde söz hakkını muhafaza ettiğini bildiriyordu.

Mısıra gelince, işler orada değişiyordu. Mısır arkasına Arap Birliğini alarak batılılarla pazarlığa girişmek niyetindeydi. Kanaatince Arapların bütün meseleleri böyle halledilecekti. İşte buna, Türkiye âlet olamazdı, İnönü bu bakımdan da Hükümetin Arap Devletleriyle ayrı ayrı ittifaklar aktedme yolunu tutmasını tasvip ediyordu. Fakat Mısırla nahoş hâdiseler olmuştu, ihtilâlci subaylar şımarık çocuklar gibi — İnönü bu tabiri kullanmadı — hareket etmişlerdi. Hükümetimiz buna pek âlâ fırsat vermeyebilirdi. Yumuşak yüz göstermek suretiyle bu liderleri okşamak iyi olmamıştı. Mamafih İnönü, Ajansa olan beyanatını şöyle bitiriyordu: Büyük prensip meselelerinin yanında tâli tezahürler üzerinde fazla durmaya mahal görmüyorum.

KAPAKTAKİ BAŞVEKİL

Mario Scelba

5 Mart 1944 günü Roma'da bir adam tevkif olunuyordu. Roma, yeniden Almanların eline geçmişti, sokaklarda naziler tekrar kaz adımlarile dolaşıyorlardı. Tevkil edilen adam faşizmin esaslı düşmanı idi ve Mussolini rejimi ile uzun zaman mücadele etmişti. Fakat işte talih kendisinin, tam faşizmin «giderayak» bulunduğu sırada tevkifini istemişti.

Bu adam Mario Scelba idi. Müttefikler günü gününe tam üç ay sonra Roma'ya girdiler ve Scelba yeniden hürriyetine kavuştu. Sadece o değil, 1943 senesinin Temmuz ayında, yani Mussolini devrilirken bir beyanname ile faaliyete geçmiş bulunan «Democrazia Christiana = Hiristiyan Demokrat» partisi de kapılarını tekrar açıyordu.

Mario Scelba 1901 senesinde Sicilya'da doğmuş, lise tahsilini orada tamamlamıştı. 23 Yaşında Roma'da hukuk fakültesini bitirmiş, arkadan doktora yapmıştı. Daha talebelik yıllarında siyasetle alâkadar olmuş ve o zamanın en mühim partisi olan Partito Popolare'ye girmişti. Bu partinin en mühim liderlerinden Don Sturzo'nun sekreteri idi.

Faşizm, memleketten evvelâ Don Sturzo'yu sürdü. O zaman genç Scelba gazeteciliğe başladı ve partisinin görüşünü müdafaa eden makaleler yazdı. Fakat faşizm o kadarına da müsaade etmek istemiyordu. Nitekim liberal gazeteleri 1926'da kapatıverdi. Scelba bu defa avukatlığa başladı. Mücadeleden vaz geçmemişti. Don Sturzo veya De Gasperi gibi anti-faşist liderlerle temasını muhafaza etti. Bu, İkinci Cihan Harbine kadar sürdü.

Harp, bir nevi kurtuluş getirdi. Alcide de Gasperi ile beraber Hıristiyan Demokrat Partinin temelini attılar ye harpten sonra iktidarı ellerine aldılar. Mario Scelba ilk defa 1945'de Posta - Telefon - Telgraf nazırı olarak kabineye girdi. Seçimlerde tekrar kazandı. 1951'de Scelba'yı Dahiliye Vekili olarak görüyoruz. Bu sıralarda bir «sevimli haydut» Sicilya'yı haraca kesiyordu» Scelba onun bertaraf edilmesinde birinci derecede rol oynadı ve bu suretle adını daha iyi duyurdu. Dostları ve düşmanları vardı. Bu, hakiki bir siyaset adamı olduğunun delili sayılabilirdi. İsmi etrafında gürültü uyandırmıştı. Seçimleri o idare etti. Komünistler Dahiliye Vekiline ateş püskürüyorlardı. 1 numaralı hedef olarak onu almışlardı. Ama Scelba mukavemet etti.

Bu sırada De Gasperi yeni bir kabine kuruyordu. Fakat başvekil ile eski arkadaşı arasında görüş farkı belirmişti. Scelba bir koalisyona taraftardı. Demokrasiyi kurtarmak ve halkın aşırı sağa veya aşırı sola kaçmasını önlemek için mutlaka sosyal bir programa ihtiyaç vardı. Scelba bunun şampiyonluğunu yapıyordu.

De Gasperi de başvekilliği bırakmak zorunda kaldı. Onu, Pella takip etti. Fakat Pella da aşırı bir politika güdüyordu. Muhalefetin ve ondan da çok taraftarlarının karşısında dayanamadı. Reisicumhurun tek ümidi Scelba idi. Başvekilliği ona verdi.

Şimdi Scelba, bir koalisyon kabinesinin başında İtalya'yı idare etmektedir. Dış politika'da kıymetli yardımcısı Piccioni'yi Montesi dâvasına kurban vermiştir ama Avrupa'nın bu buhranlı günlerinde işleri dirayetle görmektedir. Türkiye'ye yaklaşmanın hararetli bir taraftarıdır ve Doğu Akdenizde emniyetin ehemmiyetini müdriktir. Dış politikasının ana hatları De Gasperi'nin politikasının eşidir. Bu bakımdan İtalya'nın siyasetinde istikrar görenler yanılmazlar. Bu istikrarın bir unsurunun Türk dostluğu olduğunu bilmek memnuniyet vericidir.



Dikkatsizliğin sonu

Zararı sade şoför çekse...

Trafik

Dikkatsiz milletiz

A damcağızın evinden dışarı çıkarken ilk düşündüğü bir gün evvel girerken düşündüğünden başka bir şey değildi. Çünkü «adamcağız» bir memurdu ve her memur gibi sabah dokuzda işine, akşam üzeri de evine gitmek zorunda idi. Bu iki işi yaparken düşüneceği tek şey vardı. Bir otomobil, otobüs veya herhangi bir nakil vasıtasının «dikkatsiz» hareketine kurban gitmemek..

Hakikaten o memurun, onunla beraber, sizin, bizim, herkesin üzerinde durduğu, dikkat kesildiği hususlardan birisi, yollarda herhangi bir nakil vasıtasının «insafsız ve haksız hücumuna» maruz kalmamaktır. Tâbir yerindedir, yollarımız ne kadar mükemmel, hareketlerimiz ne kadar ölçülü olursa olsun, gene de nakil vasıtalarının «ezercesine» gelişlerine kurban gitmemek için, çok dikkat etmek zorunda bulunuyoruz. Hattâ, bir çok eksikliklerine rağmen, trafik kaidelerimizin de iyi olduğunu söyliyebiliriz. Fakat elde mevcut olan istatistiklere bakar, bunlara göre bir netice çıkarmağa gayret ederseniz, işte bu halde, durum değişecektir. Ne kadar dikkatli olursanız olunuz, ne kadar yolların, ışıkların ve işaretlerin mükemmel olduğuna inanırsanız, inanınız, bir tek şeyden (kurtulmanın imkânsızlığı karşısında, şaşırıp kalacaksınız. Bu da, her nakil vasıtasına sahip vatandaşın, «bütün yollar benimdir» kaidesine kayıtsız ve şartsız inancıdır.

Yola çıkınız, trafik ışıklarının bulunduğu bulvarlarda, yol kesimlerinden karşıya geçmeğe kalkınız. Işıkların sizi her türlü kazadan münezzeh kıldığına istediğiniz kadar inanınız, şoförlerin asabi halleri karşısında zaman zaman ne edeceğinizi bilemezsiniz. Çünkü, kırmızı ışık yolun kapandığını gösterir, fakat şoför yolu — geçiş yolunu — yarı ettiği için durmaz, «dikkat» işaretini hesaba katmış değildir. Yol sizindir, geçişin yarısına gelmişsinizdir, fakat bu sırada, yani tam yolun ortasında iken vasıtaya yol açılmıştır, gene tehlikedesiniz. Çünkü, nakil vasıtası fermanı eline almıştır, bir kere yol kendisine açılmıştır, ne olursa olsun geçecektir, isterse yol ortasında bir insan bulunsun; başka bir şey, dinlemez. Vurabilir de, çarpabilir de, ezebilir de... Şoförlerin, yollardaki hükümranlığına Trafik Kanunu mümkün mertebe bir set vurmuştur, fakat, inadlarına mani olunmamıştır. Kimseyi çiğnememekteki dikkatleri de -bilhassa taksi şoförlerinin— kanunun aman vermez hükümlerindendir. Fakat, şoförler de — hepsinde demek insafsızlık olur— insani olmaktan uzaklaşan bir hâl vardır ki, bu hakikaten göz yaşartıcı dereceye varmaktadır. İnsanı bir yana bırakın, ufak bir hayvanı incitmemek için dikkat etmesi lâzım gelen kimselerin, hiç ama hiç bir «dikkate» sahip olmadığına her gün şahit olmaktayız.

Bize, hem vasıfta,' fakat en fazla «insanlık» lâzımdır. İnsanlık ise, bir ölçü işidir, bu ölçüyü her işde, her mevkide elde tutmak ve bulmak zorunda olduğumuzu unutmamak gerekir.

İstatistiklerin direttiği

H angi nevi istatistik grafiğine bakarsanız bakınız, şehir içindeki kaza adedi daima diğer bölgelere nispetle yüksek bir rakam ile karşınıza çıkacaktır. İstatistiklerin ortaya koyduğu rakkamlar bu acı hakikati bütün çıplaklığı ile göstermektedir. Şehir içinde vuku bulan kazaların nispeti yüzde altmış üçtür. Şehir dışı kazalar ise, daha az bir nispeti göstermektedir ve yüzde otuz yedidir.

Şehir içindeki kazaların nispetlerindeki bu yükseklik karşısında «hafifletici sebepler» bulanlar ve bunları kurtuluş çaresi olarak ileri sürenler de çıkmaktadır. Bu hafifletici sebep mucitleri, şehir içindeki kazaların çokluğunu vasıtaların, yolların kullanışsız şekilde inşa edilmiş olmasına bağlamaktadırlar. Çok vasıtanın, dar yollarda karşılaşması hâdisenin, kaza adedinin artmasında mühim bir faktör olarak göz önünde tutulması icap ettiğini söyliyenler, vasıta sahiplerinin dikkatsizliğine pek az nispette yer verdiklerini sözlerine ilâve etmemektedirler. Dikkat yaya halk için bugünkü şartlar altında belli başlı mecburiyet olduğu halde vasıta sahipleri için hemen hemen hiç mesahabesinde bir mesele olarak askıda durmaktadır. Yallar dar olabilir, yolların gidiş geliş istikametlerinde bazı kargaşalıklar da mevcuttur; fakat bütün bunlar demek değildir ki, vasıta sahipleri istedikleri gibi otomobil yarıştıracak, istedikleri gibi o dar yollarda hüküm sürecektir. Kazaların çokluğu sebebini mutlaka bozuk yollarda, trafik imkânlarınım azlığında aramamak icap eder. Çünkü bizde kazaların fazlalaşmasının en mühim âmillerinden birisi, yollarda istenildiği şekilde 'hareket etmek serbestisini kesir disinde bulan vasıta sahiplerinin dikkatsizliğidir.

'Kaza nispetlerinin ortaya çıkardığı diğer bir hakikat daha vardır. Şehir içinde kaza nispeti, insan kaybı bakımından şehir dışının çok gerisindedir. Bunum muhtelif sebepleri vardır, bu sebepleri birer birer izah etmeden önce, şehir içi ve dışı kazalardaki yaralı ve ölü miktarlarımı verelim:

Şehir içindeki kazalar neticesinde yaralı miktarı yüzde kırk yedidir. Şehir dışımda ise bu miktar, yüzde elli üçe yükselmektedir. Ölü miktarı ise, şehir içinde yüzde yirmi dörttür; şehir dışımda bu miktar yüzde yetmiş altıya çıkmaktadır.

Kaza miktarları şehir içinde fazla olmakla beraber, insan kaybı ve zararı neden azdır ve bu miktarlar şehir dışımda neden «korkunç» şekilde bir yükseliş göstermektedir? Bu hâdisenin sebepleri çoktur. Şehir dışındaki kazaların fazla fire vermesinin sebepleri, yollarımızın Avrupa'da olduğu gibi gidişe ve gelişe »müsait olmamasından ve geçiş cihetlerinin kolay değil, bilâkis sarp ve dağlık bölgelerde bulunmasından ileri gelmektedir. Bayındırlık Bakanlığı tarafından yapılmakta olan yollarda bilhassa bu cihete dikkat edilmekte, zaruret halleri müstesna, yollarım dik ve sarp bölgelerden geçmemesine itina edilmektedir. Yollar doğru ve tam bizim halkın anlayışıma uygun olarak yapılmakta, yani «gözün görebildiği» nisbette, alabildiğine gitmektedir. Halbuki, şehir dışı kazaların yüzde doksanı kam-



Bir motosiklet devrildi

Kanun ne yapsın?

von ve yolcu otobüsleri tarafınmdan yapılmaktadır. Bizde bugüne kadar trafik kaideleri ile hareket etmek diye hiç bir esas olmadığı için bir kamyonun üzerine haddi istiabından çok mal, bir yolcu otobüsünün içine normal yerinden ve ölçüsünden fazla insan doldurulmaktadır. Halen bu hareketlere devam edilmektedir; halbuki İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerin sadece içlerinde değil, vilâyet hudutlarından itibaren Trafik Kanununum hükümleri tatbik edilmektedir. Buna rağmen, bu vilâyetlerimizde dahi kamyon ve otobüslerin sahipleri bildikleri ve istedikleri gibi hareket etmekte, fazla mal ve insan olarak yüz yerine iki yüz kazanmak kötü şartlı ve sarp bölgelerinde, bilfarz şark illerinde veya şimalde salgın halinde olan bu hastalık her gün bir çok insanın ölmesine vesile olmaktadır; otomobiller, otobüsler devrilmekte, derin uçurumlara insanlar parça parça dökülmektedir. Sanki tabiat Türkiye için bir kaide yaratmış ve şehirlerin mümkün olduğu kadar düz ve ova bölgelerde kurulmasını arzu etmiştir. Aksi halde, yolların dik ve sarp olduğu yerlerde bu kadar bol vasıtalı vilâyetlerimiz olsa idi, muhakkak ki şehir içi kazalarımızın nispeti dışarıdakini gölgede bırakacak kadar fazla olur, her gün şehir içinde de yüzlerce insanın perişan hale geldiğini okur, dinlerdik.

Trafik kaidelerini memleketin her yanma teşmil etmeden önce, insan değerini halkımıza öğretmemiz lâzımdır; insan değeri bizde katiyyen bugüne kadar rakkama vurulmuş kıymetlendirilmiş değildir ve bizim halkımıza da bir insanın değerini manevi cephesi ile öğretmek bugün için kabil olmadığına göre, miktar üzerinden hesaplara başvurarak işin içinden sıyrılmak pek âlâ mümkündür.

Ehliyetsiz ellerde vasıtaların bir şansa bağlı kalarak yollara döküldükleri, bugün herkesin bildiği hakikattir. Daha biz şehir içinde ehliyetsiz ellerde vasıta kalmamasını temin edemedik, şehir dışında bu halin ne kadar geniş olduğunu tahmin etmek güç olmıyacaktır.

Şehir içinde bilhassa yaya insana çarpma miktarı göz alacak kadar yüksektir, şehir dışında bu miktar daha azdır. Bir sene içinde umumi olarak bütün memlekette yayaya çarpma şehir içinde 2633, şehir dışında ise **517** dür. Bu çarpmalardan mütevellid ölüm adedi ise, şehir içi ve dışında hemen hemen haşhaşadır Fakat her iki rakkam arasında, çarpma miktarlarını ele alarak yapılacak bir mukayese şehir dışındaki «yaya olmak» tehlikesinin ne kadar büyük ve yaya gezmenin dolaşmanın ne kadar gayri mümkün bir iş olduğunu göstermek bakımından mühimdir. Şehir dışında çarpma miktarının az, fakat ölüm adedinin fazla olduğuna işaret etmek lâzımdır. Çünkü, şehir dışı yollar tenhadır, vasıtaların önüne her zaman insan çıkmaz. Ölüm adedi, şehir içindeki ile ayni nispette olduğuna göre, dikkat edilecek ve üzerinde durulacak nokta şudur: Normal bir süratin dışında hareket eden vasıtalar şehir dışında önlerine kim geldi ise, çarpmışlar ve ölümlerine sebep olmuşlardır. Vasıtaların önüne daha fazla miktarda insan çıksa, daha fazla çarpma hâdisesi olsa, netice daha kötü ve daha feci olacaktı.

Şehir dışında «devrilme» hâdisesi pek yüksek bir rakkam göstermektedir. Bir sene içinde şehir dışında 2994 adet devrilme hâdisesinin olduğunu söylemek, bu sözü teyit eder. Bir sene içinde devrilme hâdiseleri neticesinde, 468 insan kaybı kaydedilmiştir.

Bütün bunlar gösteriyor ki şehir içinde ve dışında dikkatsiz ellerdeki vasıtalara malikiz ve bu hâl bize hem maddi, hem de manevî üzüntüler vermektedir.

Vasıtaların nevilerine göre, kazaların oluş şekillerini sıralayalım:

Otomobil ile yaya çarpma 1403, otobüsler ile **233,** kamyonlar ile 800, traktör ile 83, motosiklet ile 289, bisiklet ile **177,** atlı vasıtalar ile 165, tren ile 13..

Bu rakamların ortaya koyduğu durum ise şudur : Yayanın düşmanı otomobillerdir!

Memleket içinde en fazla devrilme yapan vasıta ise kamyondur ve hemen arkasından otomobiller gelmektedir. Demek ki, otomobilleri ehil ellere vermemekteyiz. Şehir içindeki bol miktarlarına bakacak olursak, en fazla sakınmamız icap eden vasıta otomobildir.

Bazı mütehassısların yaptığı açıklamalarda, görüşlerin bilhassa şu noktalar üzerinde toplandıkları görülmektedir:

Fazla sürat: Direksiyon başına geçen herkes kendini gerek yayalardan, gerekse diğer vasıtalardan üstün saymaktadır.

Ehliyetsizlik : Ehliyetsizlikten dolayı vuku bulan kazaları önlemek, ehliyet veren makamların bu hususta hiç bir müsamaha göstermemesi ile mümkün olacaktır.

Trafik kaidelerine riayetsizlik: Trafik kaidelerine riayeti bir aşağılık telâkki eden şoförlere rastlandığına **göre,** bu kaideleri çiğnemeyi bir kabadayılık telâkki eden şoförler ile mücadele edilmelidir.

Bu sözler, şimdilik üzerinde durulan şehir içi hâdiselere aittir. Halbuki başımızda daha büyük bir dert vardır ve şehir dışında da daima mühim ve acıklı neticeler doğuran kazalar olmaktadır. Bunlarla kimsenin meşgul olduğunu, olmak için harekete geçtiğini gören, duyan yoktur. Trafik mütehassısları kazaların -ehliyetsiz şoförler tarafından yapıldığını söylerken ehliyet vermek hususunda kimsenin müsamahakâr olmaması icap ettiğini ileri sürmektedir. Halbuki herkes, her otomobile sahip olan kimse, trafik müdürlüğünde, imtihan heyetinde bir tanıdık bir eş dost bulmak yolunu seçmektedir ve bunda da muvaffak olmaktadır. Bilhassa hususi otomobil sahiplerinin bu meselede, diğer vatandaşlara nazaran pek büyük bir üstünlük gösterdikleri açıktır.

Kiralar

Bir Mesken Bakanlığı lâzım

G eçen senedenberi hemen hemen pek kısa zaman fasılalariyle iktisadi ve sosyal hayatımızın en önemli meselelerinden birini kira meselesi teşkil etmektedir. Bu dâva yalnız Türkiye'nin dâvası değildir: Modern mânada Devlet olma vasfını iktisap etmiş siyasi bir teşkilâta malik insan topluluklarının hepsinde müşterek bir dâvadır. Harp bitid de harbe iştirak eden devletlerin herbiri harp sonu meseleleriyle meşgul olmağa başlayınca biz harbin maddi tahribatına maruz kalmamış olduğumuzdan mesken meselesiyle doğrudan doğruya alâkalanmamış ve vatandaşların bu işi kendi kendilerine daha iyi başarabileceklerine kani imiş gibi bir tavır takınmışızdır. Çünkü eski binaların kirasını Milli Korunma Kanununun hükümleri içinde tahdit etmiş, yeni binaların kirasını serbest bırakmışızdır. Harbin sonundan bugüne kadar geçen zaman zarfında bir ara bazı şehirlerimizde mesken meselesi halledilmiş gibi bir manzara arzetmeğe başlamış ve 1952 senesinde gazetelerde Ankarada iki bin kiralık evin kiracı beklediğine dair haberler intişar etmiştir.

1952 senesinden itibaren bir yandan iktisadi hayatta yavaş yavaş enflâsyon emareleri göründüğünden, diğer yandan dış ticaretimizde liberasyondan ayrılmak mecburiyetinde kalındığı için inşaat malzemesi mecmu talebi karşılıyacak kadar ithal edilememiş ve Emlâk Kredi Bankasının kredi açmakta gösterdiği titizlik memleketimizde iki senedenberi inşaatın temposunu bir hayli yavaşlatmıştır. İşte bu yavaşlama sonunda, mesken dâvasının hallolunduğu nazarıyla bakılan Ankarada bile mesken meselesi yeniden ön plâna geçmiştir.

Bu durum karşısında Devlet ister istemez meseleyle yakından alâkalanmış ve bir ara ucuzluğun ancak rekabetten doğacağına kani imiş gibi kiraların eski, yeni bina tefriki gözetilmeksizin- serbest bırakılması yoluna gitmiştir. Takip edilen bu mesken politikası basın ve halk efkârı tarafından iyi karşılanmamış olduğu için meselenin ortalama bir hal tarzına bağlanması istenmiştir.

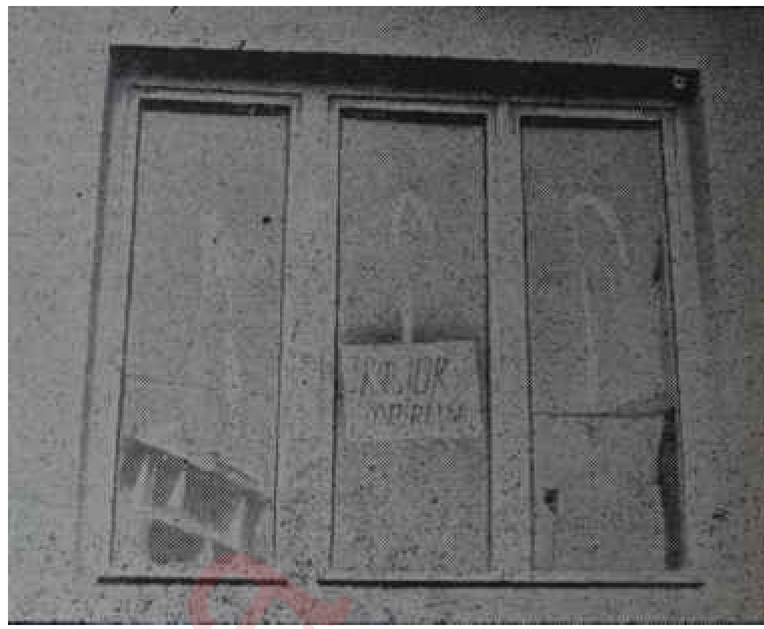
Esaslarını Sinop milletvekili Server Somuncuoğlunun hazırladığı yeni kira kanunu tasarısına göre ana hükümler başlıca şu noktalarda toplanmaktadır:

1 —- Eski ve yeni bina arasında kira bakımından hiçbir tefrik gözetmemede,

2 — Kiralan binanın kıymetinin muayyen bir yüzdesi üzerinden % 7 hesaplamak,

3 — Bina kıymetinin hesaplanmasında arsa bedelini de ithal etmek.

Evvelâ bu üç prensibin münakaşamı yaptıktan sonra mesken politikasının daha sıhhatli ve daha sağlam temellere istinad etmesi için alınması iktiza eden tedbirleri görelim:



Evler kiracı bekliyor

Aylık kaç?

Eski binaların kiralarıyla yeni binaların kiraları arasında bir fark gözetmeme hususu hakikaten doğrudur ve şimdiye kadar yapılmış olan tefrik biç» bir iktisadî prensibe istinad etmemektedir. Çünkü iktisat ilminde cari olan kaide aynı evsaftaki malların aynı piyasada aynı fiatta olmalarıdır. Durum böyle mütalâa edilmek gerekirken yeni binaların kiraları alabildiklerine yükselmiş ve fakat o eski bina sahipleri binalarının kira bedellerini günün piyasa şartlarına uyduramamışlardır. Teni Kanun tasarısı ortada mevcut bir adaletsizliği kaldırdığı için birinci prensip kira kanununa iyi bir hüküm getirmektedir.

İkinci ve üçüncü prensipleri tek bir prensip halinde vazedip kiraların bina ve arsa değerinin muayyen bir yüzdesi üzerinden hesaplanmasına gelince, burada bir nokta üzerinde dikkatli olarak durmamız gerektiğine kaniiz. Bu nokta şudur: Memleketimizde iktisadi hayat enflasyonist bir veçhe arzetmektedir. Enflasyon -ilmi tarifelerini bir bir tarafa bırakarak -paranın satınalma gücünü kaybetmesi demek olduğundan herkes iktisadî hayatın bu devresinde paradan kaçar, para, iktisatçılarım müştereken kullandıkları bir ifadeyle «ateş kesilir» Onun için herkes onu terketmek ister. Gayrı menkul böyle bir devrede kanuni tediye vasıtasına, yani paraya prim yapar. Bu arsa ve bina fiatlarının yükselmesini intaç eder, arsa ve bina alım satımları spekülasyona mevzu olur. Onun için hattızatında arsa ve bina bedellerinin yüzde yedisi üzerinden hesaplanacak bir kira haddi muhtemeldir ki bir binanın onbeş, onaltı sene gibi bir zaman içinde amortismanının yapılması gayesini güderken ve bu gaye sosyal siyaset bakımından da takdirle karşılanacak bir gaye iken kira hadlerinin yükselmesi neticesini tevlid etsin. İşte bu bakımdan arsa bedellerinin 1955 değerleri üzerinden değil de beş sene evvelinden bu yılki değerine kadar, geçen yılların değerlerinin ortalama değeri üzerinden hesaplanması daha doğru olur. Aksi halde bir halk deyiminin de pek güzel belirttiği gibi kaş yapayım derken göz çıkarmak tehlikesi mevcuttur. Zira arsa fiatları, arsa Batlarını yakınen takip edenlerce de bilineceği gibi, pek yüksektir. Onun için enflâsyon dolayısiyle husule gelmiş bir kıymet artışından kiracı vatandaşların fazlasiyle mutazarrır olmalarını önlemek gerekir.

K ira meselesi uzun zamandır rnemleket münevverlerinin üzerinde kafa yordukları bir mesele olduğundan İstanlbul Üniversitesi İktisat fakültesi doçentlerinden doktor Besim Üstünel bu dâvayı ele almış, meselenin çok yönlerden münakaşasından sonra tavsiyeleri ni 90 Ekim 1954 tarihli Yeni Sabah gazetesinde yazmıştır. Biz prensipleri ni yukarda belirtmiş olduğumuz kanun teklifiyle Besim Üstünel tarafından i-



Bir kapıda iki levha

Bir de buhrandan bahsederler

leri sürülen fikirler arasında hem alâka gördüğümüz, hem de kira kanunun yeniden tedvininin isabetli hükümleri ihtiva edebilmesi için onun dört maddede toplamış olduğu teklifin halk efkârına arzedilmesinde fayda bulduğumuz için burada onu hülâsa edeceğiz. Besim Üstünel'e göre:

1 — Eski ve yeni binalar arasında kira bakımından bir fark gözetilmemelidir.

2 — Kiralar, binanın değerinin muayyen bir nisbeti üzerinden hesaplanmalıdır (% 7).

3 — Binaların kıymetleri tapu siciline tescil edilmeli ve bu sicildeki tescile göre kira haddi hesaplanmalı ve bina bedeli yükseldikçe müterekki olarak artan bir bina vergisi konmalıdır. Böyle bir vergi hem mal sahiplerinin fazla beyanda bulunmalarına mani olacak, hem de devlete bir varidat temin edecektir.

4 — Bu vergiden elde edilecek gelirleri mahalli idarelerin, meselâ belediyelerin bütçelerine tahsis etmek suretiyle ve icabında merkezi idarenin de yardımlarını temin ederek ucuz halk evleri veya blok apartmanlar inşa ettirilmelidir.

Görülüyor ki Büyük Millet Meclisinde karma komisyonda müzakere edilen yeni kira kanununun tasarısı ile Doçent Besim Üstünel tarafından günlük bir gazete sütununda ileri sürülen teklif arasında iki noktada benzerlik vardır. Her ikisi de eski ve yeni bina tefriki yapmamaktadırlar, her ikisi de binanın muayyen bir değerinin kira haddinde ölçü olarak kullanılmasını istemektedirler. Yalnız kanun tasarısında binanın değerinin fazla tahmin edilmesini önleyecek bir hüküm yok gibidir. Besim Üstünel'in tasavvur ettiği yem bir vergi ihdasının ve bu vergi hasılatının mahalli idarelere tahsisin, bütçenin ademi tahsis prensibiyle ne derece ye kadar bağdaşır olduğunu doğrusunu isterseniz biz de pek anlıyamadık. Onun için dördüncü maddede ileri sürdüğü teklif de muhayyeldir. Yalnız bu fikir, yani ucuz halk evleri ve blok apartmanlar inşaatı fikri mesken dâvasını en iyi halledecek yoldur. Bumun için vatandaşları kooperatifler halinde birleştirmek mümkün olduğu gibi devletin blok apartmanlar yapması veya ucuz halk evleri yaparak buralara ucuz kira mukabilinde vatandaşları yerleştirmesi de mümkündür. Bu bakımdan an iyi yol mesken davasına Fransada olduğu gibi bir âmme hizmeti mahiyeti verip bir mesken bakanlığı kurmaktır. Bu ise iktisadi kalkınmadan biraz fedakârlığı icabettirir. Tercih hakkı mesuliyet makamında bulunan hükümetindir.

Fransa

Orada nasıl hükümet ediliyor

F ransada fialtlarda bir ahenksizlik mevcuttur. Fiatlar arasında bir irtibat olması, fiatların kendi aralarından bir manzume (system des prix) meydana getirmeleri icaıp ederken evvelâ harp sonrasında harbim yaralarını tedavi etmek için takip edilen iktisat ve maliye siyaseti fiatlar arasındaki bu ahengi bozmuştur. Fransa, ister iç ticaretinde, ister dış ticaretinde olsun hep bu dertten muztariptir. Bunun için bu dâvayı halletmek üzere bir komisyon kurulmuştur. Komisyon onbeş kişiden mürekkeptir. Komisyona başkanınım ismine izafeten Boissard Komisyonu denmektedir. Mezkûr komisyon liberasyona tabi olmıyan malların yabancı memleketlerim takip mamulleri arasındaki mevcut fiat ahenksizliğinin sebepleri üzerinde tetkikler yapacaktır. Tanınmış Fransız maliyecilerimden Edgar Faure, ismi geçen komisyonun ilk toplantısına riayet etmiştir. Komisyon müteakip toplantılarını Sanayi Vekâletinin fiatlar dairesiyle irtibat halinde yapacaktır. Ayraca sanayi vekâletinin kâğıt ve karton, dokuma, ziraat makinaları, gübre, otomobil âlet makineleri (machines outils), suni dokumalar servisleriyle de temasa gelecektir. Bu tetkikler bir teknik memurla Maliye Vekâletine mensup bir memurun birlikte tertip ettikleri bir ankete mevzu teşkil edecektir. Bu iki anketçi 10 Şubattan evvel müşterek bir rapor hazırlayacaklardır. Rapor da sonra bir komite tarafından incelenecek, tavsiyelerin 15 Martta hükümete bildirilecektir. Hükümeti 31 Marttan evvel gereken tedbirleri alacaktır.

İktisadi meseleler yukardaki Fransa misalinde de görüldüğü gibi sıhhatli olarak çözülebilmek için geniş bir iktisat bilgisine ve derin bir teknik ihtisasa lüzum göstermektedir. Fransa bir fiat meselesini hallettirebilmek için hususi komisyonlar kurmakta, bu komisyona güzide maliyecisi Edgar Faure riyaset etmekte, komisyon bizim İşletmeler Vekaletimize tekabül eden Sanayi Vekâletiyle temas haline gelmekte, bunlar bir rapor hazırlamakta, raporları teknik bir memurla bir maliye memurunun beraberce tertipledikleri ankete mevzu teşkil etmekte, bu ankette vasıl olunan neticeler de özel bir komiteye tevdi edilmektedir. Hükümet kendine çeşitli merhalelerden süzüle gelen bilgiler üzerinde icrayı hükümet eylemektedir. Fransadaki bu hiyerarşiye bakıp gülme-eli. Zira hata etmek için iyice düşünüp hata ihtimalini azaltmak gerekir. Nitekim Fransa geçen sene istihsal hacmini, aklığı isabetli kararlarla yüzde yedi artırmağa muvaffak olmuştur.

Amerika

Bütçede 2,5 milyar açık var!

Başkan Eisenhower 1 Temmuz 1955 ten itibaren tatbike konacak olan 1955-1956 Mali yıl bütçesini kongreye sunmuştur. Bu tasarı aşağı yukarı 1954 -1955 Mali yılı gelir ve gider tahminlerini aynen ihtiva ermekte olup, daha ziyade hava Ve atam gücünün geliştirilmesine ehemmiyet vermektedir. Bütçenin hazırlanmasında esas itibariyle nazarı itibara alınmış olan başlıca hususlar şunlardır:

1) Sulh kat'i değildir,

2) İktisadi refah sağlam temellere istinat etmektedir,

3) Enflâsyondan kaçınmak için bütçe açığını indirmek gerekir.

Bütçe tasarısında Federal Devletin gider tahminleri 62,4 Milyar olup geçen seneye kıyasla 1,1 Milyar dolar da-



Amerikan kongresi

Bütçede açık var

ha azdır. Devlet varidatı ise 60 Milyar Dolar kadardır. Bu da bir evvelki yıla nazaran 1 Milyar Dolar kadar bir artış arzeder. 1955-1956 bütçesi gider ve gelir tahminleri karşılaştırıldıkları' vakit görülür ki Federal Devletin bütçesinde 2,4 Milyar Dolar açık vardır. Bu açık geçen sene 4,5 Milyar Dolar idi. 62,4 Milyar Dolarlık devlet giderleri içerisinde millî güvenlik için ayrılan tahsisat 40,5 Milyar Dolardır. Bu Bütçe hacminin % 65 ini teşkil etmektedir. Milli Savunma masraflarında 1955-1956 Mali yılında 1954-1955 Mali yılına nazaran 186 milyon Dolarlık bir azalma göze çarpmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri hükümet şekli bakımından başkanlı hükümet sistemini seçmiş olduğu için bütçenin hazırlanmasında, Kongreye arzında ve Kongre tarafından tastikinde Başkan önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü orada Başkan Parlementer sistemin başkam durumundadır. Bütçe Devlet gider ve gelirlerinin bir bakıma tahmini, diğer bir bakıma da hükümetin icraat programının akçeli yönü demek olduğundan ve Başkan da icra organının başkanı bulunduğundan bütçe **ile** ilgili faaliyetlerin son, fakat mühim mercii başkandır.

Başkan Kongrede, yani iki meclis temsilcilerinde huzurunda, girecek yıl içinden yürütülmesi düşünülen Devlet işleri ile bir evvelki yıl zarfında icra edilen hükümet faaliyetlerinin bir hülasa mukayesesini yapar. Bu hülasa ve mukayeseler Amerika Birleşik Devletleri bütçesinin ilk hazırlanış merhalesini teşkil eder. Başkanın Amerikan iktisadiyatının bir evvel ki yıldaki durumu izahıyla gelen yeni yıl içinde bu durumu nasıl gelişeceğini aydınlatması da normal bütçe faaliyetleri arasındadır.

Uzak Doğu

Çin - Rus Teknik İşbirliği

18 Ocak günü Moskova radyosu Çin ile Rusya arasında teknik ve ilmi işbirliğine mütedair bir protokolün imzalandığımı haber verdi. Bu protokola göre Rusya Çine Çinin sınai kuruluşu ve istihsaliyle ilgili teçhizatı temin e» decektir. Maden sanayii, mekanik inşaat, elektrik santralıları gibi. Rusyanın Çine ilmi ve teknik eserler temin etmesi de protokolda yer almış bulunmaktadır. Çin ise Rusyaya teknolojik malzeme, küçük sanayi mamulleri, bazı ilaçlar, zirai mahsüller gönderecektir. Tebliğe göre Çin Halk Cumhuriyeti millî iktisadiyatta ve bunun çeşitli sahalarında yapılacak tecrübelerden ve elde edilecek neticelerden Rusyaya malumat verecektir.

Çin ile Rusya arasında imzalanmış olan bu protokol 12 Ekimde Pekinde imzalanan teknik ve ilmî işbirliği anlaşmasına bir ilâvedir. Anlaşma beş seneliktir ve icabı halde yeniden tecdid edilebilecektir. 14 azadan mürekkep Çin-Rus komisyonu senede iki defa toplanacak; toplantılardan biri Moskovada, diğeri Pekinde akdedilecektir. Teknik ve ilmi İşbirliği protokolü Çin Halk Cumhuriyetinin beşinci yılı münasebetiyle Çinde yapılan bayramlarda bulunmak üzere Çine gitmiş olan Rus heyetinin orada hazırlamış olduğu vesikalardan biridir. Bu arada hazırlanmış olan diğer vesikalar arasında şunlar da vardır:

1 — Çin-Rus müzakereleriyle ilgili bir tebliğ ve tebliğde komünist Çine 520 milyon rublelik yardımın Çinde onbeş tesis meydana getirmek için verildiği ve ayrıca da 400 milyon rublenin daha evvelki anlaşmalar mucibince 141 sınai teşebbüsün teçhizi için lüzumlu görüldüğünü mübeyyin bir vesika.

2 — Umumi politikayla ilgili müşterek bir deklarasyon.



Nehru - Çu - En - Lai

Komünizme itiliyorlar

1954 senesinde belki devletlerarası münasebetlerde Avrupa meseleleri -Almanya'nın silâhlanması ve Almanya'nın NATO'ya alınması için imzalanmış olan anlaşmaların ittifaka dahil devletlerin parlamentolarınca tasdiki -Asya meselelerine tekaddüm etti, fakat Asya meselelerini de, unutmamak lâzım gelirki, ikinci Cihan hatibinden sonra dünya politikasında birinci safa geçmiş bulunmaktadır. Asya meselelerinin önem kazanması bir bakıma bu bölgenin haiz olduğu iktisadi veya stratejik ehemmiyetten daha çok bu bölgede husule gelmiş olan büyük bir rejim değişikliğinden ileri gelmektedir. Birinci Cihan harbi içinde yıkılan Rus çarlığının yerine Komünist bir idare kurulmuştu. İkinci Cihan harbinden sonra ise Uzak doğu'da Rusyadan da daha büyük bir devlet komünist olmuştur. Çin kıtasında altı yüz milyon insan yaşamaktadır. Bu kıta diplomatik münasebetlerini diğer devletlerle kuramamıştır. Her ne kadar İngiltere Komünist Çini tanımış ise de diğer devletler kendini pek takip etmemiştir. Buna rağmen hâdiselerin zoru ile Komünist Çinin devlet adamları ile batılı devletler temsilcileri zaman zaman bir araya gelmişler ve hatta bazı anlaşmalara imza bile koymuşlardır. Geçen sene Kore mütareke görüşmeleri ve Hindiçini meselesinin halli için Cenevrede Komünist Çin temsilcileri hazır bulunmuştur.

Batılı devletlerin Komünist Çini tanımamış olmaları keyfiyeti Komünist Çini ister istemez Rusyanın kucağına atmaktadır. Çünkü kendisine bir tercih hakkı verilmemektedir. Bu vaziyet karşısında Çin de iktisaden gezi kalmış bir memleket olduğundan kalkınana hamlelerini yapabilmek için adeta bir nevi zorla Rusyaya yanaşmaktadır. Ruslar Çinde muazzam tesisler kurmakta, bunların finansmanım üzerlerine almaktadırlar. Vaziyet bu bakımdan büyük bir tehlike arzetmektedir. Çünkü Çin yalnız Rusya için açık bir kapı halinde kalmaktadır. İki memleket arasındaki iktisadi bağlar gün geçtikçe kuvvetlenmekte ve iktisadiyatları birbirine bağlanmaktadır. Bundan bir evvelki yılda Çinin yabancı devletlerle yaptığı ticaretin dörtte üçünü Rus-Çin ticaretinin teşkil ettiği tesbit olunmuştur.

1953 senesinde Amerika Birleşik devletlerinde Roosevelt iktidara gelinceye kadar Amerika Rusyayı tanımamakta ısrar etmişti. Fakat Roosevelt Rusyayı tanımakla o zaman çok isabetli hareket etti. Çünkü Amerikan iktisadiyatı 1933 senesinde 1929 dünya iktisadi buhranının derin sadmeleri alfanda adi. Roosevelt işi eline aldığı vakit memlekette işsizlerin adedi 15 milyonu geçiyordu, yüzlerce ve hattâ binlerce banka iflas etmiş durumdaydı. Roosevelt'in iktisat politikası ve Rusyanın tanınmış olması Amerika Birleşik devletleri iktisadiyatına yeni ufuklar açtı. Amerikan traktörleri, Amerikan ağır sanayii kendilerine geniş mahreçler buldular. Şimdi Amerikan iktisadiyatı iktisadi bir buhran içinde değildir, fakat arada sırada ufak da olsa bazı ahenksizlikler husule gelmekte ve memleketin istikbali hakkında hiç olmazsa bazı kötümserlerin kötü kanaatler izhar etmesine yol açmaktadır. Komünist Çinin Çin kıtasındaki hâkimiyeti bugün bir realitedir. Bu durumdan Rusların azami istifadeyi sağladıkları da bir realitedir. Komünist Çin liderlerini Çin kıtasından kuvvet zoruyla söküp atmadıktan sorara Çinde komünistliğin ortadan kalkmayacağı da bir realitedir. Bu vaziyet karşısında Amerika Birleşik devletlerinin takip etmesi gereken yol herhalde 1933 senesinde Rooseveltin Rusyaya karşı takip ettiği politikadan pek farklı olmamalıdır. Ya Komünist Çinlilere karşı savaşlarda ölen Amerikalılar ne olacak derseniz? Her halde Amerikada meseleleri çıplaklığıyla halk efkârına arzetmek şarka nisbeten kolaydır.

Arap birliği

Uyuşamayanlar

O gün Cemal Abdülnasır son derece sinirli idi. Sinirli olan yalnız o değildi. Onunla beraber İhtilal hükümetinin bütün azaları da fena halde köpürmüşlerdi. Kahire'de toplantıya çağırdıkları Arap başvekilleri' bir türlü karara yaramıyorlardı. Hakikaten başvekillerin yaptıkları tek iş, son hafta içinde, neşri gereken tebliği geçiktirmekten ibaretti. İşin başında Irala yola getirebileceklerini ummuşlardı. Fakat Nuri Said paşa toplantıya katılmadığı gibi üstelik Irak'la tuttuğu yoldan ayrılmayacağını da bildirmiş ve Arap birliğine meydan okumuştu. Bağdat'ta verdiği *im* beyanatta hükümet reisi memleketindin serbestçe pakt imzalayabileceğini belirtmişti.

Kabaredeki sıkıntı şuradan doğuyordu: Tebliğde ne denilecekti? Mısır, Türkiye ile anlaşmaya yanaşmıyordu. Buna mukabil Lübnan ve Ürdün taraftardı. Mısır, Irakın Arap Birliğinden İhracını istiyordu. Ötekilerin pek çoğu istemiyordu. Mısır hiç olmazsa tebliğde Irak Hükümetinin takbih olunması, Türkiye'ye karşı da düşmanca bir ifadenin bulunmasında ısrar ediyordu. Başta Ürdün, diğerleri buna aleyhtardı. Ürdün ile Irakı akrabalık, Ürdün ile Türkye'yi ise dostluk bağları bağlıyordu. Ne yapılacaktı?

O zaman Arap Birliği, toplantıya gelmeyen Nuri Said paşa'nın ayağına bir heyet sevketmek kararını verdi. Bu heyet Bağdada gidip vaziyeti görüşecek ve Irak Başvekilini kandırmaya çalışacaktı. Nuri Said paşa'nın önüne parlak tekliflerle çıkılacaktı. Fakat doğrusu istenilirse böyle bir yolu tavsiye edenler dahi başvekili politikasından döndürmekte uğrayabilecekleri müşkülleri müdriktiler. Geriye bir tek çare kalıyordu: Nuri Said paşa'yı siyaset sahasından avunmak. Bunun yolu ne olabilirdi? Kral. başvekiline sadıktı. Bir ihtilâl ise bahis mevzuu değildi, zira Iraka Nuri Said paşa tam manasile hâkimdi. Geriye suikast kalıyordu.

Bağdatta ilk bomba patladı.

Elçiliğimize tecavüz

F akat bu bomba, bir ihtar mahiyetini taşıyordu ve meçhul eller tarafından Türkiye Büyük Elçiliğinin bahçesinde infilâk ettirilmişti. Eller meçhul ise de marifetin hangi kafanın mahsulü olduğunda zerrece şüphe yoktu. Bomba, yerli malı olduğundan ne can ve ne de mal kaybına yol açtı.. Bilâkis Irak liderleri arasında üzüntü uyandırdı ve gerek başvekil, gerekse muhalefet ileri gelenleri hâdiseden duydukları üzüntüyü gelip büyük elçimize anlattılar. Hattâ veliaht Abdülillah bizzat harekete geçti ve teessür beyan etti.

Bombayı başkalarınım takip etmesi İhtimali ortadan kalkmış değildir. Arap memleketlerinde siyasetlerin bu vasıta ile çözülüp bozulduğunu herkes bilmektedir. Fakat Nuri Said paşa'nın da tecrübesi inkâr olunamaz. Nitekim Bağdattaki sıkı tedbirler bir kat daha sıkılaştırılmıştır.

Gerçi Irak Hükümeti bombayı atanların ya komünist, ya da Siyonist olduğunu söylemiştir. Fakat başka milletten bir Arap olması ihtimali elbette ki çok daha kuvvetlidir.

Her halde bilinen Arap memleketlerinin biraz yardımla Orta Doğuyu koruyabilecekleri yolundaki komik Mısır tezinin Kahire toplantısında iltifat görmediğidir.

Uzak Doğu

Kim kazanıyor?

Tokyodaki Amerikan Hava Kuvvetleri karargâhı, bir haber verdi:

Japonya'da bulunan F—86 Sabrejet'lerden bir filo Okinawa'dan Formozadaki muvakkat hareket üsleri'ne hareket etmişti.

Hemen hemen aynı saatlerde Associated Press ajansı başka bir havadisi Filipinlerden telliyordu:

Kırkdördüncü Avcı ve Bombardıman Filosunun Sabrejet'leri Formozaya gönderilmişlerdi.

Bu iki havadisi resmî bir beyanat takip etti:

Uzak Doğu Hava Kuvvetleri Komutanı General Earle E. Partridge ilk Amerikan uçaklarının Milliyetçi Çin topraklarına indiğini bildiriyordu. Karargâhın ilâve ettiğine göre bu hareketin emri bizzat Millî Müdafaa Vekili Charles Wilson tarafından verilmişti ve başka müdafaa tertibatı da alınacaktı. Fakat bunların ne olacağı hakkında bir malûmat açıklanamıyordu.

Formoza civarındaki hazırlık bundan ibaret değildi. Adanın sularında devriye gezen Yedinci Amerikan filosu da her ihtimale karşı son derece tedbirli davranıyordu. Bu filoya mensup gemilerdeki denizciler Kızıl Çin uçaklarının bir hücumunun varit olabileceğini saklamıyorlardı. Pek çok yerden o bölgeye takviyeler geliyordu. Bunların hanigi işte kullanılacağı ise açıktı: Formoza ve Pescador adalarının müdafaasında. Eisenhower bu hususta Amerikan Kongresinin mutabakatını almıştı.

Unutulan nokta

Bu, dünyanın pek çok köşesinde Amerikanın Uzak Doğuda ikinci bir harbi —Kore harbinden sonra— göze aldığı manasında tefsir olundu. Hakikaten Amerikan Kongresi reisicumhura Formoza ve Pescador'ların müdafaası için Amerikan kuvvetlerini kullanmak selâhiyetini tanımıştı. O sırada Kızıl Çin ise Milliyetçi Çin adalarına karşı harekete geçmiş bulunuyordu.

Aynı esnada ise Çin kıtasına yakın adalar — ki bunlar o zamana kadar milliyetçilerin idaresi altında idi — birer birer kızılların eline düşüyor ve Amerika sesini çıkarmıyordu. Formozaya bir hücum vuku bulursa Amerikanın müdahale edeceği zaten biliniyordu. Bu husus, Milliyetçi Çin ile Amerika arasında mevcut andlaşmada derpiş Olunmuştu. Kızıl Çin de bunu böylece



Çan - Kay - Şek — Amiral Radford

İflâs eden politika

biliyordu. Fakat Amerika, Taşen adalarının Pekin kuvvetleri tarafından işgali hâdisesine seyirci mi kalacaktır, yoksa Milliyetçileri kendi uçak ve filosu ile destekleyecek midir? Hele on üç Amerikan genci Kızıl Çinde esir tutulduğu ve Amerikan umumî efkârı bu yüzden galeyan, halinde olduğu bir sırada...

Amerika, Formoza ile Pescador'lar hariç, Kızıl Çinin hareketlerine müdahale etmeyeceğini bildirmiştir. Gerçi, öteki adalara kargı yapılan taarruzu Washington hükümeti tasvip etmemektedir. Ama onun için Birleşmiş Milletleri bir «Ateş kes» emri vermeye davetle yetinmektedir. Yani o işler için Amerikan kuvvetlerinin kullanılması bahis mevzuu değildir. Yalnız, Taşen adalarındaki 20 bin kişilik milliyetçi kıtaların tahliyesinde müteyakkızdır. Bu tahliyenin yapılmasına komünistlerin müsaadesini istemektedir. Bu bir baloma, adaların Kızıl Çin hâkimiyeti altına geçişini kabul mamasına bile alınabilir.

Hakikaten Amerikan Kongresinin kararından sonra Pekin hükümetinin sevkettiği kuvvetler Milliyetçi kıtalarını öteki adalardan daha süratle atmışlar ve bunları teker teker zaptetmişlerdir.

Kızıl Çinin niyeti

Geçen hafta içinde Pekin ve Moskova meraklı görüşmelere sahne oldu. Haftanın başında İngiliz Milletler Camiasına mensup devletlerin başvekilleri Londra'da toplanacaklardı. Görüşülecek meselelerin başında Uzak Doğu hâdiseleri geliyordu. Hindistan Başvekilinin Kızıl Çine karşı duyduğu sempati malûmdu. Gerçi İngiltere Hükümeti Amerikan Kongresinin kararım tasvip etmişti, fakat işçi muhalefet o fikirde olmadığını bildirmiş ve Avam Kamarasında bir yanda Sir Anthony Eden, diğer tarafta Attlee ve Beyan adamakıllı münakaşa etmişlerdi. Bu dâvada Attlee ile Beyan aynı fikirdeydiler ve böylece işçi muhalefeti daha kuvvetli bir manzara arzediyordu. Şimdi, öteki başvekiller de umumiyetle Amerikan kongresinin kararı aleyhinde fikir beyan ederlerse toplantı istişarî mahiyette olmakla beraber Londra hükümeti güç bir durumda kalacaktı. Hindistan ve Seylan Kızıl Çin başvekili Çu-En-Lai'nin ne düşündüğünü anlamayı faydalı buldular.

Pekin Hükümeti, Taşen adalarına taarruz ile başlayan harekete, en sonda Formozayı almak için mi girişmişti? Yoksa, Amerika'nın ne şekilde davranacağını öğrenmek mi istiyordu? Şimdilik her şey, ikinci şıkkın doğruluğunu göstermektedir. Hakikaten Kızıl Çin Formozayı alıp Milliyetçi Çin idaresine resmen son verme zamanının geldiğine kani değildir.

Görüşmelerin ikinci bir kısmı da Moskova'da cereyan ediyordu. Molotof, Kızıl Çin namına bir teminat vermemekle beraber Taşen adalarının tahliyesinde münasip şekilde yapılacağına imanını ifade etti. Bunun manası büyüktü. Uzak Doğuya nazarları çekmek, Almanya'nın silahlandırılmasını ikinci plâna bıraktırmak elbette ki Moskova'nın işine gelirdi ve bundan memnunluk duyardı. Bilhassa Amerikan umumi efkârının dikkatini dağıtmak, elbette ki son derece faydalıydı. Nitekim, Molotof'un sözlerinden bu anlaşılmaktadır.



Formoza'da Çin tankları

Çakar almazlar

Harp çıkabilir mi?

Bütün bunlar hesaba katıldığı zaman ve dünyanın dört bir tarafından gelen telgraflar dikkatle okunduğunda meydana çıkan hakikat Uzak Doğudaki ihtilâfın bir harbe sebebiyet verecek dereceye gelmediğidir. Kızıl Çin, büyük bir ihtimalle Formozaya dokunmayacağı gibi, Amerikan kuvvetlerine bulaşmamaya da itina edecektir. Buna mukabil Eisenhower'in sert görünüşlü kararı altında Çin kıtasına yakın adaların Kızıllara geçmesine göz yummasının manası olmak gerekir. Amerikan umumî efkârı kolay hazırlanan bir umumî efkâr değildir.

Yapılan hazırlıkların bir tehlikesi vardır: harbin kazaen çıkmasını kolaylaştırır. Ümid edilir ki taraflar bu kazaya sebebiyet vermemek için son derece dikkatli davranırlar.

Batı Avrupa

Ruslar artık biliyorlar

Batılılar, her ne pahasına olursa olsum, Batı Avrupa'yı silâhlandıracaklardır. Bu hakikat, geçen hafta içinde, Kremimin kafasına kat'î şekilde yerleşmiştir. Hakikaten Moskovadaki İngiltere ve Fransa Büyük Elçilerinin Rus Hariciye Vekâletine tevdi ettikleri, notayı okuduktan sonra başka bir kanaate sahip olmanın zaten imkânı yoktu.

AKİS okuyucuları Almanya'na silâhlandırılmasına dair Londra ve Paris andlaşmalarının imzalanmasını müteakip Sovyetlerin nasıl bir kampanyaya girişmiş olduklarım gayet iyi bilmektedirler. Ruslar bir yandan tehdit, bir yandan vaad, bir yandan sabotaj ve bir yandan da beşinci kol faaliyetiyle bu andlaşmaları baltalamak için ellerinden geleni yapmışlardır. Bu arada İngiltere ile Fransa'ya da, Batı Almanya silâhlandırıldığı takdirde İkinci Dünya Harbini müteakip imzalanmış bulunan Rus-İngiliz ve Rus-Fransız paktlarımı bozacaklarım bildirmişlerdir. Kremimin kanaatince Almanya'nın silahlandırılması Rusya'ya karşı bir tecavüz maksadı taşımakta, bu bakımdan yukardaki paktlara aykırı bulunmaktadır.

İşte, Büyük Britanya'nın Moskovadaki Büyük Elçisi Sir William Hayter tarafından Rus makamlarına sunulan cevabi notada bu sovyet ithamlarının ne dereceye kadar asılsız olduğu belirtiliyordu.

Mesuliyet Ruslardadır

Nota, son derece kısaydı. Harp yılları içinde Sovyetlerle samimi bir işbirliğinin kabil olacağına inanmış bulunan Britanya hükümetinin bunun gerçekleşmemesi karşısında duyduğu acı belirtiliyor ve Avrupa'nın ortasına siyasi, iktisadî ve sosyal maniler dikenin İngiltere olmadığı ifade ediliyordu. Arkadan, hakikat daha açık bir lisanla anlatılıyordu. Deniliyordu ki: Avrupa'nın bu trajik parçalanmasına yol açan şey, Sovyetlerin politikasıdır.

Nota, eğer Rusya Rus-İngiliz paktım bozarsa İngiltere'nin bundan esef duyacağını söylemektedir. Londra ve Paris andlaşmaları bu paktın ruhuna ay--rı değildir, zira Almanya mütecaviz



Silâhlanan Almanya

Noel şenliği

maksadlarla silâhlandırılmamaktadır. Bilâkis, bu bir müdafaa gayretidir, zaruretidir. Ruslar Doğu Almanya'yı zaten silahlandırmışlardır. O bölgenin kara, hava ve deniz kuvvetleri vardır. Batı Almanya'ya ise hükümranlığını iade etmek zamana gelmiştir. Bu, müdafaa hükümranlığı manasım da taşır. Bundan başka Almanya bir camia içine dahil olmaktadır ve silâhlı kuvvetlerini tek başına kullanmasına imkân yoktur. Demek ki Paris andlaşması, Rusya'ya mütevecih değildir.

Ama... Notada, ama denilmektedir.. Ama, Majestelerinin hükümeti bir takım tehditler altında yolundan döndürülemez. Bunun manası açıktır: Rusya, Rus-İngiliz paktını bozsa da Majestelerinin hükümeti Almanya'nın silâhlandırılmasından vaz geçmeyecektir.

Hâdisenin mühim olan bir tarafı Moskova'daki Fransa Büyük Elçisinin de aynı mealdeki bir notayı Rus Hariciye Vekâletine tevdi etmiş olmasıdır. Fransa, Komünistlerin en ziyade ümidvar bulundukları memleketti. Şimdi, o ümidler de suya düşmüş demektir. Zira Fransa Büyük Elçisinin bizzat Molotofa verdiği notada, Rus-Fransız paktı Kremlin tarafından bozulsa dahi Paris hükümetinin tuttuğu yoldan dönmeyeceği, bu volim ise Avrupa barışı kuvvetlendirmek olduğu bilhassa belirtilmektedir.

Dörtlü konferans unutulmadı

17 Tansa notasında dörtlü bir konferansın toplanması lüzumu üzerinde bir defa daha durulmaktadır. Hakikaten bu, Fransa'nın bir tezidir ve bilindiği üzere Başvekil Mendes-France böyle bir teklifi Sonbaharda Birleşmiş Milletlerin kürsüsünden yapmıştı. Fransa bu fikrinde daima ısrar etmiş ve Dört büyüklerin bir masa başına oturup dünya meselelerini görüşmelerinin fayda temin edeceğine inancını ifade etmiştir. Yaman bir politikacı olduğu anlaşılan Mendes-France'ın bu yem borusunu Paris andlaşmalarını Fransız Meclisinden geçinmek için mi çaldığı henüz belli değildir. Belki bizzat kendisi böyle bir konferansa inanmamaktadır, fakat Fransız efkârı umumiyesinin bununla avunacağını hesap etmiştir. Her halde bilinen, Paris Hükümetinin Dörtlü bir konferansın şampiyonluğunu yaptığıdır. Bu, İngiltere'nin yaşlı başvekili Sir Winston Churchill'in de sevgili fikridir. Hayatinin son senelerinde bir barış havarisi kesilmiş olan ateşli Başvekil, Malenkof ile Eisenhower'i bir araya getirdiği takdirde rahat ölecektir. Onun da kanaatince dünyada barışı temin etmenin yolu buradan geçmektedir. İki ayrı rejim tek bir dünyada bir arada yaşayabilir. İş, iyi niyetle hudutları tesbit etmekten ibarettir!

Bonn da teklifi kabul etmiyor

Rusya, yalnız batılılara nota vermekle iktifa etmemişti. Bizzat Batı Almanya'ya da hitap etmişti ve o hitabında kuzu postuna bürünmeyi denemişti. Rusya, Batı Almanya ile münasebetlerini normalleştirmeğe hazırdı. Tabii bunun bir küçük, küçücük şartı vardı: Paris andlaşmasından vaz geçilmesi! Batı Almanya teşekkürle iktifa etti. Batı ile Doğu arasındaki gerginliği izale edecek her adımı memnunlukla karşılardı ama, Rusya şimdiye kadar normal münasebetin kurulmamasının müsebbibi idi. Şimdi ise, Paris andlaşmalarından vaz geçmeğe imkân yoktu.

Sovyetlerin birden bire bu kadar yumuşamalarının sebebini anlamamak için kör olmak lâzımdır ve cevabi notalarıyla Paris, Londra ve Bonn hükümetleri kör olmadıklarını ispat etmişlerdir. Her zaman menfi tavır takınan Rusya, Almanya'nın silahlandırılmaması için tavizler vermeye hazırdır. Fakat hiç kimse artık kendisine inanmamakta ve en iyi politikanın kuvvet olduğuna iman etmektedir.

İşte, Moskovadan gelen ve Kremlindeki liderlerin Batı Almanya'nın mutlaka silahlandırılacağını anladıklarını bildiren haber bu notaların yarattığı havadan mülhemdir.

Buna rağmen komünistler dünyanın her tarafında bu silâhlanmanın aleyhindeki propagandalarına kuvvetle devam etmektedirler. Ancak, ümidlerinin kırılmış bulunduğu anlaşılıyor. İhtimal ki yakında yeni bir politikanın denenmesine başlayacaklardır. Bu, yumuşama yolunda yeni bir adımı teşkil edecektir.

Fransa

Tehlikeye karşı tedbir

Mendes-France 2 Şubattan beri yeni bir tehlikeyle mücadele ediyor. 2 Şubat, tatile girmeden evvel Fransız Meclisinde başvekilin vereceği son imtihanın tarihi olarak hayli zaman evvel tasarlanmış, hattâ yaman politikacı Mendes-France buna karşı tedbirini bile almıştı. Mesele, Kuzey Afrika meseleleridir.

Kuzey Afrika denilince evvelce hatıra iki memleket 'gelirdi: Tunus ve Fa». Bunlar iki ayrı devlettir, fakat Jürisi de Fransa'nın himayesini kabul etmiştir ve istiklallerine tam olarak sahip değildir. Gerçi Devletler hukuku bakımından Devlet adına lâyıktır. Ama aslında, Devletin bir takım vazifelerini Fransa yapmaktadır ve arada muahede vardır. Buna mukabil Cezayir, ayrı devlet değildir ve Fransa'nın eyaletlerinden biri gibi muamele görmektedir. Fakat şimdi Kuzey Afrika deyince hatıra Tunus ve Fasla beraber Cezayir de gelmektedir, zira orada da milliyetçiler Fransızlara karşı harekete geçmişlerdir. Bu suretle coğrafi manasile bütün Kuzey Afrika'da Fransa'nın hâkimiyetine itiraz sesi isyan sesi halini almış ve silâhlar çoktan patlamıştır. Fransa ne yapacaktır? İşte 2 Şubattan beri Fransız Parlâmentosunda bir cevap arandan sual budur.

Mendes-France imtihana hazırlık olmak üzere evvelâ kabinesinde bir tadilât yapmıştır. Bu, teknik bir değişikliktir. Şimdiye kadar başvekil, aynı zamanda Hariciye Vekili idi. Şimdi, Hariciye Vekâletinin başına Edgar Faure getirilmiştir. Edgar Faure 47 yaşındadır ve Hariciye Vekili olur olmaz ilk icraatı bir gazeteciyi düelloya davet seklinde tecelli etmiştir. Teknik değişikliğin yanında Mendes-France politik bir tadile de baş vurmuş ve «gaulliste» iki mebusu kabinesine almıştır. Bu suretle Mecliste kabinenin kuvveti genişlemektedir. Buna mukabil yedi ay içinde veri tam üç defa değiştirilen başka bir 1ahine âzası, M. Caillavet istifasını vermiştir. Başvekil, bu sefer de Cumhuriyetci Halk Hareketi'ne mensup M. Juglas'yı onun yerine tayin etmiştir. Cumhuriyetçi Halk Hareketi eski Başvekillerden M. Bidault'nun partisidir ve



Mendes - France

Mahir politikacı

Bidault Mendes-France'ın amansız düşmanlarının başında gelmektedir.

Bütün bu manevralara rağmen Kuzey Afrika meselelerinde başvekili kimin tutup kimin tutmayacağı belli değildir. Sıra rey vermeye gelince, — bu satırlar neşrolunduğu tarihte rey muamelesi tamamlanmış olacakta — Mendes-France'i şahsen devirmek isteyenlerle Kuzey Afrika politikasında hükümete aykırı bir görüşe sahip olanlar birleşeceklerdir. Bunun, başvekil için vahim tehlikelerden biri olduğuna şüphe yoktur. Ancak müzakerelerin ilk safhası neticenin müsbet tecelli edeceğine inancı arttırmaktadır. Aynı meselelerin bundan evvelki müzakeresinde Almanya'nın silahlandırılması işi bir takım mebusların elini kolunu bağlamıştı. Bu sefer vaziyetin başka olacağı anlaşılmaktadır.

Ya Kuzey Afrikada?

Fransız parlâmentosunda mebuslar kürsüden mücadele ederlerken Kuzey Afrika'da silâhlar patlamakta devam ediyor ve kanlı savaşlar oluyordu. Tunus Başvekili Ben-Amar Pariste Mendes-France ile görüşmüştür. Bir anlaşmaya varmak güç olmuştur, zira Tunuslular düpedüz istiklâl istemektedirler ve aradaki muahedenin tadilini şart koşmaktadırlar. Fransızlara gelince bir takım tedbirlerle işi geciktirmeyi tercih ettikleri aşikârdır. Fakat bununla, Arapları oyalayabilecekler midir? Hiç öyle görünmüyor. Bilâkis Araplar, Mecliste müzakereler devam ederken çarpışmaları şiddetlendirmişlerdir. Bunların Orta Doğu Araplarından ve bilhassa Mısırdan hem teşvik, hem de yardım gördükleri bilinmektedir. Fransızlar aradaki muahede mucibince askerî ve diplomatik sahada söz sahibidirler. Tunus ile Fasın müdafaasını Fransızlar deruhte ettikleri gibi bu iki devleti haliçte temsil salâhiyetini de haizdirler. İşte, Tunusluların istedikleri bu hakların ortadan kalkmasıdır. Nitekim Tunuslu Liderlerden bazıları İsviçre'de sürgündedirler ve oradan bu dâvayı müdafaa etmektedirler.

Fransa Hindiçinide yaptığını Kuzey Afrika'da da yapacak mıdır? Yani oradan çekilmesi gerektiğini anlayacak mıdır? Kuzey Afrikalıların kendilerini idare edemeyecekleri yolundaki Fransız iddialarının hiç bir kıymeti olmadığı aşikardır. Bunların, serbest bırakıldıkları takdirde komünistlerin eline düşecekleri de kıymetsiz bir bahaneden ibarettir. Buna mukabil ortada kaale alınması gereken bir hakikat vardır; Fransızlar yıllardan beri Kuzey Afrika'da para sarfetmişler, bir takım tesisler kurmuşlardır. Orada iktisadi menfaatleri vardır. Bunları bırakıp çekilmelerini hiç kimse isteyemez. Paris Parlâmentosu bu iki şıkkı telif etmeye çalışmalıdır.

KİTAPLAR

BOĞAZİÇİ YALILARI

Yazar; *Abdülhak Şinasi Hisar. Varlık Yayınları, sayı: 317 İstanbul, Aralık 1954 Yeni Matbaa 94 sayfa, fiyatı: 100 kuruş.)*

Boğaziçi Mehtapları ve Çamlıca'daki Eniştemiz'den sonra, A.Ş. Hisar'ın yarım asır önceki İstanbul'dan, gözlerimizin önüne serdiği yeni sayfalar: Eski yalıların hatırlattığı Boğaziçi, Boğaziçi Yalıları, Yalıların etrafı, Boğaziçi kayıkları, Boğaziçinde mevsimler, Yalılarda günler ve saatler, Boğaziçinde akşam gezintileri, Gezintiden dönüşler, Boğaziçi hâtıraları, Kanlıca'daki Yalı, havuzlu oda, eski zaman eşyaları, aynalar karşısında hanımlar, Boğaziçinde grublar, Yıkılan Yalı..

EĞİTİM HAREKETLERİ

(Çıkaran : Hıfzırrahman Basit Oymen. Ankara Ocak 1955 Yeni Matbaa 40 sayfa, fiyatı: 60 kuruş.)

Eğitim hareketleri, okulun, ailenin, toplumun eğitim dâvalarını savunmak gayesi ile yayınlanmıya başlanmışta. Aylıktır. İlk sayısında yazıları bulunanlar: Sait Yada, Prof. Fr. Paulsen, Prof. Gr. Kaspar, Hıfzırrahman Raşit Öymen, Prof. Cemal Arif Alagöz, Münir Raşit Öymen, Mithat Enç, Maria Pischil ve Prof. E. Krieck..

UYGULAMALI İLKOKUL İDARE REHBERİ

(Hazırlayan: Cavit Binbaşıoğlu. Ankara 1954, Güzel İstanbul Matbaası. 143 sayfa, fiyatı 175 kuruş.)

İlkokul Öğretmen ve idarecilerine Uygulamalı Rehber âdiyle 1954 yılı Nisanında satışa çıkarılmış olan eserin, genişletilmiş ikinci basımıdır. Kitapta, ilk okullarda karşılaşılan en önemli idare işleri; kanun, yönetmelik ve genelge hükümlerine göre — uygulanmış örnekler üzerinde — açıklanmaktadır. Eserin bölüm başlıkları şunlardır: 1) çeşitli ve genel işler, 2) Okul Demirbaş işleri. 3) Kayıt kabul ve devam işleri. 4) Öğrencilerin öğrenim durumları ile ilgili işler. *5)* Öğretmenlerin tâyin, nakil, hastalık ve izin işleri. 6) Okul ve Enstitülere girme işleri. 7) İstatistik işleri. 8) Kanun, yönetmelik, karar ve genelgeleri bulma işleri. 9) Belli zamanlarda yapılacak işler. 10) Öğretmen meslek dergileri hakkında bilgiler.

ÇOCUK HASTALIKLARININ KORUNMA VE TEDAVİSİ

(Yazan: Çocuk Hastalıkları Mütehassıs Dr. Fatma Altuğ. Ankara 1954 Yıldız Matbaası. 259 sayfa, fiyatı 600 kuruş,)

Reçete örneklerini, aşı ve serumları ihtiva eden eserde aşağıdaki hastalıklar ele alınmaktadır: Zehirlenmeler, yeni doğan çocuk hastalıkları, enfekkalb; ürongenital sistem hastalıkları, ensiyon, hazım ve teneffüs cihazları, dokrin bozukluklar, kan ve sinir sistemi hastalıkları, avitaminozlar, allerjik hastalıklar ve cilt hastalıkları.

YÜRÜRLÜKTE BULUNAN KOORDİNASYON HEYETİ KARARLARI VE KÂR HADLERİ

(Hazırlıyan: Muzaffer Uyguner. Ankara Aralık 1954 Son Havadis matbaası. 138 + 6 sayfa, fiyatı 300 kuruş).

3780 sayılı Korunma Kanununun 4 üncü maddesine istinaden kurulmuş olan Koordinasyon Heyetinin Aralık 1954 te yürürlükte bulunan bütün kararlarını içine almaktadır. Kitap sonuna alfabetik bir fihrist ilâve edilmiştir.

TÜRK ROMANLARI

(Hazırlıyan: Zahir Güvendi. İstanbul 1954 Türkiye Basımevi. 183 sayfa, fiyatı 250 kuruş).

Resimli bir antoloji olan kitap, meşhur olmuş Türk romanlarını takdim ediyor. 1871-1951 arasında çıkmış, sanat değeri olan veya halkın en çok okuduğu; romanların hülâsalarını mühim parçalarını aynen nakletmek suretiyle veriyor. Ayrıca, romanların bütünü hakkında da bilgiler var. Türk romancılarının biyografileri de ilâve edilmiştir.

YENİ FRANSIZ ŞİİRİNDEN SEÇMELER

(Seçen ve tercüme eden: M. Akil Aksan. İstanbul 1955 Türkiye Ticaret matbaası. 63 sayfa, fiyatı 100 kuruş).

Fikir ve Sanat Yayınları: 1» seri kaydiyle çıkan kitapta 1900 yılından' sonraki Fransız şiirinden tercümeler bulunmaktadır. Şairler doğum tarihlerine göre, sıralanmışta ve çoğu halen hayatta bulunmaktadır. Kitap sonuna, şairlerin hayat ve eserleri hakkında bilgiler ilâve edilmiştir.

İKTİSADİ DEVLET TEŞEKKÜLLERİNİN BÜNYESİ VE MURAKABESİ

(Teksir. Ankara 1954* 75 *+ 18 sayfa. Ayrıca plân ve krokiler).

Eser, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü yayınlarındandır. A. H. Hanson tarafından ve Mümtaz Soysal'ın yardımcılığiyle yapılan başlangıç mahiyetinde bir tetkiktir. 1) Devletçilik, 2) İktisadi Devlet teşekküllerinin bünyesi, 3) İktisadî Devlet teşekküllerinin murakabesi, konularını ele almaktadır. Ek bölümünde; Muhtelif İktisadî Devlet teşekküllerinin teşkilât şamaları vardır.

FİKİR SERPİNTİLERİ

(Yazan : M. Fethi Turhan. Ankara 1955 Karınca Matbaası. 132 sayfa, fiyatı 200 kuruş).

Eserin bölüm başlıkları: Müşahedeler, benlik duygularının akisleri, tavsiyeler, hitaplar, teolojik düşünceler, hamasi görüşler, kadına dair, umumi fikirler ve fantezi.. Bu başlıklar altında işlenen fikirler bir hayat görüşü ve yaşayışının akisleridir. Hayat ve topluluk münasebetleri, insanî tabiatın gerek umumî ve gerek şahsa göre değişen hususî tezahürleri, zati benliğimizde uyanan duygu ve sezişler ve deruni esrarımızın ifşasıdır.



Yeni gizli atom silâhları

Bunlar Pariste imal ediliyor

Moda

İlkbaharın ilk modelleri

Paristeki büyük terziler, taş uykusuna yattıar: ses yok, seda yok fakat için için hummalı bir çalışma, bir faaliyet hüküm sunuyor. Dışarıya sır vermeden yeni modeller yaratmak, yeni renkler, yeni şekiller bulmak lâzım..

Bu sene helkesin zihnini kurcalayan üç mesele var: Dior gene modayı altüst edecek mi?. Gevenohy son zamanlarda elde ettiği muvaffakiyeti nereye kadar götürecek ve en mühimi: Genevieve Fath ne yapacak?

«Fath» ın ölümünden bir müddet sonra, birgün, karısının iş başına gittiği duyulmuştu. O aynı çalışma odasında, şimdi birbirine eş iki yazıhane var: Birinin üstünde bir vazo ve birkaç gül. Diğerinde kederli fakat enerjik bîr kadın..

Kocasının bıraktığı müessesenin başına geçerken, Genevieve, onun her zaman işgal ettiği yerde oturmak istememiş fakat aynı odada, onunla karşı -karsıya çalışacağını söylemişti. Çünkü çalışmadığı taktirde, kocasının o kadar emekle vücude getirdiği eser mahvolacak, yüzlerce insan, işçi ve tezgâhtar açıkta kalacaklardı. Fakat bütün bu sebeplerden en mühimi, kocasının adını devam ettirmekti.. «Jacques Fath» ın en son yarattığı modeli seyrederek, karısı istikbali düşünüyor ondan bir ilham, bir direktif, cesaret verici bir işaret bekliyor çünkü bu kederli kadın yaşamayı ve mücadele hayatım seçmiştir ve gelecek ay büyük bir imtihan geçirecek, meraklı bir kütlenin önüne, ilk koleksiyonu ile çıkacaktır..

Büyük terziler gizli, gizli çalışadursunlar Paristeki hazır elbiseciler, ilkbahar modellerini teşhir ettiler bile. Bu modellerde, nazarı dikkati celbeden en mühim nokta «gençlik» prensibi üzerine dayanmış olmalarıdır. Kumaşları klasik fakat renkler yeni ve neşelidir. Biçimler sadedir. Hertürlü lüzumsuz süsten kaçnılmıştır. Omuzlar yerinde, hafifçe kaldırılmış, yakalar klâsiktir. En çok hoşa giden şey, genç kadınlara, liseli kız manzarası veren o plili geniş eteklerdir.. Detaylar küçük, zarif ve hoştun: Beyaz yakalar, çok aşağıda veya aksine çok yukarıda kullanılan cepler, beklenmedik yerlerde düğmeler, elbiselere bir cici hal vermektedir..

Döpiyeslerin ceket boyları kısadır. Beller hissedilmekle beraber, fazla girik değildir, etekleri daha ziyade boldur. Bu döpiyeslerde en çok kullanılan kumaşlar flaneller, «prens dö gal» ve gine hafif «tveed» lerdir..

Elbiselere gelince bunlar, her ölçüde, her zevkte bir kadının ruhunu okşıyacak şekilde hazırlanmıştır. İçlerinde düz hatlı çok dar olanları vardır ki bunların kumaşlarından ve düğmelerinden başka göze çarpacak hiçbir süsleri yoktur.. Bu dar elbiselerin yanında pliler ve penslerle zenginleştirilmiş bol biçimler de çok mevcuttur.. Elbiselerde, kemer olmasa bile, bel iyice meydana çıkarılmış ve kadınlar mümkün mertebe ince gösterilmeye çalışılmıştır.

ilkbahar mantoları düz hatlı fakat sıkılmış değildir, geniş fakat erkekvari manzara arzetmemektedir. Hepsi sadedir fakat hepsinde, kadınlık havası taşıyan, orijinal, ufak ve hoş bir detay mevcuttur..

Bu hazır elbise modasında en cazip şey renklerdir. Koray rengi pembe, tatlı maviler, soluk, sarılar, beyaza çok vatan bejler, pastel tonları kadınları, herzamanki nötr renklerden kurtarmaktadır fakat gine herşeye rağmen, gri her yerde en ön sıradadır ve az elbise yapıp, herzaman temiz ve net olmak istiyen kadınlar, onu seçeceklerdir..

Sızan haberler

Büyük terzihaneler ne kadar ketum olurlarsa olsunlar, fabrikalara ısmarlanan kumaşlar, yalancı mücevherler hazırlıyan müesseselere uçurulan bazı haberler dışarıya sızar ve moda meraklıları, koleksiyonlara gitmeden evvel, birçok tahminler ileri türerler.. Pariste, deri tüccarlarının büyük terzilerden birçok siparişler aldıkları bildiriliyor.. Erkekler gibi çalışıp, onlar gibi rahatlarına düşen kadınların, bütün kışı, insana hareket serbestisi veren yünlerle geçirdikleri malum. Hattâ bu yün modasını, kadınlar, gece dansa kadar götürmüşlerdir.. Şimdi büyük terzilerin, onlara bahar için, aynı rahat ve pratik havayı veren, ince süed ve güderi ceketler, mantolar, etekler, hattâ elbiseler hazırladıkları bildiriliyor.. Hem de rengarenk. Moda rneraklılarının nazarı dikkatini celbeden birşey de Christion Dior'un kadınlar için yeni bir korse ve sütien hazırlamasıdır.. Mütemadiyen modayı altüst eden büyük terzi, şimdi de kadının şeklini değiştirecek ilk vasıtalar üzerinde çalışmaya başlamıştır.. Kendine sual soran bir meraklıya • Elbiselerin biçimini istediğiniz kadar değiştirin, kadının biçimini değiştirmedikçe ne işe yarar demişti. İşte hakiki bir ihtilâlci!.

Gine bu yeni mevsimde, yalancı mücevher satanlar çok para kazanacaklar.. Vaktile moda olup, son senelerde tamamile unutulan mavi türkuaz taşları bilhassa çok aranacaktır.. Zaten yalancı taşlar saçlara kadar çıkıp ayakkabılara kadar inecektir.

Yeni bir dudak boyası

Sipfilm adı verilen yeni bir dudak boyası, Pariste son derece tutulmuştur. Bu suluca bir boyadır. Fırça ile, gayet büyük bir kolaylıkla, sürülmektedir. Dudaklara, harikulade bir parlak» lık verdiği gibi bu ruj, temasla, hiçbir iz bırakmamaktadır..

Bundan başka, fevkalâde dayanıklı, kokulu çoraplar çıkmıştır.. Rivayete göre, bu çoraplar yıkandıkça, daha güzel kokmaktadır.. J.C.

İngiltere'de muazzam bir defile...

Geçen ay, Parisli meşhur terzi Christian Dior Blerheim şatosunda İngilizlere taktim edildi. Şatonun sahibi Marlborough düşesi, İngiliz kızılhaçı menfaatine verdiği bu büyük toplantıda «Dior» un defilesini temin edebilmek için husussî surette Parise gitmişti. Neticede, Dior 14 mankeni, altı işçisi ve koleksiyonuna ait 100 modelle Manşın öte tarafına geçmiş, bu seyahat 60 milyona sigorta ettirilmişti. Marlboraugh düşesine gelince o, Paristen kiraladığı 3.000 şampanya kadehini götürebilmek için husussî bir tayyare tutmuştu. Bu kira bedeli, bardak başına 18 frank tutuyordu fakat her bardak İngiliz kızıl-

haçına 6.000 frank teinin edecekti.

Versay şatosu kadar geniş olan «Blenheim» şatosunda 2 bin kişi o gece hazır bulunuyordu ve 8 büyük salon bunların emrine açılmıştı. Adam başına yalnız giriş parası 5.0000 franktı. O gece, kızılhaça tam 10.800 İngiliz lirası kâr temin etmiştir. Toplantı prenses Margaretin himayesinde idi. İngiliz ve Fransız marşlarından sonra hemen koleksiyonun ilk elbisesi göründü ve delice bir alkış topladı.. Mamafih halk güzel kızlardan ziyade şu meşhur «Ghristian D i o r ' u görmek istiyordu.. Defile bitince, Prenses Margaret «Dior» a teşekkür etti ve kendisine İngiliz kızılhaçının bir üyelik diplomasim verdi..

Defile şatoda hususî bir ziyafetle bitti. Bu ziyafette Christian Dior ve mankenleri ve bazı tanınmış şahıslar hazır bulundular.

Ertesi gün gazeteler, toplantıdan senenin en muvaffak olmuş hâdisesi olarak bahsettiler.. Hava çok güzeldi ve salonda nefis bir koku vardı çünkü düşes her tarafa lavanta sıktırmıştı..

Bu seyahatten sonra Dior 5 mankeni ile 50 modelini gine hazır müesseseleri namına Cenubi Amerika'ya gönderdi.

Terzi deyip geçmeyin», işte memleketine propaganda yapan bir adam! Tevekkelli değil Amerika'da yapılan bir ankette Amerikalıların «Dior» u «Mendes-France» dan daha çok tanıdıkları meydana çıkmamış!

Geçimsizlik

T) elma sadetten uçuyordu. Tuvaleti nefis olmuştu. Onun içinde kendisini kuş gibi hafif ve güzel hissediyor, hayatı ve insanları seviyordu. Hele kocası, ne iyi insandı o!. Bu akşam için, ona inci ve sırma ile işlenmiş nefis bir gece çantası getirmişti. Belma bu çantayı, meselâ sokakta bulsa, bu kadar sevinmezdi ama madem ki kocası bu gece onun çantasız olduğunu hatırlamış ve bu sürprizi yapmıştı artık sevildiğine emindi. İşte Belmayı asıl mesut eden hâdise bu idi!.

Neş'e içinde giyindi.. Fakat tam kapıdan çıkarken pudriyerinin çantasına sığmadığını farketti:

— Lütfen Sedat, bunu cebine koyar mısın, pudrasız dünyada yapamam..

Sedat koca pudriyere baktı: «acaba neden çantaları bu kadar küçük ve pudriyerleri bu kadar büyük yaparlar» diye d ü n ü y o r d u .. Fakat Sedat birkaç senelik evli idi, ihtiyatlı olmayı öğrenmişti, fikrini açığa vurmadı.

— Ne o Sedat pek keyfin kaçtı!.

Eğer karısı onun her aklından geçeni anlıyorsa, bu da Sedatın kusuru değildi ya! Pudriyeri sağ cebine, sonra sol cebine soktu, çıkardı arka cebine koydu.

— Tabanca gibi duruyor vallahi!.

Belma atıldı:

— Herhalde tabakadan büyük değil! .

— Evet ama ikisi beraber olunca!

Belma ağlıyacak gibi olmuştu, pudriyeri hışımla kocasının elinden aldı.

— Ben kendim taşırım, haydi gidelim.

Baloya gitmeden en samimi arkadaşları olan bir İcarı kocaya uğrayacaklardı.

Otomobilde mütemadiyen sustular: Arkadaşlarına gider gitmez Belma.

___Pudriyerimi taşıyacak bir centilmen arıyorum dedi..

Arkadaşının kocası atıldı

— Bana ver Belma!.

Belma Sedata bir göz attı: «acaba mahcup olmuş muydu, ah neden o diğer erkekler gibi kibar değildi!» kendini son derece bedbaht 'hissediyordu. Arkadaşı, herhalde ondan çok mesuttu.

Fakat tam o sırada Belmanın arkadaşı odaya girmişti.. Kocasının, koca pudriyeri cebine yerleştirdiğini görünce

— Vallahi geçen gün, benimkini taşımak istememişti dedi..



Bir güzelin kaderi

Kendi çizdi

Sosyete

Aşkı seçen bir kraliçe

Peri masallarına neden inanmayız? Hayatta birçok insanlar, bu masallarda rastgeldiğimiz harukûlâde hâdiseleri yaşar, meselâ birgün evvel, halktan bir insan oldukları halde, birgün sonra dünya kendilerinden bahseder, oturdukları ev gazetecilerin hücumuna uğrar, girdikleri bir dükkândan çıkamaz olurlar halk o derece kapıya yığılır!

İşte 1953 senesinin son günlerinde İstanbul'da Avrupa güzeli olarak seçilen «Sylviane Carpentier» peri masalı heyecanlan yaşamış bir Fransız kızıdır. O sergi sarayında, kendisini seçenlere minnet ve şükranla gülümserken, Paristeki basit sevgilisini düşünüyordu. Müsabakaya, girerken sevgilisi ona:

— Beni veyahut kraliçe tacını seçmen icab edecek demişti!

«Sylviane» bir sene sonra kararını verdi ve aşkı seçti. Bugün Avrupa gü-, zelinin oturduğu ev ne güzel bir villadır, hattâ ne şık bir apartman katıl. O, Parisin kenar mahallelerinde, pis. ve karanlık bir sokakta, iki odalı bir evde, elektrikçi olan kocası ile saadetini kurmaya çalışıyor. Ayda 40.000 frank ve büyük bir aşktan başka geçinecek bir şeyi yoktur!. Ne yazık ki İstanbuldan götürdüğü kıymetli hediyeleri, mücevherleri, Pariste bir otelde çaldırmıştı. Kendisile konuşan bir gazeteciye, kraliçelik yadigârı olarak, deri bir puf ve güzel İstanbulun hatırasından başka birşeyi kalmadığını söyliyen «Sylviane» :

«— Ama İstanbuldan getirdiğim bu pufu ne kadar çok seviyorum bilemezsiniz demişti, akşamları, üstünde, kocamla iskambil oynuyoruz.

Sonra biraz dalgın ilâve etmişti:

— Görüyorsunuz kocamla çok sade bir hayat yaşıyoruz ama, hiçbir şeyimiz yok diyemeyiz çünkü birçok projelerimiz var... İlerde Parisin güzel bir mahallesinde konforlu küçük bir apartmana taşınacağımızı ve bir otomobile sahip olacağımızı biliyoruz, çünkü ikimiz de çok çalışıyoruz.. Kocam sabahlan ¥, de iş başına koşuyor, ben de bütün gün moda mecmualarına, güzellik müstahsarları hesabına, resim çektiriyorum.. Şimdilik ufak, tefek şeylerle iktifa' etmek mecburiyetindeyiz. Meselâ oturduğumuz, evin duvarları çok çirkin olduğu için, kocam onları, kâğıtla kendisi kapladı.. Ben de ev sahibini ikna ettim çok yakında, evde akar suya sahip olacağız!.

Onlar tanıştıkları zaman, Sylviane 15 ve Michel 17 yaşında idi. Aynı mektepte okuyorlardı, Evlenmeye, karar vermişlerdi. Bunun için Michel'in askerliğini yapmasını bekliyorlardı.. O orduda iken «Sylviane» «Amiens» de jimnastik hocalığı yapıyordu. Tesadüfen bir müsabakaya girmiş, o şehirde kazandıktan sonra Fransız güzeli seçilmek üzere daha büyük bir müsabakaya iştirak etmişti.. O zaman nişanlısı ile bozuştu. Fakat «Sylviane» ın şansı açılmıştı. Zaferden zafere koştu. Önce Fransa güzeli, sonra da 1954 Avrupa güzeli seçildi.. Ziyafetlerden, ziyafetlere koşuyor, mütemadiyen izdivaç teklifleri alıyordu. Artist olmak, parlamak] için bütün kapılar ona açılmıştı fakat o nişanlısını unutamıyordu. Nihayet birgün sokakta karşılaştılar.. Ve bir daha ayrılmamağa karar verdiler..

Aynı zamanda esprili ve sade bir kız olan «Sylviane» gazeteci evden ayrılırken ona şu itirafta bulunmuştu:

— Kraliçeliğim, zamanında, bana en güç gelen şey neydi biliyor musunuz? Gülümsiyerek havyar yemek çünkü ben havyarı hiç sevmem.

Yalnız «Sylviane» elbiseleri çok sevdiğini de ilâve etmiştir. Onun gardrobunda 4 tane güzel kokteyl elbisesi, 4 tane güzel manto çok zengin bir kürk manto, yedi tane pantalon, birçok bluz-

lar ve ceketler vardı. Ve Avrupa güzeli seçildiği gece İstanbulda giydiği 15 kilo ağırlığındaki bembeyaz muhteşem gece elbisesi, Strass' larla işlenmiş bir tül yığını halinde, küçük dolabında asılı duruyordu.

Cemiyet

Yeni bir salgın: Süt modası.

Bu sütü çok seven bir çocuğun hikâyesidir. Çocuk büyümüş hayatta birçok mücadeleler geçirdikten sonra, genç bir mebus olarak, Fransız Meclisine girmiş fakat ekseri insanların yaptığı gibi, büyüyünce süte olan zaafını terketmemişti. 1937 senesinin Kasım ayında bu genç mebus, meclise şöyle bir kanun teklifi getirmişti. Mekteplerde, bedava olarak, talebelere süt dağıtma mecburiyeti. Bu teklif, lehte ve alehte birçok sözlere yol açmış fakat tam on yedi sene sonra, gine kasım ayında, Fransız meclisinde kanunlaşmıştı. Çünkü süt seven çocuk büyümekte devam etmiş ve sözünü dinletecek duruma gelmişti; Onun adı «Mendes »Francedir»

Zaten dünyada birçok memleketlerde, mekteplerde, bedava olarak süt dağıtılır. İngiltere, Amerika ve Skandinav memleketlerinde bu mecburiyet çoktan kabul edilmiştir. Bugün Fransada, ilk mektebe devam eden her çocuk, saat dört buçukta (bu en müsait saattir) 2 parça şekerle 200 gr. Süt içmektedir. «Mendes - France»'ın bu teşebbüsü kendisine birçok yeni sempatiler kazandırmış annelerden tebrik ve teşekkür telgrafları almıştır.

Derhal moda mecmuaları faaliyete geçmiş ve kadınları gine zayıf taraflarından vurmaya çalışmışlardır: Kadınların gençliklerini ve güzelliklerini süt içerek, sütle yapılmış güzellik maddeleri kullanarak muhafaza etmeleri kabildir. Doktorlara gelince, onlar şu kırk yıllık sütün unutulmuş meziyelerini ve keşfedilen yeni hassalarım ele almış ve sık sık ondan bahseder olmuşlardır. O derece ki, bu gün Fransa, yalnız ilk mekteplerdeki küçük çocuklarım değil ordudaki büyük çocuklarım, askerleri de sütle besleme programı hazırlamıştır. Bundan sonra askerlere, her sabah kahvaltılarında bir miktar süt verilecektir. Çünkü süt yalnız sıhhat için elzem olanakla kalmıyor ona bu günlerde psikologlar terbiyevi bir hassa da affediyorlar. Süt alışkanlığı, alkol alışkanlığına karşı en iyi bir mücadele unsurudur.

Bundan başka, bugün Fransada kan bankaları gibi, anne sütü bankaları da açılmıştır: Fazla sütü olan gönüllü anneler eve gelen hemşirelere, sıhhi kontrol altında, bu fazla sütlerinden sağdırmaktadırlar. Bankalar, bu sütleri, birçok muamelelerden sonra evvelâ zamansız doğmuş bebeklere, bilahare zayıf ve inek sütü alamayan süt çocuklarına dağıtmaktadırlar. Bugün Fransada anne sütü lehinde o kadar propaganda yapılmıştır ki, çocuklarım kendi sütleri ile besleyen annelerin miktarı yüzde «yetmiş beş»'i bulmuştur. Skandinav memleketlerinde ise anneler hiçbir zaman, süt vermemek modasına kendilerini kaptırmadıkları için bu memleketlerde, süt çocukları zayiatı dünyanın her tarafındaki zayiatten azdır. Skandinavyalı annelerin yüzde doksanı çocuğunu emzirmektedir.

Süt ve sıhhatimiz

Sütü yalnız bebekler ve ufak çocuklar değil, büyük insanlar da içmelidir. Sütün en büyük meziyeti doğrudan doğruya hazmedilebilecek kalsiyumu ihtiva etmesidir. Süt içmiyen insanlar kemik hastalıklarına, umumi zafiyetlere, bilhassa vereme da müstait olurlar.

Bundan başka sütün büyük bir gıdai kıymeti vardır. 1 litre sütte 700 ile 740 kalori mevcuttur. Vücudumuza elzem olan besleyici elemanların hemen hemen hepsi sütte mevcuttur. En iyisi sütü pastörize olarak içmektir fakat sade sütü sevmiyenler bunu kakao, kahve ve çay ile de içebilirler. Dikkat



Başvekile süt

Süt** amma böyle **olursa...

Bize düşen mücadele

Jale CANDAN

Hayat pahalılığına, ihtikâra, karaborsacılığa karşı hükümetler birçok tedbirler alırlar, bu onların vazifesidir. Fakat muhakkak ki halka da düşen bir takım mücadeleler mevcuttur. Bilhassa kadınlar, bu yolda, birçok şeyler yapabilirler..

Arada sarada, bomba gibi bar havadis patlar: Seker kıtlığı olacakmış, aman bir kaç kilo alın, filânca hanıma da söyleyin, zavallının küçük çocukları var! Bu gibi menfi havadisler birkaç saat içinde, bütün bir şehri dolaşır, bakkallar hücuma uğrar.. Tabii olarak onlar da biraz evlerine, biraz eşe dosta saklıyacaklar! İşte fena bir usul. Farzedin ki şeker sıkıntısı olacak, evimize alacağımız beş, on kilo şeker bizi kaç gün idare eder? Bu tedbir olsa olsa sıkıntıyı çoğaltmaya yarar: Şeker bulamazsak, birkaç gün şekersiz yaparız diyebilirsek ihtimal sıkıntıyı hafifletmiş oluruz.

Bundan başka belediyelerin koyduğu azami satış fiyatlarını beğenmiyerek, bir maddeyi ortadan kaldıran tüccarlara, el altından fazla nara teklif etmek bu muhtekirlerle işbirliği etmek değil midir? Birkaç ay evvel, bu sebepten beyaz peynir ortadan kalkmıştı. Bakkaldan beyaz peynir almak için yalvaran ve fada para teklif eden kaç banıma rastladım. Neden? İnsan beyaz peynirsiz yaşıyamaz mı? Geçen sene et için de aynı şey olmamış mıydı?

Dikkat edeceğimiz mühim noktalardan biri de radyoda sabahları verilen başlıca ihtiyaç maddelerinin fiyatlarını takip ederek piyasadan haberdar olmaktır. Alışveriş ederken fatura istemek, ihtikâr yapanları ihbar etmek, her kadına düsen vatani bir vazifedir.

Ticaret namusu maalesef henüz bizde yerleşmiş durumda değildir. Hattâ en tanınmış müesseselerimizde bile fatura istemek şart! Ayıp olur demeyin, size anlatacağım şu hikâye, başımdan geçeli daha bir hafta olmadı. Ankaranın en tanınmış iki üç ayakkabıcısından birinden, bir erkek iskarpini aldık. Tezgâhtar seçtiğimiz malın yeni geldiğini, fiyatının 65 lira olduğunu söyledi. Mağazada kocaman bir levha asılı duruyordu: Pazarlık yoktur. Fakat ayakkabının üzerinde fiyat olmadığı için ihtiyaten:

— Henüz fiyatlar konmadığı için biz 60 vereceğiz dedik.

Hiç ümit etmediğimiz halde, baktık tezgâhtar pazarlığa girişti.

— 62,5 olsun!

— Hayır «0.

Ayakkabıyı sardı. Beş lira kazanmış olmakla memnun ve müftehir mağazadan çıkarken vitrine göz attık: Aynı ayakkabı, ama tamamile aynı ayakkabı üzerinde 59 lira bir etiketle bize sırıtıyordu.

Mağaza kalabalıktı. Adam sende bir lira için değer mi dedik, geçip gittik..

Bizden utanmıyanlardan biz neden utanmıştık?. Muhtekirlerle mücadele edebilmek için, evvelâ her insanda mevcut olan kibarlık, utangaçlık, kaygusuzluk ve nemelâzımcılık hislerimizle mücadele etmemiz şarttır. Beş on kuruştan ne çıkar demiydim. Senelerden beri bu beş, on kuruş üst üste binerek bugünkü pahalılığı yaratmıştır. Ve biz aldanmayı kibarlık addettikçe, birçok dükkân sahipleri bizi aldatmayı vazife edinmişlerdir.



Süt İçen Fransız askerleri

Süt değil ama yüzler ekşi

edilecek nokta, sütü yemekle beraber veya yemek saatine çok yakın bir zamanda içmemektir çünkü o taktirde iştahı kapayabilir.

Süt ve güzelliğiniz

Eşek sütü banyoları eskidenberi meşhurdur fakat diğer sütler de, kadirim güzelliğinde mühim bir rol oynar. Çünkü sütü içerek veya haricen kullanarak, cildinizi güzelleştirebilirsiniz.

Süt toksinlerin ihraç edilmesini kolaylaştırır ve sütteki kolsiyum dişleri muhafaza eder. Çabuk uyumak istiyorsanız, yatmadan evvel, bir bardak sıcak süt içiniz.

Çizgilere mani olmak için bir tas sütün içinde, iki kaşık yulaf kaynatıp buna bir kaşık gül suyu ilâve ediniz ve bunu yüzünüzde, maske olarak, 20 dakika tutunuz. Temizlemek için ılık su kullanınız.

Cildi canlandırmak ve mesamat kapamak için çiğ süte batırılmış ince bir havlu ile yavaş, yavaş yüzünüze vurunuz.

Cildinizi yumuşatmak isterseniz yarım limon suyuna iki kahve kaşığı süt kaymağı karıştırıp bu maskeyi 15 dakika yüzünüzde tutunuz. Bilahere ılık suya batırılmış pamuk ile temizleyiniz.

Fakat bütün bunlardan daha iyisi bol bol süt içmek, toksinleri ihraç etmektir. Unutmayınız ki güzelliğin ilk şartı sıhhattir.

Bizde süt

Türk köylüsünün başlıca lüksü, en kıymetli en gözde gıdası yoğurt içkisi ayrandır.

Yoğurt sütün yakın akrabasıdır. Biraz daha fakir bir akraba olmakla beraber kalori bakımından çok zengindir. Öyle yemekler vardır ki biz Türkler, bunları, yoğurtsuz yiyemeyiz.. Sütle yapılan birçok tatlılarımız çok revaçtadır fakat doğrudan doğruya süt içmeye çok rağbet etmeyiz. Çocuklarımız bile biraz büyüyünce, süt yerine çayı tercih ederler. Biz de mücadele edeceğimiz yerde süt yerine onlara çay veririz. Fakat her anine çocuğuna süt içirtmek ister. Geçen sene bazı ilkmekteblerimizde, fakir çocuklara, bedava olarak, süt tozu içiriliyordu. Artınca diğer çocuklardan da isteyenler içebiliyorlardı. Evlerinde hiç süt içmek istemiyen bazı çocukların bu şekersiz sütü kapıştıkları görülmüştür. Topluluk halinde olan herşey çocuklara bir oyun hissi verir ve onları teşvik eder. Biz de ilk mekteplerimizde, süt mecburiyetini kabul edersek belki verem mücadelemizde bir büyük adım atmış oluruz. Bu masrafı devlete yüklemeyi istemek belki biraz insafsızlık olur. Fransada bu iş için, ilk üç aylık masrafı karşılamak üzere, bütçede 2 milyar ayrılmıştır. Fakat bizde okul aile birlikleri bunu hali vakti yerindeki ailelerden temin edebilirler. Çocuğunu ta--amile bedava tahsil ettiren anne ve baba, onun içeceği sütün parasını esirger mi? Toptan okullar için alınacak süt daha ucuza mal olacağı için aile evde bir çocuğa yapacağı masrafla okulda bir de fakir çocuğun süt içmesini temin edecektir.

Terbiye

Çocuklarınıza yardım edin!

Madem ki çocuğun cinsi hayat hakkındaki sorularım cevaplandırmak ve onu aydınlatmak anne ve babanın vazifesidir. Bunu tam olarak yapmak şarttır. Anne ve baba niçin evleniyor? Bu yalnızca dünyaya çocuk getirmek için midir?. Çocuk bunu merak edip soracaktır. Birbirini seçen erkekle kadın arasındaki manevi rabıtadan, sevgiden bahsettiğiniz gibi bedenî zevkten de bahsetmeniz şarttır.. Aksi taktirde çocuğa verdiğiniz malûmat tamam değildir.. Ya bu zevki kendi vücudunda tesadüfen keşfedip büsbütün meraka kapılacaktır. Ya da, bilhassa kız çocukları, sırf çocuk doğurmak için kabul etmek durumunda kalacakları bir vaziyetten son derece ürküp evlenme ve çocuk doğurma fobilerine kapılacaklardır..

Hakikaten çocuk, ergeç, kendi vücudunda bu zevki keşfedecektir. Samimiyetle çocukluğunu hatırlamak istiyen her insan samimiyetle bunu itiraf eder. Her çocuk öpülmekten, okşanmaktan zevk duyar. Bu hem, onun ruhunun bir gıdasıdır, hem de, derisi bundan bir haz duyar.. Bu iki zevki birbirinden ayırmak imkânsızdır.. İşte, çocuğa, cinsi münasebeti izah ederken vereceğiniz bu misal onu tatmin edecektir.. Çocuğun bütün uzuvları hassastır. Bunu inkâr etmekle, tabiat kanunlarını değiştiremeyiz. Şu halde, sual soran çocuğa sade ve basit bir lisanla, akıllıca, bunu, anlatmak daha doğru değil midir? Herhalde çocuğunuzun büyük arkadaşları tarafından, tehlikeli bir surette aydınlatılmasını istemezsiniz büyüdükçe birçok problemlerini halletmek üzere size. başvurmasını, sizden başka rehber tanımamasını arzu ediyorsanız onunla samimi olmalısınız. Çocuk dimağı doldurulmamış bir plâk 'gibidir. Orada çizilecek, yumuşak veya sert, her çizgi, ilerde gençlik ve olgunluk çağında takib edeceği cinsel hayatı ile o kadar sıkı münasebettedir ki bunun normal ve düzenli olmasını istiyorsanız, çocuğunuza bu bilgileri bizzat siz veriniz. Çocuğunuza vereceğiniz izahat o kadar zor ve korkunç da değildir: Karı koca için, hakikî saadetin ancak, ruhi ve bedenî tam bir anlaşmada mevcut olabileceğini, bunun için erkeğin ve kadının, kendilerine iyi bir eş seçmek üzere uzun bir hazırlık ve çalışma devresi geçirmeleri, herşeyi zamanında yapmak üzere beklemeleri icab ettiğini söyleyiniz.

Demek ki, bir bekleme devresi mevcuttur.. Bu devre nasıl geçecek? İşte anne ve babaları en çok düşündüren ve korkutan mesele budur: Birkaç aylık çocuğun dahi, tenasül uzuvlarında fazla bir hassasiyet olduğu malûmdur ve gene malûmdur ki, çocuk vücuduna meraklıdır, heryerini eller. İşte böylece, tesadüfen yapılan bir jest neticesi bazen çocuklar kendi kendilerine edep yerleri ile oynamaya başlarlar.. Beş yaşına doğru daha çok vaki olan bu hareket yavaş, yavaş azalmaya, kaybolmaya başlar fakat buluğ devresinde yeniden canlanır. İşte «onanizm» veya mastürbasyon denilen şey, gençlerin kendi kendilerine, cinsi arzularını tatmin mekanizmasıdır. Cinsi meselelerle meşgul olmuş müellifler, çocukluklarında, onanizmi tatbik etmemiş insanların ; yüzde onu güç bulduğunu tesbit etmiş-

lerdir.. İşte buluğ devresinden evleninceye, veya değişik cinsten biriyle ciddî bir rabıta kuruncaya kadar geçen bekleme devresinde hemen, hemen zarurî (bîr ihtiyacı karşılıyan bu «onanizm»i ele almış bulunuyoruz.. Anne ve babalar böyle bir vaziyet karşısında ne yapmalı? Evvelâ alınacak bazı basit tedbirlerden bahsetmek doğru olur.. Çünkü daha buluğa ermeden, küçük yaşta çocukları onanizme teşvik edici bazı vasıtalar mevcuttur: Meselâ çok sıkı, dar çamaşırlar, çocuğa kaşıntı veren «oxyure» ler, temizlenmemiş yakıcı idrar birikintisi velhasıl çocuğu edep yerini ellemeye teşvik edici herhangi birşey. Demek ki ailenin alacağı en iyi tedbir, çocuklarına ellerini yıkamayı öğrettikleri gibi tenasül uzuvlarını da, mübalağaya kaçmadan, sık sık yıkamayı öğretmektir.. Temizlik, aşırı olmadıkça, burada en birinci koruyucudur. Bundan başka, anne ve babanın her an büyümekte olan çocuklarını, koyunlarına alıp uzun, uzun okşamaları hiç doğru bir hareket değildir. Bütün bunlar bazen, çocuğun, vaktinden evvel uyanmasına sebep olabilir ki bu lüzumsuzdur..

Madem ki gençler, bugünkü hayat şartlarına göre erken evlenemiyorlar ve madem ki cemiyet, kadınla erkek arasındaki rabıtaları birçok ahlâk kaidelerine bağlamıştır. Büluğa ermiş çocuk için, onanizmi maalesef bir nevi ihtiyaç, kaçınılmaz bir zaruret olarak kabul etmeye mecburuz. Şu halde, bu vasiyette çocuğu serbest mi bırakmalıyız? Bu sualin cevabını verebilmek için iki türlü «onanizm» in mevcut olduğunu bilmemiz şarttır..

1) Arada sırada, küçükken oyun mahiyetinde, daha büyüyünce bir ihtiyaç neticesi tatbik edilen onanizm.

2) Alışkanlık şeklini almış ve bir takım ruhi sıkıntılar doğuran onanizm.

Birincisi tehlikeli değildir ve bizce, buna karşı ailelerin alacakları tedbir lüzumsuzdur. Bu oyunu ciddiye almak, çocukla yüz göz olup onunla alay etmek veya onu korkutarak buna mani olmaya çalışmak en fena bir hareket tarzıdır. Hele çocuğa, böyle birşey yaptığı için hastalanacağını veya bir günah ve suç işlediğini, cezalanacağını, ilerde bu yüzden, vazifelerini yapamayacağını ima etmek korkunç bir hatadır. Aile, basit bir oyun üzerinde bu kadar durunca, çocuk, arada bir, tatbik ettiği «onanizm» i hergün tatbike başlıyacaktır. Yasak olan herşey çocuğa daha cazip gelir. Zevk duyarken, günah ve suç işlediğini zanneden çocuk her akşam, yatağa, günah işlemek fikri sabiti ile girer ve işte bu mücadele onun arzularını kamçılar, kendini men ettikçe, daha büyük bir zevk duyar, zevk duydukça kendini günahkâr, suçlu, fena bir insan olarak görür.. Çocuk neticede daima mağlûp, yorgun ve perişandır.. Böylece ahlâkî prensipleri ile arzuları arasında kaybetmeye de alışır.. İşte bu hal, çocuğu ikinci çeşit «onanizm» e sürükler. İkinci çeşit «onanizm» çocuğun sıhhatine, çalışmasına engel olan ve suçluluk hissi, kendi kendinden tiksinme gibi ruhî bozukluklar doğuran üzücü bir iptilâdır. Aile haldi olarak, bundan telâşa düşer. Bu gibi vaziyetlerde yapılacak etkiyi şey, davadan anlıyan bir ruhiyatcıya müracaat etmektir.. Çünkü çocuklarına suçluluk hissi aşılayarak, onu bu hale sokan anne ve baba, artık onu, bu halden kurtaramaz.

Küçük yaşlarda tatbik edilen aşırı «onanizm» için ruhî bir sebep aramak, ekseriya doğru olur.. Terkedilmiş, sevilmediklerinle inanan, evlerinden uzak ve alâkasız yaşıyan çocuklar kendilerini muhakkak bu oyunlara terkeder, kendi kendilerine yetişir olmak arzusu ile kendi kendilerini tatmine uğraşırlar. Bu çocuklara suçlu ve fena iptilâlı mahluk gözü ile bakmayıp onlara acımak, onları sevmek lâzımdır.. Ruhî boşluklar doldurulur doldurulmaz, bu çocuklar daha normale avdet ederler..

Demek ki arada sırada tatbik edilen «onanizm» e karşı anne ile babanın yapacağı çok birşey yoktur. Çocuğun sıhhatine ve çalışmasına engel teşkil etmeyen bu vaziyet, zaten ekseriye, ailenin gözünden kaçar.. Fakat onun bütün gayretini, zamanını, enerjisini kapan devamlı onanizm için, en iyisi, doktora müracaat etmektir.. Dr. N.C.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Uttar Pradesh'de Amerikalı mütehassıslar çiftçilik bakımından traktörün mü yoksa filin mi daha ucuz olduğu hakkında araştırmalar yapmaktadırlar. Mütehassıslardan birisinin bildirdiğine göre bir fil 600 dolara satın alınmakta ve elli sene hizmet görmektedir. Traktör ise 2500 dolara alındığı halde ömrü on seneyi geçememektedir. Uttar Pradeshdeki çiftliklerde halen 1000 fil hizmet görmektedir. (A.P.)

Wellington civarında Lyttelton sahillerinde balıkçılar on metre boyunda bir deniz ejderi görmüşlerdir. Haber civar halkını telâşa düşürmüş, fakat bütün araştırmalara rağmen ejderi bulmak kabil olamamıştır. Wellington Zooloji fakültesi, ejderi bulup getirene mükâfat vaadetmiştir. (A.P.)

G üney Afrika'nın Capetcwn şehrinde, Mr, Heasbroek isminde bir İngiliz, ehlileştirdiği aslanını her yerde yanında taşımaktadır. Bu garip İngiliz geçenlerde arslanı ile birlikte girdiği bir dükkânda halkın dehşete düşerek paniğe kapılmasına sebebiyet verdiği için karakolluk olmuştur. (New-York Times)

M erylandd'da ziraat mütehassısları çiftleşmemiş dişi hindilerin yumurtalarından civciv çıktığını görünce, bir numune çiftliği kurup burada dişi bindi beslemeğe, dolayısıyla civciv üretmeğe başlamışlardır. Bu çiftliğin ismi «Bekâr Hindiler klübü» dür.

(News Week)

F rankfurt şehrinde, garın karşısındaki bir binanın damına konulan saat tam altı ton ağırlığındadır. Bu saatin kadranı üç kilometre öteden rahatça seçilebilecek büyüklüktedir. (A.P.)

*

İ spanya'nın El Viejo şehrinde midesinden rahatsız bulunan bir domuzu ameliyat eden veteriner domuzun midesinde, bir deste jilet bıçağı ve bir jilet makinesi bulmuştur. Domuzun bu jiletleri nasıl yuttuğu merak edilmektedir. (News Week)

İ spanya'nın Barselona şehrinde en münzevi adam olarak tanınan Senyor Fernando artık yalnızlıktan kurtulmuş ve genç bir kız ile evlenmiştir.

Yalnız evlenmeden evvel Senyor Fernando, nişanlısından, kendisi ile birlikte meteoroloji istasyonunda yalnız başına yaşayacağına dair söz almıştır. Kendisi, Montseny dağlarının tepesinde 6000 kadem yükseklikte bulunan rasathanede on sene tek başına yaşamıştır. Şimdi ise karısı ile yeni inşa ettirdiği modern villada yaşayacaklardır.

(Reuter)

İ ngiltere ile Avrupa kıt'ası arasında iki taraflı daimi bir televizyon hattı kurulmak üzeredir. Bunlardan birinin sene sonundan evvel hazırlanması beklenmektedir. Bütün hatların tamamlanması üç sene sürecektir. (A.P.)

B atı Almanyadaki Gümrük müfettişleri, memleketlerine dönen Amerikalı askerlerin çantalarından, bir gün içinde 10.800 İngiliz lirası kıymetinde kaçak mal ele geçirdiklerini söylemişlerdir.

Gümrük makamları bu gibi hâdiselere sık sık rastladıklarını söylemekte ve kaçak eşyalar arasında en çok bulunan şeylerin spor malzemesi ve cep fenerleri olduğunu ilâve etmektedirler.

(Reuter)

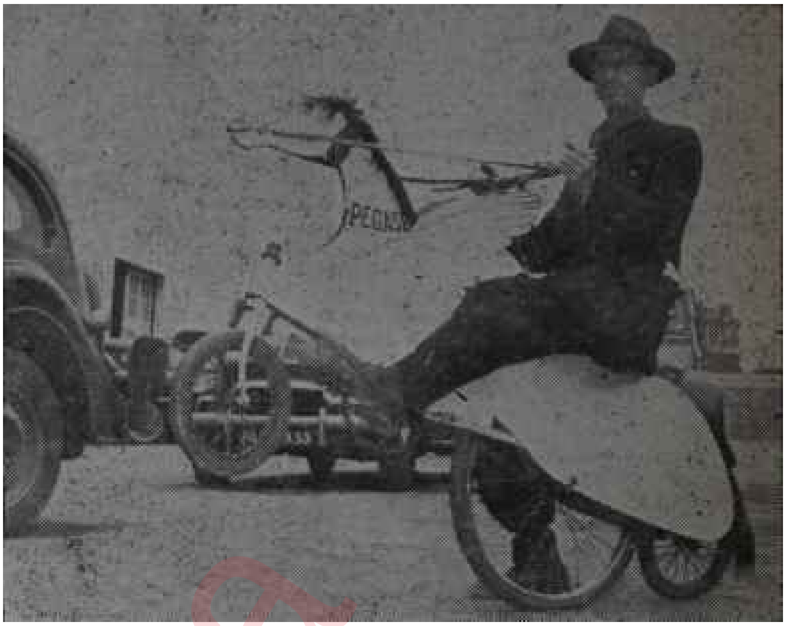
1 954 ile 1955 senesi arasında Yeni Zellanda'ya yerleşmek üzere başka memleketlerden 24.896 kişi gelmiştir. Buna mukabil aynı müddet zarfında ise 7048 kişi Yeni Zellandayı terketmiştir.

(A.P.)

Y eni Zellandanın muhtelif mıntıkalarında 20 tane çıplaklar klübü olduğu anlaşılmıştır.

Çıplakların senelik kongrelerini müteakip yayınladıkları bir tebliğde bu klüplerde 300 den fazla üyenin bulunduğu açıklanmıştır. Klübe âza olanlar 30 yaşından yukarı olan kimselerdir.

Kongre bu sene ilk defa gazetecilere açık bulundurulmuş fakat gazetecilerin elbiselerini çıkarmalarına müsaade edilmemiştir. (Reuter)



Üç vitesli canavar

Mucidi: Mısırlıyan

İ kinci Dünya Harbi sırasında Prusya Devlet kütüphanesinde bulunan 110.000 cilt kıymetli kitap imha edilmiştir.

Prusya kütüphanesinde bulunan kitapların ekserisi, Berlin bombardımanlarının başlangıcım müteakip kullanılmayan Potas madenlerinde muhafaza edilmekte idi.

Kütüphanede 1.700.000 cilt kitap, 14.000 kitap fotokopisi ve kıymetli el yazı kolleksiyonlarını ihtiva eden 11.000 mikrofilm mevcut bulunmaktadır.

(New-York Times)

T rinidat'ın Cüzzamlılar Adası sakinlerinden 300 cüzzamlı, Sağlık Dairesini basmışlar ve adayı ele geçirmişlerdir.

Hâdiseye 160 cüzzamlıya yılbaşı tatili veren İngiliz Doktoru Mıchael Carcoss'un cezalandırılması sebebiyet ver» miştir. (New-York Times)

İ sveç P.T.T. İdaresi garip ve ender rastlanan bir hâdise ile karşılaşmış bulunmaktadır.

Bir genç kadının gülüşü ve kahkahaları, bütün telefon şebekesini sekteye uğratmaktadır. Bir çok mühendisler ve şebeke âmirleri bu çok garip hâdiseyi uzun araştırmalardan sonra tesbit etmişler ve Fen Akademisine bildirmişlerdir. Tıp Fakültesi de hâdise ile alâkadar olmuş ve kadım müşahede altına almıştır. (News Week)

T I B

Cemiyet

Rakamlarla Amerika

Statistical abstract of the U.S.A. adlı kibapdan aldığımız şu bilgileri okuyunuz:

1953'de Amerikada 3.909.000 doğum olmuştur. Bunların 68. 4 yıl yaşama ihtimalleri vardır. Bu 1913'deki ortalama ömre nazaran 17 yıl bir fazlalık demektir. 1934'de bastahanelerde doğum % 36.9 iken bu nisbet 1953'de % 90'a yükselmiştir.

Amerikada altı yaşında 3.515.000 gocuk vardır. Yıllık doğum arttığından bu miktar daha da yükselecekdir.

1953'de 1.566.793 evlenme ve 388.000 boşanma olmuştur. Evlenen erkekler ortalama 23.8 yaşında, kızlar21.4 yaşında idiler. Idaho'da evlenenler daha genç, Connectiout'dakiler daha yaşlı idiler. Birleşik Devletlerde 1953'de ortalama 3.4 kişiden mürekkeb 46.828.000 aile vardı. 1940'da aileler 3.77, 1890'da 4.93 elemandan müteşekkildi. Erkeklere göre kadınlar 1953'de 1.766.681 fazla bulunmuştur. Mil kare başına nüfus yoğunluğu 50.7 bulunmuşdur. Kilometre kareye 110 kişi düşüyor demektir. Nüfusun yüzde 59'u şehirlerde oturmaktadır.

Birleşik Devletlerde 1953'de 62. 242.000 amele, 6.970.000 ziraatçı vardı. Kadın amele sayısı 19.353.000 idi. Buna göre bütün amelenin yüzde 31'inin kadın olduğu anlaşılmaktadır. 1.273.000 kadın ziraatle uğraşmakta, 321.000 kadın hizmetçilik yapmakta idi.

1953'de ölümlerin en çok görülen sebebi kalb hastalıkları olmuştur. 1953'de yolda ölenlerin sayısı 545.675'dir. Bundan sonra kanser gelir. Kanserden ölüm 215. 525 idi. Bir yaşının altında çocuk ölümü binde 28.4 idi. Bu mabet new mexique'de daha yüksek Connecticut'da daha düşüktü.

1953'de 7495 Amerikalı öldürülmüş 15.909 Amerikalı intihar, etmiştir.

Hergün genel hastahanelerde 1.309. 377, akliye hastahanelerinde 584.455 kişiye bakılmaktadır. Yirmi yıl önce bu son rakam 352. 279 du. 1953'de başda gelen hastalık çocuk felci idi. Müsab adedi 57.879 bulunmuşdu. 1947'de ise bu rakam 10.827 idi. Yani çocuk felci artmışdı, Sifiliz müsabı ise 165.853'e inmişti. 1946'da bu rakam 385.524 idi.

1953'de her Amerikan vatandaşı 305 mektup almış, 438 defa telefona çağırılmış, 397 yumurta, 151 libre (yarım kilo) et yemiş, beş litre likör, 80 litre bira içmiştir.

Amerikalılar 1953'de uçakla bir milyar, trenle 34 milyar mil seyahat etmişlerdir. O yıl otomobil sayısı 46.289.000 idi. Bunlarla bir yılda 521 milyar mil mesafe katedilmiştir. Ortalama sürat saatte 51 mil idi. Bu otomobil seyahatleri 36.030 ölüme sebep olmuştu.

1953'de ailelerde 34.194.000 çamaşır makinesi vardır. 4.183.000 kişinin frijideri, % 1.6 ailenin radyosu yoktu.

Bu rakamları sakın memleketimiz ile mukayese etmeyin. Çünkü Amerika'nın müspet rakkamları bizde menfi, oradaki menfi - bazen - bizde müspet çıkar.

Nobel mükâfatı

1954 yılı Nobel fizyoloji ve tıb mükâfatı üç meşhur Amerikalı hekime verildi: Boston'dan John F.Enders, Cleveland'dan Frederick C. Robbins ve yine Boston'dan Thomas H. Weller..

Bu üç bilgin poliomyelite dediğimiz ve her yıl binlerce çocuğu Öldüren veya sakat bırakan kötü hastalığın erken teşhisi için bir laboratuvar metodu bulmuşlardır. Enders, Robbins, ve Weller 1949'da polyo virüsünün dokularda kültürünü yapmağa muvaffak oldular. İki yıl sonra da bu hastalığın virüsünü in vitro tecrid ve tâyin ettiler. Bu keşif hem bu vahim hastalığın erkenden ve yep yeni bir metodla teşhisini sağlamaktadır, hem de aşı ile muafiyet sağlamak yolunda büyük bir adım teşkil etmektedir.

Yarıya inen bayrak

Dr. Esad EĞİLMEZ

Piza kulesi gibi eğri yaşamadı. Sevdiğini sevdi. Yerdiğini yerdi. Düşündüğünü konuştu. İnandığını yazdı. Kuyuların dibi gibi karanlık, denizlerin dibi gibi bilinmez değildi. Açık, aydınlık, ölçüsüz konuşan, taşan, durulan bir insandı.

1884'de İstanbul'da doğdu. Topkapı askeri rüşdiyesini bitirdiği yıl anasını, babasını kaybetti. Ne önünden çeken ne ardından iten vardı. Kendini kendi yetiştirdi. Askeri tıbbiyeden 1910'da yüzbaşı olarak mezun oldu. Gülhane'de. bir yıl stajdan sonra hariciye asistanlığına seçildi. Göğsündeki istiklâl madalyası babasından miras kalmamıştır. Trablusda, Balkanlarda ve birinci dünya savaşında Çanakkalede, nihayet istiklâl Savaşında, Sakarya cephesinde ödevler aldı. Buralarda gece, gündüz kahraman ordumuzun subayları . ve erlerile omuz omuza yaşadı. Büyük zaferden sonra Gülhane'deki ödevine döndü. Burada da senelerce ilmin ve tekniğin zaferi için çalıştı. Eline verilen çelik parçasını büyük bir maharetle daima ağrı dindirmek için kullanmış ve, onu insan vücudunda röntgen ampulü gibi bilerek, görerek ve duyarak dolaştırmıştır. Bildiğini unutan yerine en yeni, en üstün ve en orijinali bularak koyan bir dinamizmi, sönmek bilmez bir çalışma ve yaratma hırsı vardı. Orduya sayısız operatör yetiştirmiştir. Onların ellerine emanet ettiği çelik parçalan da büyük başarılarla işlemektedir. Yurduna bir faninin yapabileceği bütün hizmetleri yaparak emekliye ayrıldıktan sonra da kalan ömrünü bâr çok biçarenin dertlerini dinliyerek ve ağrılarını dindirerek geçirmiştir.

Bu dünyanın ihtirasları, kinleri, mücadeleleri arasında bu büyük dim dik ve tertemiz kalmış adam, toprağa gidiyor. Kalplerimizden Allaha ulaşan bu büyük ölü Mim. Kemâl hocadır.



Çocuk

Kimsesizlere dair

Adamın adı Osman Akol'du. Bir işin gönüllüsü ve bir tezin müdafii idi. Yazı hassasına çantasını, çantasının üstüne elini koydu, bir iç çektikten sonra:

— 1909 dan bu yana kimsesiz çocuklar mevzuunda bir çok kanunlar çıkmıştı Fakat tatbik eden kim?.» dedi.

Ve kimsesiz çocuklar için mücadele eden, fakat kimsenin bilmediği bu insan sayısız misâller verdi.

«Bu mevzuun sadece ve sadece gösterisinde, süsünde ve sözünde olduğumuzu bu misallerin bir ikisi ispat etmeğe, apaşikâr şekilde ortaya dökmeğe kâfi idi. Halbuki, çocuk meselesinde o kadar şanlı, tumturaklı dövizlere, nutuklara sahiptik ki, daha elle tutulur hiç bir faaliyet göstermemişken, bunları sokaklara geriyor — göğsümüzü geremediğimiz bir mevzuda— radyolarda, meydan konuşmalarında söylüyorduk. Biz çocuk bayramında — 23 Nisan— büyüklerinin «ellerini öpsünler» diye şehrin en sıhhatli, gürbüz ve sevimli çocuklarını seçiyorduk, gazetelere resimlerini basıyorduk.

Bir kaç kalem sahibi devamlı bir inatla kimsesiz çocuk dâvasını belirtiyor, fakat aydınlarımızın pek çoğu bu kabil yazılara dudak büküp geçiyordu.

Biz aslında, bu dâvanın ehemmiyetini gazete gazete anlatmak, çocuk bayramlarında çıplak, sarı ve çökük benizli çocukları büyüklerine göstermek zorunda idik. Zorundayız...

Bu dâvanın kurtulması, müspet yola girmesi için, yeni kanun hazırlamağa, Millî Eğitim Bakanının gazetelere «icraat babında» beyanat vermesini temin edecek komisyonlar kurulmasına — şimdilik — lüzum yoktur. \

Şimdilik kaydını anlatalım: Yapılacak tek şey mevcut kanunları —tatbik mevkiinde olması gereken kanunları — arzu edildiği şekilde tatbik etmektir.

Bu hakikati ortaya dökmeden önce, böyle bir söz karşısında «ilgili mesullerin söyleyeceklerini, hattâ bir sözlü soruya cevap olarak Meclis'te verebilecekleri izahatı kısaca belirtelim:

«Kimsesiz çocuk mevzuu, üzerinde ehemmiyetle durmaktayız. Yedi ilâ on sekiz yaş arasındaki sağır, kör, dilsiz çocuklar içki 28 yurt açtık. Bu yurtlarda 3 bin çocuk barınmaktadır.»

İzahatın bundan sonraki faslında âtiye ait bir yığın kelime olacaktır. Halbuki:

Kimsesiz çocuk mevzuunda hemen hiç bir şey yapılmamaktadır. Üç bin çocuğu sözüm ona yetiştiriyoruz. Geriye 1.312.000 çocuk kalıyor. Bu rakkam istatistik rakkamdır.

Daha misâl isterseniz: 1941 senesinde «Emzirme odaları ve çocuk bakım yurtları» adlı bir kanunu büyük iddialar ile kabul etmişiz. Ancak, kanunun icap ettirdiği ve hükümlerini tatbik edecek şartlara sahip olacak yerde «talimatname» sini bile hazırlamamışız.

İdare edenler ve edilenler

Dr. Kemal BEKATA

Ansiklopedilerin verdikleri malûmata göre Demokrasi Yunanca demo (halk) ve krasi (hâkimiyet) kelimelerinden gelmekte imiş. Bu iki kelimenin birleşmesinden husule gelen demokrasi de idarede halkın hâkimiyeti demekmiş. Bu tabirin bilâhare siyaset adamlarının ağzında halkın kendi kendini idaresi, ekseriyetin hâkimiyeti manalarını almış olduğunu da biliyoruz.

Bu arada bildiğimiz bir husus daha var; o da bu anlayıştaki bir demokrasinin Sokratı ölüme götürdüğü ve muhteşem Yunan medeniyetini yer yüzünden silmiş bulunduğudur.

Nerede bir insan topluluğu görülmüş de orada bir de bu topluluğu idare eden kuvvet, otorite mevcut olmuştur. Bu surede cemiyet ve otorite bir birinden tefrik edilemeyen birer vakıa haline gelmişlerdir. Atalarımızın «çobansız sürü olmaz» sözü bu vakıanın veciz bir ifadesidir.

Cemiyetlerin başında daima bulunagelmiş bu otorite, insanları sevk ve idare eden bir kuvvet insan ve cemiyetlerin gelişmesine uygun olarak gelişmiş ve iddia edildiğine göre demokrasi adlı sistemde son şeklini bulmuştur.

Demokrasi niçin en son ve mütekâmil idare şeklidir?

Filhakika diğer rejimlerde hangi hususlar insanlarca beğenilmemiş, gelişen medeniyetle insanın hayat ve dünya görüşü ile, onun içinde yaşamak istediği cemiyet ile telif edilememiş, onlarda hangi noksanlar görülmüş de hepsi birer birer terkedilerek bugünkü insanın isteklerine uygunluğu iddia olunan demokrasi ortaya çıkmıştır?

Bu sorunun cevabını verebilmek için diğer idare şekillerinin malûm hususiyetlerini kısaca tekrar edelim:

Filhakika ağalık, derebeylik, krallık, padişahlık v.s. gibi daha birçok isimler alarak mevcut olagelmiş idare şekillerinde önceden tespit edilmiş, cemiyeti nizamlayan kanunlar yoktu veya gayri kâfi olarak vardı. Meselâ fertler hangi nevi hareketlerinin suç sayılacağını, hangi fiillerinin cezalandırılacağım binaenaleyh neyi yapmakta serbest olduklarını ve neyi yapmaktan çekinmeleri gerektiğini önceden bilemezlerdi. Bundan başka suç olarak ilân edilmiş bulunanlarına da güvenilemezdi. Çünkü bunlar idare edenlere mensubiyeti olanlar, zengin ve nüfuzlular hakkında tatbik edilemezdi; buna mukabil bunların arzusu ile suç olmayan fiiller de cezalandırılabilirdi. Ne verilecek vergi miktarı, ne yapılacak askerliğin müddeti belli idi. Ya hiç bir nizam olmadığı için veya fermanlar şahıslara göre tatbik edildiğinden halk kararsızlık, emniyetsizlik içinde bulunuyordu.

Bu huzursuzluk, haksızlık içinde yaşamağa bazı insanlar boyun eğerler, bazıları tahammül edemezler, bu da idare edenin kuvvetleri ile' isyan edenler arasında daimi bir mücadeleyi gerektirir; bu surede ferman padişahta, dağlar da bazusuna güvenende kalırdı.

Memurda ehliyet, tahsil aranmazdı. Terfide tefeyyüzde mensubiyet asıldı? Mensubiyetin verdiği cüretkârlıkla beslenen yaygara, palavra esasen işin sanat ve politikasından bihaber amirlerce ehliyete kıstas olarak alınır ve taltif görür, âmme' isleri bu zihniyetle yürütülürdü.

Amirlerde şahsiyet kalmamıştı. Bunlar ekseriyetle ehliyetleri, tahsilleri dolayısiyle amirlik mevkilerine gelmedikleri için yalnız uşaklık eden ' kimselerdi.

Bunlar ellerine teslim edilen işlerin künhüne vakıf olmadıktan için cerre çıkan Nasreddin Hocanın köylü tarafından cahil bir hoca ile imtihana çekilip yazdığı eşek kelimesine cahil hocanın eşek tasvirinin tercih edilmesi gibi ancak kendi dar akıllarına uygun hareket eden diğer cahillerle işbirliği ederler, devlet denen değirmen çarkını girdaba doğru sürüklerlerdi.

Yukarıda tasvirine çalıştığımız gibi bir taraftan dağlarda eşkiyalar, kalelerde derebeyler, eyaletlerde valiler işini bilmeyen memurlar esasen bir nizama, kuvvetli bir otoriteye dayanmayan devlet idaresini zaafa uğratmakta, halkı ve memleketi sefalet ve felâkete sürüklemekte idi.

Otorite bir huzur sistemi yaratmak gayesiyle doğmuş bulunduğu için insan oğlu söyle düşünüyordu:

Eğer, diyordu, şu mevcut rejimlerde nizamı, intizamı yok eden, memleketi felâkete sürükleyen saikler bunlarsa, bunları bertaraf ettiğimiz takdirde, cemiyet ve millet olarak arzuladığımız hayatı yaşarız. O halde bu nizamı temin edecek otorite öyle nizamlanmalıdır ki bu huzur sistemi temin edilebilsin.

İşte demokrasi bunları bertaraf edecek bir sistem olarak ortaya çıktı.

O halde demokrasi halkın kendi kendini idare ettiği, edeceği bir idare şekli sağlamaz. Demokrasi halkın kendini gelişi güzel sıraya girmiş insanlar tarafından değil, ehline idare ettirdiği, ettirmesi gerektiği sistemdir.

Bestekârlar

Batı rüzgârı

Her Çarşamba gecesi saat 19.20'den 19.45'e kadar Ankara Radyosu, «Batı Enstrümanlarıyla Türk Müziği» gibi garip bir isim altında, sesleri çoğaltılmış Türk musiki yayınlar. Bu programın sorumlusu, Mithat Akaltan adlı genç bir bestekârdır. Çalınan musiki, aydınlar için iptidaî ve yeknesaktır. Alaturka tiryakileri için alışkanlıklara aykırı ve acayiptir. Her iki zümre de Mithat Akaltan'ın musikisine hücum eder. Kendi zaviyelerinden haklıdırlar da. Fakat unutulan bir husus vardır. Bu musikinin sanat musikisi olmadığı.. Diğer taraftan, mahut manası ve mahiyetiyle «alaturka» da olmadığı.. Mithat Akaltan'm çalışmalarının içtimaî bir görevi vardır: Büyük halk kütlelerini çok sesli musikiye — kısacası musikiye — alıştırmak. Başka bir görevi de olabilir: Bugünkü Türk halk musikisini asırlarca geri kalmış durumundan kurtararak, bu musikinin gerek folklor ve gerek piyasa musikisi diye isimlendirebileceğimiz branşlarındaki malzemeyi batı tekniğiyle işleyerek, hattâ fantezi kabilinden tarihi Türk musikisine de el atarak, meydanı eli yüzü düzgün bir çeşit hafif musiki, bir çeşit salon musikisi çıkarmak. Yani popüler musikisi seviyesini aşmamak ve popüler Türk musikisini, bütün dünyadaki popüler musikilerin seviyesine yükseltmek.

Mithat Akaltan'ın, her Çarşamba günü Ankara Radyosunda neşredilen, musikisini hazırlarken bir sanat iddiası güttüğünü sanmıyoruz. Eğer ortada böyle bir iddia varsa bu, şimdiye kadar yerli musikimizden faydalanarak geleneksel şekiller (senfoni, konserto, oratoryo, v.s.) dahilinde musiki yazmış bestekârlarımızla Akaltan'ı kıyasa bizi mecbur eder, onu Akses, Erkin, Saygun gibi bestekârlardan daha kaabiliyetsiz ve bilgisiz gören ve kendisine onların eserlerini incelemeyi öğüt veren bir yazan haklı görmeyi gerektirir.

Konser sahnesinde çiçekler

Oysa ki Mithat Akaltan'ın bu gibi bir mukayeseye imkân veren eserleri de vardır ve onlar genç bestekârı asla Akses'in veya Erkin'in yanında küçük düşürmez ve ona, kendisinden daha yaşlı Türk bestekârlarının eserlerini incelemesi yolunda bir tavsiyede bulunmağa lüzum göstermez.

1951 yılında Mithat Akaltan'ın iki orkestra parçası, Cumhurreisliği Filarmoni Orkestrasının konserlerinde — nasılsa! — çalınmıştı. Bu parçalar, bugün radyoda çalman armonilenmiş Türk musikisinin aynı bestekâr tarafından yazıldığına dinleyiciyi inandırmayacak kadar farklı ve — asla birer «şaheser> olmamakla beraber— nisbeten çok olgun eserlerdi. Tam manasiyle gelenek içi bir sanat eseri hüviyetini taşıyorlar, ustaca, renkli bir orkestrasyon arzediyorlardı. Yerli malzemeye de müstenit değillerdi. Mithat Akaltan'ın diğer cephesini göstermeleri baklanından bu parçaların -ve bestekârın sanat değerini haiz diğer eserlerinin - sık sık çalınmaları doğru olur.

Bu iki parçadan biri, 14 Mayıs ismini taşıyordu. Hattâ parçanın sonundaki çan seslerinin demokrasi inkılâbımızla ne alâkası olabileceği birçok dinleyicileri düşündürmüştü. Aslında bestekâr Akaltan bu parçayı 14 Mayıstan önce yazmış, fakat ismini —heyecanlı bir gençtir— mezkûr tarihten sonra koymuştu. Ama herhalde eserde gereken tadilâtı yapmayı unutmuştu.

Bu orkestra parçası, isimleri konser sahnesine pek çıkmamış —Faik Canselen. Kemal İlerici— bazı Türk bestekârlarının musikisine tahsis edilmiş bir konserde çalınmıştı. Konser, geniş ölçüde, Mithat Akaltan'ın mücadelesi, girginliği ve büyüklerle şahsi temasları sayesinde verilebilmişti. Akaltan konserde eserini taşkın bir enerjile bizzat idare etmiş ve icradan sonra sahneye gelen çiçekleri orkestraya fırlatmıştı. Bu, orkestranın lütfuna karşı bir minnettarlık ifadesi miydi? Yoksa Akaltanın elinde o anda bir avuç çakıl taşı olsaydı onları da aynı şekilde fırlatır ve böylece o güne kadar birçok kapının yüzüne kapanmasından duyduğu hisleri sembolik bir şekilde ifade mi etmek isterdi?



Mithat Akaltan
İdeal peşinde

Cengâver ve asi

*M*ithat Akaltan kabuğuna çekilmiş bir adam değildir. Musikisinin tanınması, dâvasının tutması, gayesinin gerçekleşmesi uğrunda yorulmak ve yılmak bilmeyen bir mücadelecidir. Yalnız kendi musikisi- için değil, bütün meslekdaşlarının şerefi ve Türk musikisinin istikbali için iyi niyetle savaşır. Hak bildiği yola yalnız gitmekten çekinmez.

Halbuki isyankârlığı ve mücadeleciliği, biraz da diplomat olamayışı, mesleğine birçok zarar vermiştir. Bu bizde olağandır. Konservatuarda, öğretmeni Necil Kâzım Akses'in öğrettikleriyle iktifa etmemiş, bunu da Akses'e açıkça ve sert bir ifadeyle söylemiş, neticede bir düşman kazanmıştı. Birgün Necil Kâzım beye «siz çok zekisiniz; fakat ben sizden daha zekiyim» demişti. Muhatabının «o ne demek?» suali-üzerine, «ne demek olduğunu zaman gösterecek.. cevabını vermişti. Zamanın bugüne kadar gösterdiğine bakılırsa Necil Kâzım Akses'in daha zeki olduğuna hükmetmek gerekiyor: Mumaileyh İsviçre'de talebe müfettişidir.

Mithad Akaltan, 1944 yılında Devlet Konservatuarının kompozisyon ve orkestra şefliği sınıflarından en iyi derece ile mezun olduktan sonra bir müddet Konservatuar talebe orkestrasına idare etti. Kontrpuan öğretmenliği yap. ti. Arzusu, Filârmani Orkestrası şefi olmaktı. Olamadı. Nizamnameye göre Cumhurreisliği Orkestrasını idare edecek bir şefin Avrupa'da muayyen bir müddet staj yapması gerekir. Daha sonra Mithat Akaltan, Operada, basit bir korepetitörlükle iktifa ölmeğe mecbur kaldı.

Ne *lazım?*

Mithat Akaltan, arrnonilenmiş Türk musikisi sahasındaki tecrübelerini ilk defa olarak altı sene kadar önce radyoda halkın huzuruna çıkarmıştı. Fakat ancak geçen yıl Mart ayından itibaren radyodaki devamlı haftalık neşriyatına başlayabildi. Şimdiki orkestrası, hepsi Filarmoni mensupları olmak üzere, 17-18 kişilik bir gruptur. Programlara bazan opera şarkıcıları da solist olarak katılırlar. Repertuarı zenginleşmekte ve Eylerinin Önü Mersin'den Dede Efendi'ye, kendi eserlerinden amatör bestekâr Nazım Ülgen'in parçalarına kadar birçok armonili Türk melodilerini ihtiva etmektedir.

Mithat Akaltan bu programların daha ziyade köyler için olduğunu ve şimdiye kadar Anadolu'nun bu musikiye çok alâka göstermiş bulunduğunu söylüyor. Fakat bu alâkanın artması ve çok sesli musikinin daha fazla kulağa kabul ettirilmesi için henüz yapılacak çok şey vardır. Önce programın ismini değiştirmek doğru olur. «Batı Enstrümanlarıyla Türk Müziği» gibi bir ifade, Türk musikisinin ancak doğu sazlariyle çalınabileceğini peşinen kabullenmek, onu batı aletleriyle çalmakla da tuhaf bir iş yapıldığını zımnen ilân etmek oluyor. Ne ile çalınırsa çalınsın, Akaltan'ın musikisi Türk musikisidir.

İkincisi, icra kalitesi düşüktür. Halkın sağduyusu, bir parçanın kötü çalındığını derhal sezer ve neticede o musikiye alâka kaybolur.

Nihayet, bu program bilhassa büyük kütleleri çok sesli musikiye alıştırmak gayesiyle yapıldığına göre, izahlı olması şarttır. İzahlar, teknik terimlerden ve musikişinas ağzından uzak, ta-



Piyanist Gulda

Sert münekkit

mamen halk diliyle yapılmalıdır. Bu hususta, radyonun köylü saatini hazırlayanlardan faydalanılabilir.

Mithat Akaltan'ın gayretleri, çok sesliliğe kavuşması —batı musikisine nisbetle— 1000 yıldan fazla bir müddet gecikmiş görünen yerli musikinin kurbanlarım hedef tutuyor. Şehirli ay. dınların zevkleri, ancak (!) bir asır geride kalmış çoğunluğunu değil.. Fakat bu gayretlerini hedefini bulması ve istenen neticeyi vermesi için tam bir pedagog davranışıyla çalışmak şarttır.

Caz

Carnegie Hall'dan Birdland'e

Piyanist Friedrich Gulda, Beethoven-ın «Veda» sonatını bitirdiği zaman Carnegie Hall salonunda bir alkış fırtınası 'koptu. Genç Viyanalı piyanist, halkı memnun etmek için, üç ilâve parça daha çaldı.

Konserden sonra sokağa çıktı. Neon ışıklarıyla aydınlanmış Broadway'de yürüdü. Bir gece klübüne girdi. Burası, modern cazın mabedi Birdland idi. Az sonra Modern Caz Kuarteti ile birlikte Lullaby of Birdland adlı parçayı çalıyor, dinleyicilerin tasvip nidaları arasında parlak koruslar çıkarıyordu. Lokalin kapanıma zamanı gelince «burası Carnegie Hall'dan daha iyi» dedi.

Amerika'ya üçüncü ziyaretini yapıyordu. İlk defa 1950 yılında gelmişti. Ama o zaman hiç de iyi karşılanmamıştı. On yaşındayken Hitler'in Gençlik Teşkilâtına sempati beslemiş olması yüzünden onu Amerika'ya kolayca sokmamışlardı. Ama basın onu desteklemişti. Sonra, siyasi bakımdan temize çıktı. Avrupa'da Birleşik Amerika'da ve Cenubi Amerika'da 200 kadar konser verdi.

Friedrich Gulda, aynı zamanda bestekârdır. «Sert bir münekkidim» diyor. «Bir eserin tezgâhımdan çıkmasına müsaade edersem, o eser muhakkak iyidir.» Piyano musikisi hakkında şöyle düşünüyor: «Beethoven benim için en elverişli bestekâr. Onu çok iyi anlıyorum. Mozart'ı güç ve tehlikeli buluyorum. Prokofiyef'i halk istediği için çalıyorum. Önemli saydığımdan değil.»

«Bu yıl otuzdan fazla konser vermek istemiyorum» diyor Friedrich Gulda. «Benim için önemli olan şeylerle uğraşacak vakte ihtiyacım var.» Bu önemli şeylerin başında caz musikisi gelmektedir. Friedrich Gulda bu ilkbaharda Viyana'da bir caz grubu kurmak tasavvurundadır.

Opera

Zenci Tosca

Amerika'da zencilerin operada şarkı söylemeleri büyük hâdisedir. Geçenlerde zenci kontralto Marian Anderson'un, Metropolitan'da, Verdi'nin Maskeli Balo operasında Ulrica partisini teganni etmesi hâdisesi, gazetelerde büyük manşetlerle bildirilmişti. Gecen hafta da, gene Metropolitanda, zenci bariton Robert McFerrin, Aida'da Habeş Kralı Amonasro rolünü deruhte etti NBC radyosu ise televizyon operası programlarından birinde, Tosca rolünü siyah tenli soprano Leontyne Price'a verdi.

Soprano Price, televizyon kamerası önüne makyajsız olarak çıktı. Her nekadar televizyonda zenci-beyaz farkı belli olmazsa da Leontyne Price'ın çehre hatları epeyce değişik olduğu dikkat çekiyordu. Fakat oyunu çok ifadeli, tegannisi ise temsilde rol alan bütün diğer beyaz ses sanatkârlarından üstündü.



Poleri - Price

Tosca'nın zencisi

Leontyne Price ilk başarısını, Verdi'nin Falstaff'ında kazanmıştı. Sonra, Geonge Gershwin'in zenci hayatına dair Porgy ve Bess adlı operasında. Bess'i teganni etmiş, bu operayı temsil eden trupla dünyayı dolaşarak şöhretini yaymış, daha sonra da eserde baş erkek rolünü oynayan zenci bariton William Warfield ile evlenmişti.

Leontyne Price, Tosca ile Bess arasında şöyle bir kıyas yapıyor. «Bu iki tip birbirlerinden pek farklı değildirler. Ancak Tosca hadiseleri daha iyi kontrol edebilen bir kadındır. İkisi de fahişedir. Fakat Tosca daha iyi giyinir.»

SANAT

Tiyatro

Çayhane

Uzun süren bir hazırlık devresinden sonra Büyük Tiyatronun perdeleri, Amerikan işgalindeki Okinawa adasının bir köyüne açıldı. Amerikan işgal ordularının idare sistemini, idareleri altına giren esir milletleri maddi ve ru--i bakımlardan kalkındırmak için tatbik ettikleri rejimi. Amerikan ordusundaki madun mafevk münasebetlerinin — bize göre — gayri tabiliğini, Amerikan hükümetinin şahsî teşebbüse karşı müsamahasını, Amerikalıların... ilâlar.. Hangi tarafından bakarsanız bakınız; bir Amerikan markasını reklâm eden bu eserin adı; Çayhane'dir. Vern Sneader'in The Teahouse of the Auogust Moon (Ağustos ayı Çayhanesi) isimli romanından John Partrick isimli bir Amerikalı'nın sahneye adapte ettiği eserin en büyük hususiyeti, modern anlayışla yazılmış olmasında ve tiyatronun teknik vasıtalarından layıkiyle faydalanabilmesindedir.

Romanı yazan ve tiyatroya adapte eden iki Amerikalı İkinci Dünya Harbinde askerlik yapmış ve uzak şarkta vazife görmüşlerdir. Bu suretle esere bir ikinci cephe de vermeye muvaffak olmuşlar. Bu uzakşarkın mistisizmi ve esir olarak doğan Okinawalıların küçüklüğü benimsemiş olan psikolojisidir. Hürriyeti tatmamış, benliğine sahip olamamış insan topluluklarına gülünç görünen fakat aslında ağlanacak kadar hazin tevekkülü, komedi havası içinde beliren dramdır.

Bu eseri Amerikan sahnelerinin haricinde temsil ettiren sebep de her halde bu «dram»dan başka bir şey değildir.

Devlet Tiyatromuzdaki eseri Ayşe Sarıalp tercüme etmiş.

Daha az hatalı bir sahne dili olabilirdi, bilhassa pek rahatsız eden **«bay»**, «bayan» hitapları yerine başka kelimeler kullanılabilirdi ama, mütercim Öyle istemiş, ne denir?

Mahir Canova, öyle görülüyor ki, eserin provalarında değil, daha ziyade temsil tarzını düşünmekle ve sahne değişikliklerini tesbit ve tatbik etmekle yorulmuş. Eser muvaffak bir dekor ve aksesuvarla temsil edildiği için, sanatkârların vasat derecedeki oyunları, gerçekten başarı imiş gibi görünüyor.

'Halbuki birer birer ele alacak olursak, hiçbir rol sahibinin ortanın üstünde bir oyun seviyesine ulaşamadığım görürüz. Meselâ en çok temayüz eden yerli tercüman Sakini:

Çeşitli roman ve hikâyelerde okuduğumuz, filmlerde gördüğümüz, felezof edalı standard bir sarı ırk insandır. Az gayretle sanatkâra çok başarı sağlıyabilen rollerden biri. Halbuki bu rolü temsil eden Saim Alpago hiçbir fevkalâdelik göstermiyor. Aynı kadrodan herhangi bir sanatkarın da aynı derecede başaracağı seviyede bir oyun vermekte.

Amerikalı yüzbaşıya baksak: o da sayısız macera filmlerinin kahramanlığım yapmış, klişeleşmiş bir tiptir. Oysaki Telkin Akmansoy, filmlerden bile eksik oynadı. Fakat meselâ Ahmet Evintan için aynı misali getiremeyiz. Geşa rolündeki Asuman Çağlayansu için de öyle. Haldun Marlalı da başarılı bir yüzbaşı idi. Ama bir Ahmet Evintan, bir Asuman Çağlayansu veya bir Haldun Marlalı bütün halinde «Çayhane» değildir.

Eserin temsili zayıftır ancak, biraz evvel de işaret ettiğimiz gibi dekorda ve mizansende rejisörün başarısı, oyunu kısmen kurtarmış oluyor.

Bir aktör öldü

İhtiyar anne ikinci defa kahveyi kovdu'ktan sonra kaşığı cezvenin kenarına hafifçe vurdu. Yüzü pencereden



Şevki Artun

Acı kayıp

dışarıya dönük, elindeki defterden yüksek sesle rolünü okuyan oğlu sinirli sinirli dişlerini sıktı, ihtiyar kadın kabaran cezveyi, taşmasın diye mangalın kenarına hafif hafif vurduğu sırada hırsla arkaya döndü ve: «Anne anlamıyormusun, rol çalışıyorum, gürültü yapmayın!» diye bağırdı. Şevki Artun asabiyetle bağırmıştı, fakat, esasen yavaş söyleseydi annesi anlamıyacaktı. Bil müddettenberi kadıncağızın kulakları iyice ağırlaşmıştı. Bu bağırmadan, minderde uyuyan kızı da sıçrayarak uyandı. Annesinin kucağında meme emen ikinci çocuğu ise hayretle gözlerini açtı. Şevki, sesinin uyandırdığı yankıyı görerek üzüldü ve tatil bir sesle: «gürültü yapma be anacığım, rol ezberliyorum, görüyorsunuz dedi.

Gerçekten Şevki, tiyatroyu ibadet olarak kabul eden bir sanatkârdı. Tiyatro; hayatında, her şeyin üstünde idi. Sahnede derin bir huşu ile vecde gelir, kendinden geçerdi. Onu tarayanlar hayatında sahneden daha kıymetli bir şeyi olmadığını bilirlerdi. İhtiyar anası ile karısı ve iki çocuğunun geçimini sahneden kazandığı için, ayrıca tiyatro ya «velinimet» derdi.

Annesinin uzattığı fincandan derin bir nefes boyunca kahve yudumladı ve tekrar pencereden dışarıya bakarak uzun tiratlarını söylemeye başladı. Annesi, karısı ve çocukları onun bu halini, rolünü yaşayarak ezberlediğini bildikleri için kendi kendine yaptığı hareketleri garipsemiyor, tabii buluyorlardı.. Şevki, kuvvetli bir nefes aldı, en hareketli tiradına başladı. Konuşuyor, ve kendini harabedercesine çırpınıyordu. Biraz sonra nefesi sıklaştı ve bir hırıltı halini aldı, fakat konuşmaya devam ediyordu. Bir ara, amansız bir mücadelenin son yumruğunu indirecekmiş gibi eli havada tekallüs etmiş, boyu her zamankinden ziyade büyümüş olarak, öylece kaldı ve bir balonun sönüşü gibi son nefesini vererek olduğu yere yığıldı. Şevki kuvvetli bir nefes aldı, en hareketli tiradına başladı. Konuşuyor, ,ye kendini harabedercesine çırpınıyordu. Biraz sonra nefesi sıklaştı ve bir hırıltı halini aldı, fakat konuşmaya devam ediyordu. Bir ara, amansız bir mücadelenin son yumruğunu indirecekmiş gibi eli havada tekallüs etmiş, boyu her zamankinden ziyade büyümüş olarak, öylece kaldı ve bir balonun sönüşü gibi son nefesini vererek olduğu yere yığıldı. Şevki Artun ölmüştü! İstanbulun fakir bir semtindeki bu fakir aktörün evi bir anda, toprağın derin sessizliğine ve karanlığına gömüldü.

Çığır Sahnenin otuzbeş yaşındaki genç aktörü Şevki Artun işte böylece öldü, gitti. Fakat, öldüğü zaman cebin de kaç kuruşu var idi ise, bu dört kişilik ailesine aktör Şevki Artımdan kalan mirasın tamamı idi. Hiçbir sosyal teminatı olmayan, hiçbir teşekküle sahip bulunmayan sahne mensuplarımızdan birinin geçen hafta yarattığı dram bir çok emsali ile birlikte hâlâ geride kalanlar için bir hareket işareti olmazsa ve sahne sanatkârlarımız hâlâ cemiyetleşmezlerse, kendilerini bekliyen akibet, Şevki Artun'unkinden farklı değildir.

Hayatnı bütün mevcudiyeti ile sahneye vakfetmiş olan Aktör Şevki Artun için, faaliyette bulunan sahne teşekküllerimizin harekete geçmelerini, hiç olmazsa birer gecelik hasılat tutarlarını Şevki'nin yetim yavrularına teberru etmelerini tavsiye ve rica ederiz.

Yazan mı, oynıyan mı iyi?

Son derecede zengin bir görünüşü olan odasında, Muammer Karaca, ağızlığının ucundaki sigara ile helezonlar çizen elini muhatabına uzatarak itiraz etti:

«Haşa, haşaaa.. Kim demiş sanattır diye, bize kim sanatkâr demiş? Sanat dediğin yaratıcılıktır. Resimde olur edebiyatta olur, heykelde, mimaride olur, müellif olarak tiyatroda da olur

ama, bizim neremizde sanatkârlık var? Biz bir sanatkârın yaratmış, olduğu eseri ezberliyerek sadece temsil ediyoruz. Ben, sen veya bir başkası... Bu işi herkes yapabilir. Kimisi biraz daha ustadır, kimisi biraz acemidir ama, netice değişmez. Kunduracı ayakkabı yapar, hem de meydanda olmayan bir eser meydana getirir. Terzi elbise diker; top top kumaşlar bir de bakarsın ki kostüm oluvermiş:

İyi kundura yapan da vardır, fena kundura yapan da; terzinin hem ustası vardır, hem de acemisi... Bunlar sanatkâr sayılmayıp zanaatkar sınıfına giriyor da, bir başkası tarafından düşünülüp yaratılmış tipleri sarf temsil ettiğimiz için nasıl sanatkâr sayılıyoruz, aklım ermiyor.

Meslekdaşlarımın gücüne gitmesin ama, bizim sanatkârlığımıza ben akıl erdiremiyorum. Veya arkadaşlarım hakikaten sanatkârdırlar her yerde, günlük hayatlarındaki hallerini biz sahnede taklit etiğimiz için sanatkâr sayılıyorsak, bu sanatkârlık denilen nesnenin pek basit ve entipüften bir şey olduğu anlaşılır. O zaman da hakikî sanatkârlara başka bir sıfat bulmak lâzım...»

İstanbul'da hakikaten tiyatro diyerek görülebilecek biricik yapıyı yaptırmaya muvaffak olan ve tiyatroculuğa sıfırdan başlıyarak, bu derece modern ve lüks bir tiyatro binası yaptıracak kadar parayı tiyatrodan kazanan Muammer Karaca'nın bu konuşması çok dikkate şayandı. Muammer son yurt turnesinden bir kaç gün evvel dönmüş, tiyatrosunun son (hazırlıklarına nezaret etmek üzere, yeni tiyatrosundaki lüks odasında çalışmaya başlamıştı. Muhatabı mesleğin yabancısı değildi, bununla beraber Karaca'yı hayretle dinliyor, bunun biraz curetkârane bir mütalâ olduğunu söylüyordu. Muammer ısrar etti:

«Cür'et bunun neresinde? Hangimiz sanatkâr olduğumuzu ispat edebiliriz? Bir arkadaş göster ki sahnede bir taraftan rolü icabı sevgilisine ilânı aşk ederken, öte taraftan da salondaki kalabalığa bakıp — bu akşam da partiyi vurdu, geçmişi tenekeli parton — demesin. Sonra, dur, dahası var: Yıldız deyip başlımızın üzerinde taşıdıklarımıza binlerce defa yalvarıp bir türlü yaptıramadığımız bir mizanseni, hemen sokaktan aldığımız bir müptedi, istediğimizden alâ başarıyor. Bu hâdise nadirattan olmadığına göre ya sokakları sanatkârlarla dolu bir memlekette yaşıyoruz, yahutta dediğim gibi, birbirimizi aldatıyoruz. Bence azizim yaratıcı olan sanatkârdır. Tiyatroda yaratıcı müelliftir, gayrisi yalan...»

Film

Yeşilcam sokağı

Yeşilçam sokağındaki yazıhanelerden birine, sabahın onunda bir adam girdi. Uzun boylu, ki yapılı dazlak başlı bir taşralı idi. Lâubaliliği de aşan bir teklifsizlikle masa başındaki prodüktörü selâmladı ve davet beklemeden oturarak anlatmaya başladı. Çukurovadan gelmişti.

Orada bir bar işlettiğini, iş dolayısiyle aradabir böyle İstanbula gelip Yeşilcam sokağına uğradığını, «ihtiyacı» kadar kız alıp Çukurovaya götürdüğünü, böylece namusu ile çalışıp kazanarak geçindiğini anlattı. Bu günde buraya gelişinin sebebi aynı idil Yalnız, bundan evvelki gelişlerinde kendisine kız temin eden yazıhanelerin üçünün de elinde kız bulunmadığı için buraya girdiğini, parada uyuşabilieceklerini, yalnız kızların gösterişli ve ehil olmaları şart koşacağını söyledi.

Prodüktör, kan beynine hücum etmiş, kıpkırmızı kesilmişti. Oturduğu yerden fırlayarak: «Efendi, efendi ben sinema prodüktörüyüm, muhabbet tellâlı değil» demek ve sille tokat, dazlak başlı adamı kapıdışarı atmak için büyük bir arzu duyuyordu. Fakat yapamadı, söyliyemedi, alacağı cevabı biliyordu: «Sen prodüktörsün de onlar bostan korkuluğu mu? Bu sokakta elli yazıhane var ki hepsinin kapısında filmci olduklarını ilân eden tabelâ asılı...»

Gerçekten İstanbul'da ticaret odasına kayıtlı tam seksenbeş tane film şirketi vardır. Bu şirketler en tenbel bir hesapla senede ikişer film yapsalar, yılda yüzyetmiş adet yerli film çevrilmesi icabeder. Aynı hesapla dublâj ve ithal malları da yekûna vurulursa, sinemacılıkta mühim bir rakama ulaşmış olmamız gerekte. Halbuki hepsi bir tarafa; memleketimizde senede topu topu yirmi yirmibeş yerli film çevrilir ve bu da, diğer sinema faaliyeti ile birlikte üç beş tanınmış firmaya inhisar eder. O halde, diğer yetmiş küsur yazıhane neyle geçinir, neyin ticaretini yaparlar? Film şirketi olarak tescil edilmiş fakat yıllarca filmcilikle alâkalanmamış müesseseler var. Bunlar kiralarını öderler, vergilerini verirler, adam istihdam ederler...



Bu filmle alâkası olmayan film yazıhanelerine, hiçbir suretle filmi çekilmemiş film: yıldızlan gelir, iş müzakereleri yapar, hattâ angaje olunurlar. Binaenaleyh Çukurovalı barcı, barına sermaye bulmak için kapısında film şirketi olduğu ilân edilen bir yazıhaneye gelmekle pek de hata işlemiş sayılmaz. Olsa olsa yanlış kapı çalmıştır.

Halbuki zavallı prodüktör, barcı yazıhanesine geldiği sırada başını avuçlarının arasına almış, filmciliğimizi düşünüyordu:

Diyordu ki: «Bana göre üç yol tutup, bir hedefe varmalı. Bu bir noktada birleşecek olan üç yoldan birisi film piyasasının tanzimi ve kontrolüdür. İkincisi çevrilen filmlerin kalitelendirilmesi, üçüncüsü de film işçilerini sendikalara bağlamak...

Bilindiği gibi hem büyük bir ham film sıkıntımız, hem de insafsız bir karaborsamız var. Filmin tevzii her tescil edilmiş film şirketine hak tanımak suretiyle yapılır ve film alan firmalardan yalnız beş veya onu film çevirirse, film yapmadıkları halde tevziattan faydalanan diğer firmaların ellerindeki ham filmleri karaborsada satacakları şüphesizdir. Bu garantili bir ticarettir. Onbinlerce lirayı uzun vadeli bir işe yatırıp film çevirmektense, kutusu 150 liradan alman negatifi hemen ertesi günü 500 liradan satmak ticaretin en kolay şeklidir. Bunu önlemek için ise, alâkalılara akıl öğretmeye lüzum yoktur. Bir tevzi devresini sıkı kontrole tabi tutmaları yeter de artar bile.

Kalite bahsine gelince; Bu hepsinden mühim bir yol.

Her ne kadar mevcut bir film kontrol komisyonumuz varsa da, bunun fonksiyonu sansür hudutları içinde ka---.

Filmin sanat değeri hakkında hiçbir tasnif yapamaz.

Halbuki, «halk böylesini seviyor» safsatası ile, hiçbir senaryoya sadık kalmayan ve sahneleri alabildiğine bayağılaştırmakta adeta yaraş eden prodüktörlerimiz, ehil bir takdir komisyonunun sınıflandırması ile karşılaşırsa, ve filminin vergisini de bu sınıflandırmada alacağı puan nisbetinde azalıp çoğalacağını bilirse, «halkın ne istediği» ni daha iyi görür. Filmlerimiz bu defa kalite yarışına girişti. Mevcut kurdelâlarımızın kalitesizliği, daha iyisini yapmadığımızdan değil, sırf işin esnaflığını keşfetmiş olmamızdan ileri gelmektedir.

Filmciliğimizin «yaptırıcı» lan bakımından ele alman bu iki yola muvazi olarak bir de «yapıcılar» tarafı var: Film sanatkârları ve teknisyenlerinin hak ve vazifelerini şekillendiren, huduttandıran bir «sendika».

Bir film sanatkârları ve teknisyenleri sendikasının, bu sahada çalışan işçilere sağlıyacağı faydalar yanında, vazedeceği mükellefiyet sayesinde patron-

lara da faydalı olacağı şüphesizdir. Bu suretle hem işverenin hem de iş yapanın hakkı garantilenecek. Emniyetten doğacak gönül rahatlığı ile randıman da artacak. Memleket filmciliği elle tutulacak derecede kısa zamanda kalkınacak ve o zaman sermaya kız arayan tellallar, Yesilçam sokağındaki yazıhanelere teklifsizce giremiyecekler.

Fransa

Malraux'nun piyesi

Makinalı tüfek seyircilerin üzerine doğru yavaşça çevrildi. Karanlık ağzı, birden, müthiş bir tarakka ile ateş kusmağa başladı. Salonda bir kıpırdanma oldu. Dumanların ve kıvılcımların arasında herkes koltuğunda büsbütün ufalmış görünüyordu. Ezici, rahatsız edici bir his, bütün seyircileri sardı. Piyes bittikten sonra dışarı, Batignoles bulvarına doğru çıktıklarında kulakları hâlâ mitralyöz ateşiyle çınlıyordu.. Delinin, hatta dalgının biri şu mermi bağlarının içine ya bir de hakikilerini sürerse halimiz nice olurdu diye düşünmekten, kimse kendini alamadı.

Paris tiyatro mevsimi bu sene böyle bir yaylım ateşiyle açıldı. Bir aydır Hebertot tiyatrosunun sahnesinden Şanghay İhtilalcilerinin Hotchkis'i Paris seyircilerinin üzerine ateş. yağdırıp duruyor. Malraux'nun kahramanlarının makinalı tüfeği sahnenin hemen ucunda, en öndeki seyirciden ancak üç metre geride, şimşekler içinde salonu bir baştan bir başa tarıyor...

«La Condition Humaine» memleketimizde «İnsanlığın Hali» adıyla tercüme edilmişti. Müellifi Andre Malrauenun Fransa'da ve bütün dünyada çok tanınan bir muharrir olduğuna şüphe yok. Bir zamanlar tamamen solcu bir yazar olan Malraux Çin ihtilaline, İspanya harbine karıştı. Rusyada, Çinde ve Hindistan'da uzun müddet yaşadı. Son harpten sonra yine milliyetçilikte karar lalan bu entelektüelmaceracı general De Gaulle'ün ve partisinin gönüllü müdafii olmuştu. Hattâ kabinesinde bir müddet de bakanlık etti.

Andre Malraux «İnsanlığın Hali»nde 1927 de Çin komünistlerinin Çan Kay Şeyk'e gayet feci şartlarla kıyam edişlerini anlatır. Çan Kay Şek piyeste görünmeyen bir zalimdir.. O seneler ise cidden «Beşerin hali» Çinde korkunçtur. Eserde Fransız kahramanları da vardır. Fakat bunlar hiç de vatandaşlarının kendileriyle iftihar edecekleri tipler değillerdir. Clappiqe, Ferral, Martial hayasız ve soyguncu memur veya tüccar tipleridir.

Eserin konusundan ve kahramanlarından ziyade, sahneye konulusunda ve oynanışındaki bazı özelliklerden bahsetmek galiba daha faydalı olacak:

«La Condition Humaine» yirmi küsur sene evvel yazılmış bir romandır. Hemen hemen bütün Fransızlar okumuştur. Eserin popülaritesi düşünülerek sahneye ve perdeye alınmak istenmisse de — teşebbüs edenlerin şöhretine rağmen— adaptasyon güçlükleri yüzünden ekseriya yarıda vazgeçilmiştir.

Bu defa bu «nankör» gayreti üzerine alan Thierry Maulnier oldu. Thi erry Maulnier Fransa'nın harp sonrası şöhretlerinden biridir. Roman ve piyes yazarı, politikacı ve Figaro gazetesinin de sayılı kalemlerindendir. «Beşerin Hali» gibi solcu bir eseri sahneye almaya teşebbüs etmesi biraz da hayret uyandırmıştır.. Çünkü Maulnier en azılı anti komünist'lerdendir ve bu yüzden sık sık solcu basının ağır hücumlarına maruz kalmaktadır. Malraux'nun eserini tamamen ruhuna ve dâvasına uygun olarak sahneye koyması bazı dostlarını gücendirmiştir bile.. Hebertot tiyatrosunda da olsa, Çin İhtilalcilerinin hep birden İnternational'i haykırmaları Maulnier'nin sütununu muntazaman okuyanları pek hoşnut etmemiş olmalı ki, yazar şöyle bir açıklama lüzumunu hissetmiştir:

«— Kabul etmeliyiz ki, romanda ve piyeste komünist olduklarına iddia edenler, hakikatte sadece insanlık haysiyetlerinin tanınmasını isteyen zavallılardır. Kendilerindeki, diğer savaş ve sefalet kardeşlerindeki bu beşer haysiyetini kabul ettirebilmek ümididir ki, bu milyonlarca insanı komünizme doğru itmektedir.»

Mademe Tassencourt'un sahneye koyuşundaki sade inceliğe, Maulnier'nin mahir ve kuvvetli lisanına rağmen «Beşerin Hali» Fransız seyircisini tatmin etmedi. Çünkü romandaki kesif ve tesir edici atmosfer piyeste yavanlaşmakta, hattâ kaybolmaktadır. Gözlerinin önünden bir sürü «Şanghay 1927» tablosu geçmekte, bir sürü siluet sonu gelmiyen diyalogların içinde seyirciyi bunaltmaktadır.

Romanın piyeste üstünlüğü buradadır. Romanda müellif en kuvvetli kahramandır. Düşünce ve intibalarını, fikir analizini hâdiselerin arasına ve istediği şekilde «kaderin çağırışı» gibi yerleştirebilmektedir. Halbuki tiyatro, aktörlerin birbirlerine alıp verdikleri sözlerden diyaloglardan ibarettir. Tiyatroda söz durumu yaratan bir elemandır. Romanda ise durumu ancak tefsir eden bir vasıtadır.. Maulnier, romandaki analizi, entelloktüel gayreti piyese, kahramanların diyalogu olarak soktuğu — tabii bundan da başka çare bulamadığı için — Malraux'nun eseri zayıflamaktadır. Eğer roman, Hemingway'in meşhur eserinde okluğu gibi daha ziyade diyaloglardan ibaret bulunsaydı Thierry Maulnier'nin yükü elbet çok hafifleyecekti..

Artisler hiç bir zaman vasatın üstü-

ne çıkamadılar. Belki ekseriya manasını anlıyamadıkları ağır diyalogların tesirinde idiler. İçlerinde em iyisi May rolünde Tassencourt ve Clappique rolünde Paredes oldu.

Shaw'un askerleri... ve kahramanları

Bernard Shaw'un piyesleri aradan ne kadar zaman geçerse geçsin ne güzelliğinden, ne canlılığından, daha da mühimi ne de aktüalitesinden hiç bir şey kaybetmiyor. «Gramont» tiyatrosunda oynanan komedisi bu asrın başlarında yazılmış olmasına rağmen bugün herhangi bir memlekete kabili tatbik. Fransızlar eseri «Le Heros et le Soldat» diye adapte etmişler.

Rene Dupuy, ihtiyar ustanın sıcak ve keskin istihza'ını hiç şaşmayan bir sükûnet içinde canlandıralbiliyor.

Gülümseyen bir şüphecilik Shaw'un kahramanlarının en kuvvetli silâhı degil midir? Burada kahramanımız matça bir çekimserlik, akıllıca bir neme lâzımcılıkla, dünyevi münazaraların tesir sahasından hesaplı bir mesafede yaşamakta, benzerlerinin gülünç ve manâsız didişmeleriyle, için için alay etmektedir. Fakat bu zevkli temaşa çok geçmeden sona erer. Çünkü dünyamızda, en ihtiyatlı, en çekingen ve en kurnazları bile çileden çıkaran, onları zoraki kahramanlar yapan münasebetsizler ve riyakârlar mevcuttur.

Piyesin sonunda kahramanlar zaafları, illetleri fakat hakikî ve samimi çehreleriyle görünürler. Kurban yoktur. Çünkü Shaw daima iyimserdir, Mizahı yıkıcı, tahrip edici değil düşündürücü ve öğreticidir.

En muvaffak olan artisler başta Georges Audoubert olmak üzere Yvonne Clech, Philippe Nyst, Gib Grossac idi. Yvette Etivant'ın cazibesi de komediye güzel bir çeşni verdi A.B.

SPOR



Modaspor - Fenerbahçe
Top gene yuvarlaktır ama...

Basketbol

Bir galibiyet

Lacivert zemin üzerine Sarı ile «Çeşme meydanlı Fenerbahçeliler yazılmış, etrafı püsküllü filamayı görenler Fenerbahçelilerin bu müsabakaya hususi bir ehemmiyet verdiklerini anlamakta güçlük çekmediler. Hâdise geçen Cumartesi akşamı Spor ve Sergi Sarayında cereyan ediyordu. Evvelce 28 Ocakta şehrimizi ziyaret edecekleri bildirilen Japon güreşçileri son dakikada zuhur eden bir mazeret dolayısiyle gelememişlerdi, Basketbol lig maçları böylece bir tehir tehlikesi daha atlatmış oluyordu.

Beşinci haftanın ağırlık noktasına Modaspor - Fenerbahçe karşılaşması teşkil ediyordu. Salon doluydu. Ve taraftar kütlesi bakımından Fenerbahçe Modaya faiktı. Büyük klüp rekabeti futboldan sonra basketbola de atlamıştı. Spor ve Sevgi Sarayı bugüne kadar patırtılı gürültülü maçlara pek çok defa sahne olmuştu. Geçen sene, Fenerbahçe - Galatasaray maçına klüpçülüğü hastalık derecesine vardıran taraftarlar, davul, zurna ile gelmişlerdi.

Doğrusu istenirse bu alaturka usul asrın sporuna karsı hürmetsizlikti. Takımlar sahaya çıkmadan evvel soyunma odasının önünde Modasporlu idarecilerin heyecanla birbirlerine Yalçını sordukları görüldü. Modanın en kıymetli elamanı ortalıkta yoktu. Nitekim Modasporlular maça Yalçınsız başladılar. Fenerbahçe taraftarlarının teşviki ile bu karşılaşmayı neticede 51-44 kazandı. Yalçın Okaya muamması ise oyunun bitmesine bir dakika kala halloldu. Maç sabahı Ankara'dan dönen Yalçın uyuyakalmıştı. Bu mühim karşılaşmanın ancak son bir dakikasında Yalçın takımına faydalı olmaya çalıştı. Daha evvel Darüşşafaka ile Vefa arasında yapılan karşılaşmayı Darüşşafaka 63—42 kazandı. Pazar akşamı ise Spor ve Sergi Sarayında devan edilen Beşinci hafta lig maçlarında Galatasaray güzel bir oyunla Beyoğluspor'u 97—44 ve Denizcilik Yüzme İhtisas Klübü ise Kadıköyspor'u 50—39 yendiler. Beşinci haftanın kısaca panoraması bu şekilde sınırlanır. Bu hafta ise basketbol lig anaçlarının en heyecanlı haftasıdır. Namağlup olarak bugüne kadar gelmiş olan Fenerbahçe ve Galatasaray maçı büyük bir alâka görmektedir. Her iki taraf idarecileri de bu mühim karşılaşma için dışardan hakem getirtmek arzusundadırlar. Bu şekilde düşünüşe hak vermek icap eder. Çünkü yerli hakemler maalesef klüpcülük yapmaktadırlar. Avrupa'dan getirilecek hakemlerin bilgi bakımından bizimkilere pek te faik olduğu söylenemez. Bu arzu, daha ziyade bu mühim karşılaşmayı idare edecek hakemlerin kulüpçülükten uzak olmasında toplanıyor.

Fenerbahçe ve Modaspor bir deklerasyon imza ediyorlar:

Bölgede Galatasaray nüfusunu kırabilmek için Fenerbahçeli ve Modasporlu idareciler bir- deklarasyon imza etmeye karar vermişlerdir. Tarafların iddiasına göre Bölgedeki Galatasaray diktatoryası bu şekilde bir dereceye kadar önlenmiş olacaktır. Modaspor Kadıköyspor birleşmesi ise kış uykusuna yatmış bulunuyor.



Yalçın Okaya
Uyudu!

Boks

Millî temas arifesinde

İstanbul Boks Ajanı Fevzi Uman 27 Ocak Perşembe günü Bölge binasının kapısından içeri hızla girdi ve doğ ruca Bölge Müdürlüğünün odasına çıktı. «Nasıl olur efendim diye söze başladı. Cumartesi akşamı Ankara'da seçmeler başlıyor. Hâlâ Federasyon para göndermedi.»

Bunun üzerine Sait Selâhattin Cihanoğlu Bölgenin mutemedini çağırdı. Derhal ödünç avans alındı ve ertesi günü saat 10'da Boks takımı Ankara'ya motorlu trenle hareket edebildi. Kafilede ne hikmetse İstanbul Boks Antrenörü olan Cezayirli BEN MEHDİHA yoktu. Onun yerine Elektrik Klübünün Antrenörü Feyzi Törk bulunuyordu. Boks federasyonu hakkında son zamanda muhtelif dedikodular ortaya atılmıştı. Bunlar daha sonra gazete sütunlarına da intikâl etti. Bu işten anlayan otoriteler Federasyon başkanı Doktor Hakkı Yücesoy'u kabahatli bulmaktaydılar. Dört senedir bu işin başında olmasına rağmen Hakkı Yücesoy, sadece geçen sene Ankara takımı ile Belgrad'da bir seyahat yapmıştı. Bunun haricinde bir tek yabancı temas olmamıştı. Şimdi ise senelerce atıl kalan boks takımına bir hafta içerisinde iki kuvvetli rakiple karşılaşmak gibi ağır bir yük yükletiliyordu. Bilindiği gibi, Ankaralı boksörleri bir aydan beri İtalya'dan getirilmiş olan bir antrenör çalıştırmakta idi. Halbuki Millî Takımın iskeletini İstanbul teşkil etmekte idi. Bunun haricinde diğer Beş Bölgede kıymetli boksörlerde vardı. O halde neden, bu antrenörden sadece Ankaralı boksörler faydalandırılıyordu. Bugüne kadar niçin yabancı temas yapılmadığını soranlara Federasyon başkanı Hakkı Yücesoy:

— Tahsisat yok, diye cevap veriyordu. Ama istifa eden Umum Müdür Vekili Cemal Alpman ise: — «Benden şimdiye kadar hiç kimse tahsisat istemedi» demişti. Bu vaziyette acaba hangi taraf haklı oluyordu?

Cumartesi ve Pazar akşamı Ankara'da Gölbaşı sinemasında yapılan seçmelerden sonra Milli Takım kadrosu tespit edilmiştir. On günlük bir kampı müteakip gençler evvelâ İtalya'ya oradan da İspanya'ya geçeceklerdir. Bu kadar kısa olan zaman kampın boksörlerinize birşey kazandırmıyacağı iddia edilmektedir. Fakat Ankara Boks Ajanı Selman Darkat bu şekilde düşünenlere şöyle cevap vermişti:

— «Biz bu müddet içerisinde gençlerimizin moralini yükseltecek ve onlara ring stratejisi öğreteceğiz». Buna cevap olarak Elektrik Antrenörü Feyzi Törk:

—« Ben bizim çocukların moralini herhalde bir İtalyan antrenörden daha fazla yükseltebilirim» demektedir.

Yukardan beri izahına çalıştığımız hâdiselerden sonra boks millî takımımızın İtalya ve İspanya'da pek iyi netice almasını beklemek biraz hayal mahsulü olacak,

Voleybol

Kızlararası voleybol maçları

Bundan yirmi gün evvel Fenerbahçeli idareciler Bölgeye resmen müracaatta bulunarak voleybol kız takımı kurduklarını bildirdiler. Bu işi çok daha evvel Galatasaray'da yapmıştı. Feneribahçeden sonra bu moda diğerlerine de adadı. Teknik Üniversite, Denizcilik Yüzme ihtisas, İstanbul Üniversitesi, Şişli, Darüşşafaka ve Modaspor Klüpleri de birer voleybol kız takımı kuruverdiler. İşte, bu klüpler arasında iki haftadan beri tertiplenmiş olan Voleybol teşvik turnuvası yapılmaktadır. İlk hafta Teknik Üniversite sahasında yapılan karşılamalarda ufak tefek nahoş hâdiseler zuhur etti. Bu daha ziyade erkek seyircilerin aşırı hareketlerinden ileri gelmekteydi. Tertip komitesi seyirci ile mesafeyi uzatmak maksadile ikinci hafta maçlarını Kadıköy eğitim salonuna nakletti. Bu sahada geçen hafta yapılan karşılaşmalarda Modaspor Darrüşafaka'yı 2—0, Galatasaray Teknik Üniversiteyi 2—0, Fenerbahçe ise Yüzme İhtisasa hükmen galip geldiler. Kız maçları büyük bir alâka görmektedir. Teşvik turnuvasının neticesi müsbet olduğu için ilerde kızlararası voleybol lig maçlarının yapılacağı kuvvetle muhtemeldir.

Futbol

Türk - Suriye Ordu maçı

25 Ocak Salı günü Ankaradaki Genel Kurmay Başkanlığına Suriye Genel Kurmay Başkanının imzasını taşıyan bir telgraf geldi. Telgrafta 29 Ocakta Şamda yapılacak olan Türk - Suriye Ordu Millî maçı için lüzumlu emniyet tertibatının alındığı bildiriliyordu. Bunun üzerine Ordu spor dairesi Profesyonel takımlarda oynayan asker oyuncudan derhal Ankara'ya davet etti. Fakat Şamdan gelen bu telgrafı ikinci bir telgraf daha takip etti. Onda ise Ordu takımlımızın sivil gelmesi bildiriliyordu. Buna aldırış etlen olmadı ve Ordu takımımız resmî elbise ile geçen Perşembe askeri uçakla Şam'a gitti. Telgraflar bir teminat mahiyeti taşıyordu. Bilindiği gibi son zamanda Suriye'de aleyhimize nümayişler yapılmaktaydı. Bu sebeple bu maçı tarafsız bir sahada oynamak istemiştik. Fakat bizzat Suriye Genel Kurmay Başkanının bu işi garanti edişi üzerine daha fazla israr edilmedi. Ordu takımımız Cumartesi günü Şamda Şehir Stadyomunda Suriye Ordu Takımı ile karşılaştı. Gayet sıkı emniyet tertibatı alınmıştı. Genel Kurmay Başkam ve diğer askerî zevatta şeref trübününden maçı seyrediyorlardı. Çok kuvvetli sayılabilen bir kadro ile Suriye'ye gitmiştik. Fakat alınan netice hiç de memnuniyet verici değildi. Maç normal zamanında 2—2 berabere neticelendi. Yarım saatlik bir tehirde ise gene galibiyet alamamıştık. Kadrinin ve Suriyelilerin yaptığı birer golle temditin neticesi de 3—3 beraberlik oldu. Bunun üzerine Yunan hakem Kostacicis Belçikalıların amatör maçlarda tatbik ettiği beş penaltı atma usulüne müracaat etti. Neticede takımımız beş penaltıyı da gole tahvil ederek bu müsabakayı 8—5 kazanmaya muvaffak oldu. Doğrusu istenilirse, Ordulararası Dünya Şampiyonası için bu netice hiç te başarılı değildi. Romaya gidebilmek için 12 Şubatta Ankara'da Fransa Ordu takımına yenmemiz lâzımdır. Fransa Ordu Takımını yenmemiz lâzımdır. Fransa takımı Dünyanın en kuvvetli takımlarından biridir. Lüksemburg'u 4 — 3 yenerek kardöfinali bizimle oynamak hakkına sahip olmuştur. Fransa Ordu takımında profesyonel ve (millî takımda oynayan pek çok eleman vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz: Reims takımından Copa, Nic'den Fonten, Ujlaki, Milozo, Soohaux'den Faivr, Racingten Pillart.



Futbolcu Kadri
3 gol attı


İHAP HULUSİ İSTANBUL
HEP ZİHNİMDE
EMLAK BANKASI ile
akt edeceğiniz bir
YAPI TASARRUFU MUKAVELESİ
yaptıracağınız evin % 90 ı nisbetinde
30.000 liraya kadar % 5 faiz ve 20 Sene
Vadeli Kredi Sağlamak suretiyle sizi bu
gayenize ulaştırır.


DEVLET HAVA YOLLARI
SÜRAT - EMNİYET - KONFOR
TURKISH STATE AIRLINES